YENİ HİKÂYELER 1954

YENİ HİKÂYELER

1954

VARLIK YAYINLARI

YENİ HİKÂYELER

BİNGÖL
1954
KİTAPLIĞI

Sait Faik, Orhan Kemal, Umran Nazif, Haldun Taner, Ziya Osman Saba, Sabahattin Kudret Aksal, Ceyhun Atuf Kansu, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Tahsin Yücel, Tektaş Ağaoğlu, Kâmuran Şipal, Yıldırım Keskin, Halil Turgut Acar, Muzaffer Orhan Buyrukçu, Tarık Dursun K., Cengiz Yörük, Müfide Anadol.

VARLIK YAYINEVİ
Ankara caddesi, İstanbul

BU SERİDEN ÇIKANLAR

1. Yeni Türk Hikâyeleri (1948)
2. Yeni Hikâyeler 1949
3. Yeni Hikâyeler 1950
4. Yeni Hikâyeler 1951
5. Yeni Hikâyeler 1952
6. Yeni Hikâyeler 1953
7. Yeni Hikâyeler 1954

Her kitap 1 lira

Bu seride yalnız hiçbir yerde çıkmamış hikâyeler yayınlanır.

Varlık Yayınları, sayı : 221
İstanbulda Yeni Matbaada basılmıştır
Aralık, 1953

SAİT FAİK

HİKÂYE PEŞİNDE

İki bavul, bir çanta, bir denk, tahtadan bir valizle iki kadın, bir erkek, dört çocuktan ibaret bir aileyi gözüme kestirdim. Daha doğrusu Kadıköy iskelesinde bu ailenin erkeği önüme çıktı:

— Hemşerim, dedi, Haydarpaşaya hangi vapur kalkacak.

Solumu gösterdim; baştan savma:

— Bu yandaki.

— Sen de mi Haydarpaşaya gidiyorsun?

Ne münasebet! Haydarpaşada ne işim var. Ada vapuru daha gelmedi onu bekliyorum. Kadıköy iskelesinde vakit geçirmek daha kolaydır da... İnsanların çeşidi ile karşılaşırlar da... Mahfuzdur da... Ama dur hele... Neden gitmiyeyim Haydarpaşaya? Sanki bir yerlere gidecekmişim gibi.

Ben kendi kendime adamın sorusuna böyle bir cevap verirken dünya kadar vakit geçti sandım. Ama baktım o kadar vakit geçmemiş ki adam karşımda cevap bekliyor.

— Evet, ben de Haydarpaşa'ya gidiyorum.

Dengin üstüne oturmuş kadın:

— Çok bekliyecek miyiz vapuru? dedi.

Bana bir kadın bir şey sorunca tuhaf bir hal oluyor, âdeta kendime hafif de olsa bir önem vermeğe başlıyorum. Ciddi bir sesle:

— Nerde ise kapılar açılır bineriz, dedim.

Tahta valizin üstüne oturmuş oğlan çocuğu:

— Baba, dedi babasına, bilet almadık.

Adam bana döndü:

— Şu ikisine bir bilet alsam olur mu?

Biri kız biri oğlan dört beş yaşında yeşil sümüklü yavrulardı. Yeşil sümüklü demesem olmaz mı? Şeffaf, berrak sümüklü de diyebilirdim. Hattâ hiç sümükten söz açmasam da olurdu.

— İkisine de bilet istemez bunların be! Yalnız sana, şu iki bayana, bir de şu (on dört yaşındaki büyük oğlanı gösterdim) delikanlıya üç bilet yeter.

— Üç değil öyleyse dört.

— Öyle ya dört. Dengin biletini aldınız mı?

— Almak mı lâzım?

Sualin böylesine can mı dayanır? Seviverdim adamı. Ben biletçi miyim? Ulaştırma Vekâletinde ben neciyim yahu? Hey Allahım! Hey canım Allahım! Biletçi imişim, bu işlerden anlarmışım gibi yapmak lâzım. Pekâlâ! Al işte:

— Valize lâzım değil. Ama bavullarla denge bilet almalısın.

— Vapurda alsak olmaz mı?

Mesele çatallaşıyor. Nizamnamelere kadar bilmem gerekiyor. Cevap veremiyorum. Bilmiyorum. Kulağıma parmağımı sokup kaşıdım. Bir gazete satıcısı kulağını kaşımadan:

— Vapurda da alsan olur amca, dedi.

Ben de bu ara kulağımı kaşıyaraktan gidip Haydarpaşaya bir bilet aldım. Yanlarına döndüm. Adam:

— Sen nereye gidiyorsun hemşerim? dedi.

Tut kelin perçeminden:

— Ben mi?

Sahi ben nereye gideceğim. Haydarpaşada gişelerin önünde bilet alanları, bekleme yerlerinde düşünenleri, istasyon lokantasında içenleri ve kalkacak bir treni görmeğe gidiyorum desem mi? Enayi miyim ben? Hiç der miyim. Hiçbir yerimi kaşımadan:

— Adapazarına, dedim.

— Adabazalı mısın?

p yi b gibi söylemesinden bizim memleketin yabancısı olmadığını anladım. Gözümün önüne Çark suyu, Erenler tepesi, Beşköprü'deki Hacı Beyin köşkü, amcamın balkonunda çingene bacak elmaları kabaran evi geldi. Adam:

— Biz de, dedi, Adabazarında ineceğiz. 11,50 de varırız Adaya. Oradan ver elini Düzce.

— Düzceli misiniz?

Düzcenin Kasaba ismindeki köyünü bilirmisiniz siz? Benim çocukluğumda, bundan otuz beş sene evvel Pompei'den bin defa daha mamur, her şeyi yerli yerinde mükemmel bir eski Romalı şehri idi.

— Yok, Kemerburgazlıyız ya. Orada benim birader var. Yanına gidiyorum. Yapı kalfasıdır kendisi. Beraber çalışacağız. Bende duvarcılık var, badanacılık var, hafif tertip marangozluk, dülgerlik... Allah ne verdiyse!.. İstanbulda işim iyi idi. İyi idi ama biraderi de kırmak doğru olmaz. İlle de geleceksin diye tutturdu. Büyüğüm benim. Sözünü dinlemek lâzım. Bakalım bir gidelim, dedik.

Kasaba eski halinde ise bu adam biraderine bile hâcet kalmadan tek başına iki ayda o Roma harabesini restore eder. Eder ama acaba o harabeden otuz beş sene sonra elde avuçta ne kalmıştır ki?..

Küçük valizle, küçük Hacer bana düştü. Onları Adapazarı trenine yerleştirdim.

— Bana müsaade, dedim.

— Hani sen de geliyordun.

Ben Haydarpaşaya geldiğime pişmanım.

— Ben caydım, dedim, gitmiyeceğim.

— Amma yaptın ha! dedi adam. Yolcu yolunda gerek. Beyhude para mı harcıyacaksın buralarda kışta kıyamette... Ne var şu İstanbulda bilme mki? Genç olsan bir dereceye kadar.

Yapma hemşerim! Kırma beni! Bakma benim çöktüğüme. Ben gencim daha yahu!

Vagonlar ve beton yol gürültü içinde olduğu halde bu

gürültülere kulaklarını kapayabilirsen istasyonda garip bir sessizlik vardı. Bir trenin derin derin soluduğu duyuluyordu. Bir diğeri durmadan buhar fışkırtıyordu. Üstü örtülü perdenin altında dolaştım durdum. Rayların üzeri ıslak, pırıl pırıldı. Perdenin tâ ucuna kadar kum yola kadar gittim. Uzakta bir köprü hayali, kırmızı yeşil ışıklar ve birbirini kesip biçen raylar... Bir tren manevra yapıyor, kesik kesik düdük çalıyor. Makasların kenarından muşambalı bir adam hızlı hızlı yürüyor, elindeki fenerin bana gözüken yeşil camını manevra yapan trene doğru sallıyor...

Bu yollardan bu demiryollardan nerelere kadar gidilmezdi. Gözümün önüne köprüler, akar sular, sessiz, gürültülü istasyonlar, vücudumu kanımı uyuşturan düdük sesleri, yıkılıp yıkılıp dikilen ağaçlar, telgraf direği fincanları, sahlep fincanları, fincanlar, bardaklar, taş tesbihler, taş ağızlıklar, simitler, yemiş sepetleri, kış günü kiraz sepetleri geçip gidiyordu.

Birden yanımızdan bir başka tren, ışıkları ve insanlariyle büyük bir gürültü içinde yıkılır düşer gibi geçip gitti. Bir istasyonda durduğumuz zaman yanımıza bir başka tren durdu. Karşı kompartımanın camı açıldı. Bir insanla burun buruna geldik. Birbirimizi süzüyorduk. Her şeyimizi; yolumuzu, kafa kâğıdımızı, yüzüğümüzü, ailemizi elbisemizi, her şeyimizi her şeyimizi birbirimizle değiştirebilseydik ben kendimi unutsam o olsam; o kendini unutsa ben olsa... diye düşündüm.

O olsam nerede inerdim? Haydarpaşada. Nereye giderdim? Sirkecideki bir otele. Napardım? Eşyamı bırakır bir lokantaya atardım kendimi rakı getirtirdim. Bir balık ıskara indirirdim. Salata yaptırırdım. Pisboğaz!. Sonra?... Sonra Beyoğluna çıkardım. Birisi ile çabucak ahbap olurdum. Nasıl yapardım bilmem ama bir yerde otururken gülümser, lâf atardım yanımdakine.

— Kimsiniz? diye sorarsa:

Kayseride bir şirkette memurum, derdim. Şirketin bir işi için geldim de... Bir hafta kadar kalacağım da...

— Çoluk çocuk?

— Allah, varsa sizinkileri bağışlasın! Bir tanesi üniversitede okuyor. (Bunu söylerken kurumlanırdım belli belirsiz.) Eczacı çıkacak. Biri Kayseri lisesinin son sınıfında. Kızım bir subayla evli (tekrar kurumlanmak ister, sonra bir ikinci defa kurumlanmaktan utanır, mütevazı olurdum.) Geçen sene çocukları oldu. ağbaba da olduk. İhtiyarladık ama farkında değiliz. Gözümüz hâlâ çöplükte. (Yalandır) Siz kimlerdensiniz efendim?

— Ben mi? Ben de dün akşamki trenle Ankaradan geldim.

— Demek aynı trende bulunuyorduk; ne garip tesadüf! Keşke trende tanışmış olsaydık.

Sanki farkedermiş gibi. Sanki trende tanışmamız önemli imiş gibi.

Kendimi Haydarpaşa istasyonunun bekleme salonunda buldum. Sessiz sadasız insanlar vardı. Hemen yanı başımda iki geçkin ve şişman bayan mahzun mahzun düşünüyorlardı. Bir tanesi:

— Bu postada da çıkmazsa deli olurum, vallahi!

— Aman abla sen de! Bir işi çıkmıştır.

— Ne diye telgraf çeksin «Yarın oradayım» diye.

— Tam telgrafı vermiştir. Bir iş çıkmıştır. Başmüdür bırakmamıştır.

— Öyle şey olmaz. İnsan önce izin alır, telgrafı sonra çeker.

— Sonradan işi çıkmış da müdür de bırakmamışsa...

— Ben onu bunu bilmem. Ama Bülendi iyi bilirim de. O da benim ne kadar meraklı olduğumu bilir.

İki hanımdan üç yaş genci (üç yaş; fazla eksik olamaz.) ve sâkini bir zaman cevap vermedi. Söyliyeceği sözü epey bir hesapladı gibi geldi bana:

— İnşallah bu postadan çıkar.

(Yanındaki çıkar'ın daha r si bitmeden):

— Ama bu postaya neden kalsın?

(Bir düşünme payını o koymasa bile ihtiyaten biz koymalıyız):

— Canım treni kaçırmıştır.

— Hah!... Bak bu makul. Bak buna diyeceğim yok. Yok müdür sonradan gitme demiş. Ondan evvel telgraf çekmiş falan lâf. Ama şimdi söylediğin makûl. Her zaman tren, vapur, otobüs kaçırmıştır. Kırk yılda bir makul.

(Bunun üstüne artık bir tenkide müsaade vardır.):

— Aman abla! Sen de ne kadar kılı kırk yararsın.

(Tenkit acemidir:)

— Kılı kırk yarmıyorum. Merak ediyorum. Birdenbire hastalandı ise, diye merak ediyorum. İstasyona gelirken bir araba çarptı ise... Hastahanelere götürdülerse...

(Ya ikide bir aynaya baktığını ablası farketti ise):

— Aman abla! Vallahi beni de helecanı kalbe uğratacaksın. Şu benzime bak hele; kül gibi.

(Farkedilmiştir aynaya baktığı. Farkedilmiştir ama ayni işi, ablanın da yaptığı ya görülmüşse):

— Benzinde bir şey yok.

— Şu aynaya gözüm ilişti de kendimi tanıyamadım.

(Istasyon aynaları hakkındaki karar daha bekleme salonuna girildiği zaman verilmiştir. Ne şimdi, ne de pek eskiden):

— Sen o karşıki aynaya bakıp da suratın hakkında bir karar vereceksen tamam. Bunlar istasyon aynası, ayol! İstasyon aynaları meşhurdur. İnsanı perişan gösterir..

Yerimden kalktım. Aynaya doğru ilerledim. İki hanımın sessizce beni dikizlemelerine aldırış etmeden baktım. Ben de de perişan bir halde idim. Potinlerim çamur içinde idi. Şapkamın kurdelâsında beyaz beyaz lekeler vardı. Yüzüm sapsarı idi. Gözlerim kıpkırmızı. Kenarlarından fırlayan saçlarımı toplamak için şapkamı çıkarınca şöyle parmaklarımla bir tarasam elimde kalacaklarını sandım. Şapkamı giyip kenarlardan fırlayan saçları içeriye tıktım. Dışarı çıktım. Merdivenleri indim. Vapur Kadıköyünden kalkmış geliyordu. Haydarpaşa istasyonuna baktım. Kocaman kapılarından ötede kırmızı yeşil fenerli, demiryollu, trenli, yolculu, meraklı, düşünceli, perişan, aceleci,

melânkolik, aynalı, sıkıntılı, halecanlı, yerini bulmağa çalışan bir âlem vardı. Her gün yüzlerce tren binlerce hikâye getiriyor, binlerce hikâye alıp gidiyordu. İstasyonun kapıları insan alıp insan veriyordu.

ORHAN KEMAL

KIRK YAŞ

Kırk yaşıma bastığım gün, babamın kırkıncı yaşına bastığı günü hatırladım...

On beşimdeydim galiba. Eski ve ateşli bir Ittihatçı olan babamla birlikte bir kahvede oturmuştuk. Bir nargile söylemişti o. Uçları kıvrık dolgun bıyığını burarak söze şöyle başlamıştı:

— Ee oğlum... Artık kırkımıza bastık. Bilemedin yirmi senelik bir ömrüm kaldı şurda. On senesini uykuyla geçtiğimi farzet, kalır on sene. Bu on senenin yarısını da ıvır zıvırla minhâ edebilirsin, kalır beş sene...

Buraya kadarını harfi harfine hatırlıyorum. Bundan sonrasını hatırlıyamıyorum, çünkü, nargilesi gelmişti, başlamıştı tokurdatmaya. Gözlerimi nargilenin tokurdıyan suyuna dikmiş, günün birinde benim de kırk yaşıma basacağımı hesaplamıştım. Benim de çocuklarım olacaktı. İhtimal ben de bir kahvede nargile içerken, oğluma kırkıncı yaşımın verdiği düşüncelerden söz açacaktım...

Kırkıncı yaşıma bastığım gün birdenbire bunları hatırladım, aklıma babam geldi ve yirmi beş yıl önceki hatıralar canlandı. İşte nihayet o gün gelmiş, ben de kırkıncı yaşıma basmıştım. Benim de nihayet beş yıllık bir ömrüm kalmış oluyordu. Uzunca süren bir misafirlik. Ondan sonra bir daha dönülmemek üzere elvedâ!

İçime bir hüzündür çöktü. Hadi, dedim, kırkıncı yaşımı babam gibi kutlayım!

Beyazıtta, ulu çınarların altında, kenarda kalmış bir masaya geçip kendime bir nargile ısmarladım. Geldi. Onun gibi bacak bacak üstüne attım, düşük bıyıklarımı

tıpkı onunki gibi kıvırdım. Kırkıncı yaşında onun yanında oğlu vardı, benim yok. Olabilirdi. Olmayışı sırf bir tesadüf eseriydi, evde bırakmış, çıkarken yanıma almamıştım.

Gıcır gıcır, tertemiz, yepyeni bir nargileydi. Hayatımda ilk defa bir nargilenin uzun marpucundan tömbekinin doğrudan doğruya ciğerlerime dolup, başımı döndüren dumanıyla hayallere daldım: Şu hâlimle babama benziyor muydum acaba? Sanmam. Sanmam değil, hiçbir bakımdan ona benzemediğime şüphe yoktu. O, Sultan Aziz, Sultan Murat, Sultan Hamit, Sultan Reşat devirlerinin damgasını taşıyan yüz küsur kiloluk, öfkeli bir İttihatçı, sonra da Kuvâyi milliyeci. Bense, Harbi Umumînin süpürge tohumu ekmeği yiyen neslinden. İttihatçı da değilim. Dünyaya bakışımız ve tabiî görüşümüz de ayrı falan filân...

Tam bu sırada küçük bir çocuk dikkatime çarptı. Kısa pantolonlu, dokuz on yaşlarında, cin gibi bir oğlan. Saçları darmadağın, yüzü kir içinde. Nargile içişimle alay ediyor gibi bakmaktaydı. Peşin aldırış etmedim. Fakat öyle iğneleyici, dalga geçen bir bakışı vardı ki... Çınarların altında nargile içen dolu insan olduğu halde beni seçmesinin sebebi ne olabilirdi? Niçin başkalarına değil de illâki bana bakıyordu? İçmesini mi bilmiyordum? Yoksa nargile bana yakışmıyor muydu? Yahut da ben nargileye?

İçime bir kurttur düştü, pişman oldum. Keşke söylemeseydim. Başkalarının da göz hapsinde olduğunu sanmaya başladım. Sanki herkes gözünü bana dikmiş, bakıyor. Bak hele şuna. Amma da komik oluyor.» demek istiyorlardı.

Çocuğa öfkeyle döndüm:

— Ne var? Ne bakıyorsun?

Küçücük ağzıyla gülümsiyerek:

— Hiç, dedi.

— O halde?

Ellerini pantolon ceplerine soktu, azarlanmış haysiyetli bir kedi yavrusu gibi, masamın etrafında bir tur at-

tıktan sonra, başka bir açıdan beni tekrar göz hapsine aldı. Bunu seziyordum. Mutlaka göz hapsine almıştı beni. Dönüp baksam hafiflik olacak, belki de aramızdaki resmîlik eriyecek, artık beni piyasaya almamıya başlıyacaktı. Buysa felâket olabilirdi. Açıktan açığa dalga geçer, kovalasam kaçar, kovalamasam beni etrafa kepaze ederdi. Ama böyle de durulmazdı ki. Sol gerimden bana baktığına şüphem yoktu. Dönüversem, o iğneleyici bakışıyla karşılaşacağım muhakkaktı. Birden, elimde olmıyarak döndüm. Gözgöze geldik. İncecik kaşlarıyla ciddileşerek, şaşırdı. Biraz da korktu galiba. Yerdeki bir taş parçasına fevkalâde usturuplu bir sol dış attı.

Dayanamadım:

— Sol açık oynuyorsunuz galiba?

— Efendim?

— Mahallede sol açık oynuyorsunuz değil mi?

Gözlerinin içi güldü:

— Ne biliyorsunuz?

— Taşa güzel bir sol dış attınız da...

Hemencecik ahbap olduk.

— Evet, dedi. Bizim mahallenin ikinci takımında sol açık oynarım.

— Niçin ikinci takım?

— Birinciye almıyorlar, küçüküm de ondan...

— Kaptanınız kim?

— Karagümrüklü Eşref âbi.

— Ne oynuyor takımda?

— Santrhaf. Kafaya onun gibi çıkan yok. Öyle çalım yapar ki...

— Şütleri nasıl?

Heyecanlandı:

— Bomba!

Bir başka mahalleyle maç yapıyorlardı, Eşref âbi yirmi metreden bir firikik atmıştı, vay anam vay... Top kaleciyle filân girmişti içeri. Eşref âbi gibi şüt atan Fenerbahçe'de bile yoktu!

Sordu:

— Yoksa siz de oynuyor musunuz?

İçimi çektim.

— Oynardım.

— Ne oynardınız?

— Belli olmazdı, vaziyete göre. Sağ açık, sağ iç, santrafor...

— Şimdi?

— Şimdi geçti artık.

— Niçin?

— İhtiyarladık...

— Hadi be, nereniz ihtiyar sizin?

— Sâhi mi?

— Sâhi tabî... Benim bir amcam var, sizden bile büyük, seksen beş kilo gelir, hâlâ oynar. Moruk derler de boşverir. Ne sigara içer, ne de nargile. İhtiyarlık ne be?

— Nargile içişim tuhafınıza mı gidiyor?

— Tabî.

Dereden tepeden konuşuyoruz. Yıllarca önce «Harbiye Nezareti» bahçesinde, Süleymaniyelilerle yaptığımız ekzersizlerden söz açıyorum. Şöyle böyle yirmi, yirmi beş yıllık şey. Hiç şaşmadan dinliyor. Birdenbire soruveriyorum:

— Demek hâlâ oynıyabilirim?

— Tâbi oynarsınız. Ama şu pis nargileyi bırakın. Siz ihtiyar adam değilsiniz ki...

Ve gaipten ses almış gibi, meçhullere kulak verip. koşarak uzaklaşıyor.

Memnunum, dünyalar benim. Marpucu nargilenin boynuna dolayıp kalkıyorum. Ne, okurken yahut yazarken kullandığım yarım diyopterlik gözlüğüm, ne arasıra canımı sıkan allerjik kaşıntılar, ne karaciğer şüphesi, ne de rutubetli günlerin romatizmâl ağrıları...

Bir arsadan geçerken, top oynıyan çocuklara rastlıyorum. Onlar gibi, onlardan biri gibiyim. Caketlerden yaptıkları kaleye penaltı atıyorlar. Pervâsızca sokuluyorum.

— Versenize şu topu!

Verip açılıyorlar. Topu on sekize dikerek geriniyo-

rum ve sol açıyı gösterip sağ açıya müthiş bir dış, gol!

Çocuklar neşe çığlıkları atıyorlar. İçlerinden kırmızı saçlı, çil yüzlü biri:

— Yaşa moruuuk!

Diye, kart bir horoz gibi ötüyor.

Aldırış etmemeye çalışıyorsam da, kurşun yemiş gibi burkuluyorum. Elimde değil. Fakat boşvermeye çalışıyorum. Çünkü çil oğlan yalan söylüyor. Asıl doğruyu önceki söylemişti, nargile içerken...

Dünya güzel, dünya yaşanası...

Bnunla beraber, kulağımda çil oğlanın sesi:

— Yaşa moruuuk!

UMRAN NAZİF

VEYSEL EFENDİNİN KUŞLARI

I

İtfaiye gurup âmiri Veysil Efendi, o gün kendini her zamankinden bitkin buluyordu. Doktor daha dün akşam şiringalar dolusu su almış olmasına rağmen bu sabah, bu güzel ilkbahar sabahında karnı tekrar eskisi kadar şişmişti.

Ilık bir güneş mutfağın arkasındaki ufak bahçeyi dolduruyor, yeni çiçek açmış ağaçlar, hafif nemli toprak, duvarın ötesinde kalan fakat sesi ve kokusu bu tarafa kadar uzanan deniz sanki yaşamanın sevinci içerisinde çalkanıyordu. İki serçe, Habibe Hanımın az evvel bahçenin bir kenarına döktüğü ekmek kırıntıları üzerinde raksedercesine çırpınıyorlar, daha geçen gün Veysel Efendinin kendi eliyle çimentoladığı küçük havuz fıskıye yağmuru altında yeşil, mavi ve beyaz renkli bir ebemkuşağı ile taçlanıyordu. Yukarı katın penceresine asılmış kafeslerden fışkıran saka ve iskete seslerine, şehrin ortasında fakat şehrin gürültülerinden uzak büyük bir parktan kalkan bir kuş sürüsü cevap vererek bir anda bahçeye kadar inip tekrar ve süratle yüzlerce metrelere doğru yükselince birkaç zamandır ferleri sönmüş gözleriyle dakikalarca peşlerini kovaladı.

Yeryüzü, gökyüzü, kuşlar, ağaçlar ve insanlar temiz bir cam parçası kadar berrak ve açık sabahın zindeliği ve canlılığı içerisinde idi. Bütün bunları görmek ise Veysel Efendiye yalnız ve yalnız biçareliğini, yoksuzluğunu ve imkânsızlığını hatırlatıyordu. O kadar ki, şuraya, karısının perhiz yemeklerini hazırladığı mutfağa kadar

kuvvet bulup nasıl geldiğine şaşmağa başladı. Birden başı döndü. Tabiat birbirine karıştı. Kulaklarını dolduran dalga, rüzgâr ve kuş sesleri silinip uğultularla dolup taştı. Fakat bütün bunlar birkaç saniye süren bir an içerisinde oldu. Sonra her şey yavaş yavaş kayboldu. Ve ortalığı tekrar hayat dolu su ile yıkanmış kadar temiz ve parlak ilkbahar sabahı kapladı.

— Habibe Hanım!.. Hakkını bana helâl et!..

Konu komşunun Allahlık, ermiş bir kadın olarak adlandırdıkları Habibe Hanım mangaldaki ateşin kızarttığı gergin ve parlak yüzünü kocasına çevirerek hayretle sordu:

— Hayırdır inşallah Veysel Efendi.. Bu da ne demek oluyor?

Kocası sırtını duvara dayayarak cevap verdi:

— Canım öyle gözlerini niye açıyorsun? Hayat bu.. Yarına çıkacağımıza dair elimizde hangimizin berati var?

— Orası öyle... Fakat bu söz şimdi neden icabetti? Şayet sana hastalığında yaptığım hizmetler için ise anandan emdiğin süt kadar helâl olsun.. Bunlar senin yaptıklarını karşılamaz bile.. Bizlere yıllarca beyler, paşalar gibi baktın!

— Sade onun için değil Habibe Hanım!. Sade hizmetlerin için değil..

Kadın gülerek ve biraz da işve ile:

— Anladım!.. dedi. Hani şu gençlik günlerimizde dolabımı, sandığımı karıştırdığın, dişlerimi yaptıracağım diyerek bozdurduğun altınlarım, Ergani'ye tayin olunduğun zaman aldığın borç para için ise ben onları çoktan helâl eyledim...

— Sade onlar için de değil Habibe Hanım.. Sade onlar için de değil... Hakkını helâl et! Canım hakkım helâl olsun deyiver ne olur?

— Bin kere helâl olsun Veysel Efendi.. Bin kere..

Bu güzel bahar sabahında, bütün tabiatın hayat içerisinde çalkandığı şu anda ölümle karşı karşıya geldiğini

gören hasta adam bu sözler üzerine tekrar hayata kavuşur gibi oldu. Sanki, az evvel sıcağa ve bu tatlı bahar havasına rağmen yavaş yavaş damarlarından soğuyarak çekilmeğe başlayan kanı ılık bir su gibi vücuduna dağılıyor, iç huzurunun benliğini baştan başa kapladığını duyuyor ve bir çocuk gibi seviniyordu.

Otuz yıllık karı kocalık hayatı boyunca kocasının bütün yaptıklarını toptan affeden Habibe Hanım, ölümün eşiğinde bulunan ve yalvarmaktan başka yapacağı birşey kalmıyan kocasını işte böylece bir kere daha saadete kavuşturmasını bilmişti. Bunun içindir ki, ertesi akşam üstü seccadesi başında namazını kılmağa hazırlanan Veysel Efendi'nin, tam sırtının ortasından bıçaklanmış bir adam gibi, ellerini gökyüzüne kaldırınca yere yıkılmasiyle ölmesi bir olmuştu. Yüzü bir gece evvelki kavuştuğu iç huzuru verdiği geniş bir rahatlıkla dolu idi. Geride bıraktıklarına güler gibi küçük bir tebessüm hafifçe aralanmış alt dudağının kenarına takılıvermişti.

II

— Dün annemin tayasının gelini geldi. Pencereden, artık iki büklüm olmuş Habibe Hanımı gören annem gülerek:

— Bir bu eksikti! dedi. Ve yerinden fırlayarak onu karşılamağa gitti.

Hakikaten, şimdi çok uzaklarda kalmış günlerimizi yâdettiğimiz şu anda hâtıralarımızın canlı bir tanığı çıkagelmişti. Dışarda mevsimin ilk karı yağıyordu. Birkaç gündür ortalığı kaplıyan yalancı bir güneş birden gökyüzünü örten kurşunî bulutlar arasına sinmiş ve mahallenin kırmızı damlı evleriyle cami kubbelerini bir anda kaplayan lâpa lâpa kar yağmağa başlamıştı. Yağmurlu, fırtınalı günlerde olduğu gibi iki günden beri limanı doldurmuş olan vapurlar, yelkenliler ve kayıklar koyu bir sis tabakası altında artık gittikçe gözlerden kayboluyordu.

Annem ile ben sabahın erken saatlerinden beri, kara-

yelin nesi varsa hepsini birbirine kattığı mahallemizi kuş bakışı gören ahşap baba evinin ufak bir odasında oturmuş kırk yıllık hatıraları eşeleyip duruyorduk.

Rengini atmış lâcivert mantosunu bir tarafa koyan Habibe Hanım saç sobanın ısıttığı odaya girer girmez:

— Oh... Vallahi buna pek memnun oldum.. Osman Bey de evde imiş..

Diye haykırarak üzerime doğru sevinçle yürüdü.

Yerimden kalkarak buyur ettım: Üstü yer yer lekelenmiş ve mum gibi sararmış elini öpmem için bana uzatırken:

— Delikanlım... Seni görmeyeli kaç yıl oldu!. Ben diyeyim on yıl, sen deyiver on beş.. Hanımefendiciğim! Ne zamandı o? Hangi tarihte idi küçük beyin memuriyet alıp taşraya gidişi? On iki sene oldu değil mi?.. İşte o zamandan beri görmedim. Berhüdar ol evlâdım!.. Çok yaşa yavrum...

Diye söyleniyordu.

Karşılıklı hal ve hatır sormalardan sonra nasıl oldu bilmem, hepimiz bir anda kendimizi gene o eski günlerin içerisinde buluverdik. Sanırım annem, bir pike yaparak halden geçmişe doğru hızla inivermişti. Gümüş çerçeveli gözlüklerinin üstünden bakarak:

— Demek Habibe Hanım sen gelecekmişsin! diyordu. Hayırdır inşallah.. Ölü diri getirir derler.. Bu gece iki defa bizim rahmetliyi gördüm.. Evet Tam iki defa.. Yemyeşil bir tepenin üzerinde birazcık sağa doğru eğilmiş, yan yatmış bir ağacın altında oturuyordu. Önüm sıra, tepeye çıkan bir yol uzanıyordu. Bir patika.. Fakat, dümdüz.. Çıkarken uyanıverdim. Hayırdır inşallah diyerek okuyup üfleyip tekrar yattım.. Gözlerimi yummamla beraber, sanki yarısında bıraktığım bir romanın artanını okuyormuşum gibi onu oracıkta ve kendimi yolun üzerinde bulmayayım mı? Bütün ömrünce olduğu gibi yüzü sapsarı, incecik boynu omuzuna düşmüş, daima bir noktaya bakan altları simsiyah gözleriyle öyle bana doğru bakıyordu. O dümdüz yolu çıkmak için ne kadar çalıştım ça-

baladımsa da muvaffak olamadım bir türlü.. Uyandıktan sonra da uyku tutturamadım artık.. Sabahın erken saatinde kalkıp aşağı kata indim.. Yaktım sobacığımı.. Ve işte hâlâ iniş o iniş.. Bir tembellik.. Bir tembellik.. Soba başından kalkamadık ana oğul.. Ne halalar.. ne teyzeler.. ne sünnet düğünleri.. ne de koltuklar.. Canım, konuşulmadık hiçbir şey kalmadı..

Habibe Hanım, annemi dikkatle dinledikten sonra cevap verdi.

— Hiç sormayınız hanımefendiciğim.. Galiba artık bizleri de çağırıyorlar.. Veysel öleli tam on yıl oluyor.. Osman Bey bilmez.. Fakat siz iyisini bilirsiniz!.. Şu son iki seneye kadar rüyamda görmek şöyle dursun, onu andığım bile olmadı.. Evet.. Kocamdır. Mevlidini okutmaktı, hatimini indirtmekti... Bunlar benim ve çocuklarımın vazifesidir. Lâkin siz de biliyorsunuz ya, ölümünün daha üçüncü günü elime geçen mektuplardan sonra bir ikrahlık düşmüştü içime.. Allah bir anda, sevgisini de, acısını da almıştı gönlümden. Ne rahattım, ne rahat.. Fakat, şu iki yıl, şu son iki yıldır rüyalarıma girmediği gece yok desem yalan söylememiş olurum... Hem biliyor musunuz, artık affettim galiba onu ben..

Birden ilgilenerek ihtiyar kadının sözlerini kestim.

— Ne olmuştu ki Habibe Hanım; affedilecek rahmetli ne yapmıştı?

Ufak kızın pişirip getirdiği kahvesini tiryakice yudumladıktan sonra nazlı bir sesle:

— Aman küçük bey!. dedi. Geçmiş zaman.. Ne olmuş ise olmuş..

Bu seste, masal anlatmak için nazlanan ninemin yalvartmak isteyen yumuşaklığını bulmuştum. Ben de, uyuması için çok zaman dinlediği bir masalın tekrarlanmasını isteyen şımark bir çocuk gibi direndim.

— Anlatsana.. n'olur anlatsana!..

Habibe Hanım teneke tabakasından bir sigara yaktıktan sonra:

— Anlatayım.. Ne çıkar, bir daha anlatayım! diye gü-

lerek cevap verdi. Osman Bey, bizim Veyseli hayal meyal hatırlar değil mi? Annenizin rahmetli oldu, bir tayası vardı.. Tayanın da küçük yaşta babasız kalmış bir oğlu vardı.. İri yarı bir oğlan.. O zamanlar, Üsküdar'da halamlara komşu otururlardı.. Mektebe gidip gelirken beni görüp beğenmişler.. Allah da birbirimize kısmet etmiş.. istediler.. Evlendik.. Iki sene sonra büyük beyefendi Veyseli itfaiyeye yazdırdı. Hiç unutmam kırmızı yakalı resmî elbisesini giyip, rugan çizmelerini de ayaklarına geçirince öyle yakışıklı bir adam olmuştu ki.. Hiç sormayın! Artık, ekmeğimizi oradan çıkarıyorduk.. Yıllarca hükümet kapısına hizmet etti.. Kısa bir zamanda çavuş, başçavuş oldu.. Nihayet gurup âmirliğine kadar yükseldi.. Uzun yıllar bana ve iki çocuğuna beyler, paşalar gibi baktı doğrusu.. Öyle değil mi hanımefendiciğim? Şimdi neme lâzım.. Kendisi yok lâkin Allahı var burada.. Ölümünden beş yıl öncesine kadar böylece rahat ve güzel bir hayat sürdük... Haftanın üç gecesini itfaiyede nöbette, diğer akşamlarını da Üsküdardaki ufak evimizde geçirirdi. Evde olduğu geceler, iki kadeh rakısını içer, bahçedeki çiçeklerini sular ve gece gündüz sesleri kesilmiyen kuşlarını dinlerdi. Veysel Efendinin kuşları bütün Üsküdara nam salmıştı. Fakat, bir gün nasıl oldu bilmem müdürü ile bir kavgaya tutuştu. Âmirine tokat attı diye mahkemelere düştü.. Her halde bir iftiraydı bu.. Beraet etti ama, Erganilere de sürgün edildi. O oralarda biz buralarda sefil olduk.. İşte o zamanlar elde avuçta ne varsa satıp savdık.. Dünyanın ucu çok uzun... Sözüm kuşlar içindi.. Ergani'ye giderken aldığı harcırak yetmedi.. Ben, sandığımın bir köşesinde kalmış olan son altınımı da bozdurup ona verdim.. Bu da kâfi gelmedi.. Yenicaminin oraya gidip kuşçulara, ne kadar kuşu varsa ucuz pahalı satmağa mecbur oldu. Bütün ömrünce her şeyi, hattâ ölümü bile gülerek, tebessümle karşılayan bu kocaman, karayağız adamın ağladığını işte o akşam ilk defa gördüm. Utanmasa bir çocuk gibi hıçkırarak ağlıyacaktı. Ne yalan söyliyeyim; aksine ben o gece bir bayram çocuğu

kadar sevinçli idim. Neden mi dedin evlâdım? O güzel günlerimiz boyunca hayatımızı gölgeleyen tek şey Veysel Efendi'nin ağlayarak sattığı bu kuşları idi.. Dur!. Anlatacağım.. Rahmetli bu kuşları sayesinde bir falcı gibi übtün meçhul ve gaiplerden haber alıyordu. Şimdi güldüğüme bakma!.. O zamanlar vallahi bir çılgına dönmüştüm.. On dört yaşında bir çocuk mektepten alınıp kocaya verilirse o çocuğun neye aklı erer ki?. Mahallede topu topu iki üç ahbabım vardı. Yalnız içtiğimiz suların ayrı gittiği iki üç ahbap.. Öyle değil mi hanımefendiciğim? Ebe Fitnat, Hatice Hanım ve Huriye abla.. Huriye ile Fitnat benden üç dört yaş büyük, Hatice ise genç yaşta dul kalmjış benim yaşımda genç bir kadıncağızdı. Bazan biri ile bazan da diğeriyle kalkar Şemşipaşa'ya, sahile inerdik.. Veya Doğancılar parkına şöyle bir uğrar, yaz gecelerinde hava alır, muhabbet ederdik.. Ertesi gün olmaz mı, Veysel nöbetten gelir gelmez mutfağın yanındaki odada kuşlariyle konuşmağa ve benim bir gün evvel ne yaptığımı sormağa başlardı. Herhalde kuşlar onun sesine alışmış olacaklardı ki, demir, tahta kafeslere tırmanmağa, türlü hünerler göstermeğe ve cıvıl cıvıl ötmeğe başlarlardı. Bu sefer rahmetli bir nefeste merdivenlerden çıkar ve gülerek:

— Habibe Hanım! Allah versin, dün akşam gene Şemsipaşa'ya akşam safasına çıkmışsın.

Veya:

— Nasıl Doğancılar parkı serin mi idi? diyerek bana takılırdı.

Öyle bir hale gelmiştim ki, hangi ahbabımla olursa olsun bir düğüne, bir seyrana gidip de birazcık geç kalsam yüreğim ağzıma gelir ve Veyselin kuşlarına sorup akşam namazından sonra sokakta kaldığımı duyarak çıkışacağından korkardım. Fakat dedim ya, o mektuplar, ölümünden üç gün sonra elime geçen mektuplar bütün bir ömür boyunca aramızda çekili duvarın esrarını çözdüğü gibi sevgimi de acımı da ortadan kaldıverdi. Hele ebe Fitnatın mektupları yok mu?.. Beni günlerce uyku-

suz bıraktı. Hatice olsun, Huriye denilen karı olsun hiç olmazsa biraz insaf gösteriyorlardı. Hattâ bir tanesi, «Canım bu kadarı da fazla.. Veysel, ben artık Habibe Hanımla nereye gidersem gideyim, sana haber vermiyeceğim.. Kadını evham saracak..» diyordu. Bir tanesi de öbürünü kıskanmış olacak ki, «Şayet bu ebe karısı ile düşüp kalkmakta devam edecek olursan her şey, yok altın diş yaptıracağım diye, yok vazife ile bilmem nereye gideceğim diye kadıncağızın altınlarını bozdurup, ebeye yedirdiğini hem vallahi hem billahi haber vereceğim!» diye tehdit savuruyordu.

İşte benim hayatım sana misal olsun!.. Daha gençsin.. Elbet bir gün evleneceksin... Arkadaş filân diyerek evine olur olmaz kimseleri sokma sakın!

O gün Habibe Hanım ortalık kararıncaya kadar hayatının bu gülünç hikâyesini bizlere anlattı. Son vapura yetişmek için hazırlanırken, yüzünden, insanların bütün ömrü boyunca inandıkları şeyin bir gün hiç oluşu karşısında duydukları o derin üzüntü açıkça okunuyordu. Gülüyor, lâhavle çeker gibi bir şeyler mırıldanıyor, başını iki tarafa sallıyordu.

Köşe başını dönünceye kadar ana oğul pencere önünde durarak gözlerimizle onu kovaladık. Oraya kadar, karlara gömülerek yuvarlanır gibi gittikten sonra, bir anda ve süratle gözden kayboldu. Alınlarımız camda, onun yokluğu arkasından bakakalmıştık. O an, annemin ne düşündüğünü bilmiyordum. Lâkin, ben ışıkları henüz yanmış olan Üsküdarın bir köşesinde geçmiş olan bir ömrün hikâyesini düşünüyordum.

Birden sordum:

— Anne!.. Bu kaba saba adamı kadınlar o kadar çok mu severdi?

Annem içini çekerek, nezleli gibi titrek sesiyle fakat sert bir şekilde sorumu cevaplandırdı.

— Senin aklın ermez oğlum!. O, kaba saba bir adam değildi. Aksine, üstündeki kalın tüylü kaba elbiselerin

adamı olmadığını haykıran bir hali vardı. Ölüleri daima hürmetle analım!.

Derin bir çukura gömülmüş gibi idim. Annemin sesindeki bu isyan nereden geliyordu? Bunu bütün ömrümce bulamadım...

III

İnanınız, ben de hâlâ aynı bilgisizlik içerisindeyim.. Bu hikâyenin ilk parçasını, dinlenmek ve düşünmek için arada sırada gittiğim şehrin tam ortasında fakat şehrin her türlü gürültü ve uğultularından çok uzaktaki büyük bir parkta fısıldayan Veysel Efendinin kuşları ne olur, bana olsun, o gece Osmanın annesinin sesindeki hırçınlığın sebebini söyleselerdi!

Sanki ben emanete hiyanet mi edecektim?.. Sanki ben gidip, hemen Osmana mı söyliyecektim!

HALDUN TANER

ON BİRİ ELLİ DOKUZ (1)

(Hikâyenin kahramanı, saate bakmadan saati bilme hassasına sahip anormal bir insandır. Orijinalinde saygısızcasına uzun olan hikâyemi biraz olsun kısaltabilmek için kahramanın çocukluğuna ait bazı hâtıraları atlayıp orta yerden anlatmaya başlıyorum. Yine de normalden fazla sahife kaplarsa sevgili okurlardan ve değerli kitap arkadaşlarımdan özür dilerim. Hazırda kısa hikâyem olmadığı için sayın Yaşar Nabi'ye beni bu yılki kitaptan affetmesini rica etmiştim. Kabul etmedi. Günahı boynuna.. Kahramanımız, kendisi ile ilgilenen o zamanın tanınmış bir sinir hekiminden ve bu zatın doktorlar cemiyetine verdiği bir rapordan bahsediyor.)

Hiç unutmam, rapor: «Süjede aşırı derecede gelişmiş bir samia hassası ve altıncı his derecesinde bir zaman hafızası müşahede edildi» diye başlıyordu.

Bana kalırsa, ben bunu irsiyetle izah taraflısıyım. Şeceremi araştırdım, bulamadım. Ama soyumda muhakkak zamanla, saatle fazlaca uğraşmış bir insan, ne bileyim ben, bir saatçi, bir muvakkıt bulunmalı. Yoksa doktorun dediği gibi bütün suçu odamdaki duvar saatine yüklemek bana biraz tek taraflı bir izah gibi geliyor.

Odamdaki saat, ecdatdan kalma, bir duvar saatidir. Tam karşımda, dedemin bir hattı ile büyük pederin üniformalı resmi arasında, sanki onlardan bir şeymiş gibi durur. Dünyaya ilk geldiğimde kulağımın ilk aldığı ses onun tiktakları olmuş. Çocukluğumun, sade çocukluğumun mu

(1) Son kısmını verdiğimiz bu uzun hikâyenin bütünü henüz müsvedde halinde iken Almancaya çevrilerek ilk defa Atlantis isimli İsviçre dergisinde çıkmıştır.

ya, gençliğimin de gecesini gündüzünü o saatin tiktakları noktaladı. Hayatım bir filimse eğer, bunun fon müziğini bu tiktaklar teşkil etmiştir. İçimde duyduğum tiktakların kadansı da tesadüfen tam onun pandülü temposunda. Öyle ağır, öyle tok.

İmdi doktorun tezi şu: Normal üstü bir duyma hassam olduğu için, şuuraltım bu pandülün temposunu âdeta bir plâk gibi zaptedip kendine sindirmiş. Şimdi ben, o yokken bile onu duyar gibi oluyor, bir yankısı gibi onun temposunu idame ettiriyormuşum. Hasılı onunla hemayar canlı bir saat olup çıkmışım.

Bu durumda bana:

«Öyleyse neden çeyrekleri, yarım saatleri saat başlarını çalmıyorum» diye sormaktan başka birşey kalmıyor. Kötü çok kötü... İster misin büsbütün azıtayım da, sade sorulunca değil sorulmadan da, tıpkı telefon merkezindeki konuşan saat gibi her geçen dakikayı durmadan söyliyeyim.

Doktora vız geliyor. Bir sinir doktoru için saatleşen bir insan kendini at sanan tren sanan, olmuş bir armut sanan kadar olağandır.

Sapıklık böyle böyle başlar. Hangi doktor hastasına resmen «Sen tozutuyorsun dostum» demiştir. Sakıp efendi oğlum kendine gel, Namık Kemâl üstadımız ne buyurmuş:

«Sana senden gelir eğer imdad lâzımsa.»

Bunu ben kendi irademle alt edemezsem beni doktor mu kurtarır, ilâç mı, telkin mi?

Derhal kesin bir prensip kararı verdim: Bundan böyle saat tahminlerine paydos...

Tamamen fuzuli saydığım için şimdiye kadar hiç saat kullanmazken ilk defa kendime bir saat satın aldım. Hem de aylı günlü, en modernlerinden... Saati soranlara saata bakmadan cevap vermiyordum. Üç dört hafta, iki hiç falsa vermedim. Fakat sonra... Tevekkeli huy canın altında dememişler. Meselâ büroda meşgulken biri saatı sorsa unutup kafamdan cevap verdiğim oluyordu... Sonra za-

manla insanın içine bir de bit yeniği giriyor canım. Tahmin yapmaya yapmaya ya bu melekem büsbütün körleşirse!

Arada bir irademin dalgın anlarından istifade ederek kaçamak tahminler yapmağa başladım. Günde bir kere meselâ... Yahut iki... Kontrolü kendi saatimle yapmayacak kadar onurluyum çok şükür. Dirseğini bük, kolunu aç, saata bak. Nerde kaldı verdiğim prensib kararı? Halbuki meydan saatlerinin altından geçerken insanın gözü pekâlâ yanlışlıkla şöyle bir yukarı doğru kayabilir. Çoğu defa kendimi tongaya bastırmak istediğim oldu. Kasten, sırf yanılmış olmak için 8.15 diye atıyordum meselâ. Sonra bakıyorum. Tutmuşum; sekizi gerçekten onbeş geçiyor. Bütün gayretime rağmen yine doğru saati bilmişim.

Yalnız, hiç unutmam bir sabah Kadıköy Belediyesinin yanmdaki saatin altından geçerken yine böyle kaçamak bir tahmin yaptım. 7.11 dedim. Baktım. Yediyi yirmi bir geçiyor, evet yirmi bir. Gözlerime inanamadım. Bir sevineyim bir sevineyim. Dünyalar benim oldu sanki. Kendi kendime «Oğlum Sakıp Özdamar» dedim. «Bugünün tarihini defterine kaydet. Bugün senin normal insanlar sırasına girdiğin mesut ve tarihî bir gündür.» Fakat sevincim içimde kaldı. Tam o sırada amelenin biri saate merdiven dayamaz mı? «Mered yine 10 dakika ileri gidiyor.» diye tamire kalkışmaz mı?

Kaç doktor değiştirdim. Korkacak bir şey yok diye yemin ediyorlar. İnşallah doğrudur. «Geçer mi?» diye sordukça «bilinmez» diyorlar. «Hem bunun size ne zararı var kuzum? Faydaları da caba». Doğru. Faydasını neden inkâr etmeli. Meselâ ben bugüne kadar tren vapur kaçırmış insan değilim. Gece saat kaçta yatarsam yatayım içimde münebbihli bir saat kurulmuşçasına sabahleyin istediğim saatte uyanabiliyorum. Doğru işleyişimden de ayrı bir gurur duyduğumu saklamıyacağım. Bugüne bugün Big Ben'le radyo saat ayarı ile geri kaldığım görülmemiştir... Bunlar iyi. Kabul.. Ama zihnimi, benliğimi, tahteşşuurumu hassas bir anten gibi, alabildiğine zaman kav-

ramına böylesine açık ve uyanık tutmak acaba bir gün, radyomun akümülâtörünü yormayacak mı?

Doktor: «Zamanı unut, alâkadar olma» diyor. «Saat kaçsa kaç. Sana ne be kardeşim.» İyi ama, bu sade bir saat işi değil ki birader. Bu herşeyden evvel bir tempo meselesi. Haydi hiç saate bakmadık, saatle ilgimizi kestik diyelim, içimdeki bu tempodan nasıl kurtulmalı? Her an bu tempoyu duymama, her şeyde ona uyan veya uymayan tempolar aramama kim, nasıl mani olacak?

Pandül kadansına uyan her şeye hayran, uymayan her şeye düşmanım. Yavaş giden bir takanın pat patı döşemeyi kemiren bir kurdun tıkırtısı.. bir musluktan şıpırdıyan damlalar, tren tekerleklerinin ray kesiminde çıkardığı gürültü, dört nala giden bir atın şakırtısı, gece asfaltta uzaklaşan topal bir ihtiyarın adımları... Bütün bunlar yorgunsam beni bir anda dinlendirir, neşesizsem keyiflendirir.

Tersine, bu tempoya uymayan seslerden de öylesine sinirleniyorum. Meselâ vapurlar. Rıhtıma çarpan dalgaların ritmini bozduğu için bütün vapurlara kızıyorum. Vapur geçipte deniz sahili ard arda, hızlı hızlı dövmeğe başlayınca beni bir huzursuzluktur alır. Çalışıyorsam dururum. Düşünüyorsam kafam işlemez olur. Oturuyorsam kalkarım. Uyuyorsam uyanırım. Hasılı rahatım kaçar.

Hızlı akan bir nehir de insana saat temposunu şaşırttırıyor. Üç yıl evvel, içinden böyle bir akar su geçen bir şehirde oturdum. Bahar gelip de nehir çağıl çağıl kabarmaya başlamaz mı işimi geri kalmış bir saat huzursuzluğu kaplardı.

Bu pendül temposu öylesine sinmiş ki benliğime, sokakta yürürken adımlarımı bile bu tempoya göre atıyorum. Ne daha hızlı ne daha yavaş.. Sokağa başka biriyle çıkmak istemeyişim bundan. Nişanlımdan sırf bu tempo uyuşmazlığı yüzünden ayrıldım. Ben bir adım atarken o iki, üç atabilse yine uyuşacaktık. Adımları küsurlu idi. İki buçuk, iki buçuk. Bu durumda bir insanın manevî temposu benimle nasıl uyuşur?

Müziği neden sevmiyorum. Her müziğin altında bir metronom tiktağı hissettiğim için. Geçende Balkan radyolarından birinde Beethoven'in 7 nci senfonisini dinliyordum. Üstadın, metronom mucidi Maelzel'e bir cemile olmak üzere ritmik metronom temposunda çalınsın diye bestelediği o ikinci mouvement'ı, o her dinleyişimde kendimden geçtiğim caanım Allegretto'yu herifler tutup da rubato çalmazlar mı?.. Yakalayıp radyoyu yere çalasım geldi.

Nefesimi en tıkayan bir şey de durmuş saatler. Topkapı müzesine her gidişimde saatler seksiyonuna uğramadan edemem. Ama her seferinde de boğulur gibi olup hemen kendimi dışarı atarım. Ne kadar kıymetli, ne kadar hünerli olursa olsun durmuş saat, sönmüş fenere benziyor. Ne var ki, durmuş saatlerin bir meziyeti, hiç değilse günde iki defa doğru saati göstermesidir. Ayarsız saat bunu bile beceremez. Dediğim gibi, saatin şanı işleyişinde, zembereğindedir. Zemberek sade saatin değil hayatın da özü, esası. Bir bakıma hepimiz kurulu birer saat değil miyiz? Yaşama bir kurulma ve çözülme bir dolma ve boşalmadan başka ne? Yaşlılıkta ölen, kurgusu biten, gençlikte ölen, zembereği bozulan.. Terbiye, kültür dahi az çok bir kurgu mekanizmasına benzetilemez mi? Kurarlar bizi, kurulduğumuz gibi konuşur, hareket ederiz. Kimi hâlâ alaturka saat ayarı üzerine işler. Kimi Greenwich ayarıdır, kimi San Fransisko...

Bazımız ileri gider, kimimiz geri kalırız. Memleket saat — pardon — standart ayarından ileri gidecek olursak kanun denilen muvakkıtbaşı tutar bizi geri alır. Daha kafası kızarsa büsbütün durduruverir. Geri kalacak olursak... ileri alır diyecektim ama geri kalana pek aldırmaz. Yurdumuz Yenicami duvarındaki ezanî saat ayarı ile işleyen nice alaturka saatlerle dolu.

Bunları lâf olsun diye söylemiyorum. İnsanlar her bakımdan saate benziyorlar. Hattâ güleceksiniz belki, boş zamanlarımda öbür insanları da kendim gibi saate benzetmek en sevdiğim hayal oyunlarımdan biri. Tanıdıkları-

ma, yakınlarıma bakıp bu saat olsa nasıl bir saat olurdu diye düşünürüm. Yahut tersine, saatten hareket edip insana geldiğim muayyen tip saatlerin insan olunca nasıl birer şahsiyet arzedeceklerini düşündüğüm de olur.

Meselâ odamdaki mahut duvar saatini alalım. Ben onun huzurunda mambo çalamam, bir kıza sarılamam. Camekânlarının altından büyük peder bakıyormuş gibi gelir bana. Bu saat odaya radyo İtri'den, Dede efendi'den bir şey çalarken daha bir yaraşır. Kendini o zaman daha bir evinde hisseder. Halinde vuruşunda işleyişinde bizlere karşı, bir küçümseme sezerim.

Kimbilir derim zamanında ne ağır başlı, ne efendice, ne olgun ve dolgun saatler vurmuştur da şimdi bizim bu havai bu fasafiso, bu çocukça ve budalaca saatlerimizi vurmaktan sıkılıyordur. Bu saat konuşsa muhakkak ağdalı, terkipli bir divan edebiyatı türkçesi konuşacaktır. Vuruşları bile aruz üzere şiir okur gibidir. Sanki her saat başı Ziya Paşa ile birlikte:

Sanma ki saat çalar
Bil başına tokmak vurur

diye bizi azarlamaktadır.

Misafir salonunda fanus içinde duran konsol saati büyük annemin çeyizi imiş. Büyük valde saat olsa herhalde böyle tertipli, kıvrak, pırıl pırıl hanım hanımcık minyon bir saat olurdu diye düşünürüm.

Politikacıları neye benzetiyorum biliyor musunuz? Topkapı müzesinde gördüğüm, istenince nihavend, istenince acemaşiran makamında çalan çalgılı eski saatlere...

Tahsildarlar saat olsa muhakkak sayaç mekanizması gibi işlerlerdi.

Geçen gün dairede bizim şefin tepesindeki sessiz işliyen elektrikli duvar saatine dikkat ettim. Eminim ki şef saat olsa aynen böyle işlerdi. Sinsi sinsi. Hiç işlediğini belli etmeden. Bir bakarsın yelkovan hareketsiz duruyor, bir bakarsın bir dakika atıvermiş.

Müzisyenlere gelince onların metronom gibi işlediklerine eminim. Hele orkestra şefleri.. Bir Toscanini, bir Karayan, bir Furthwangler şahışlaşmış, mükemmelliğin doruğuna ermiş en hassas birer metronom değil de nedirler?

Öbür saatlere kıyasla Metronomun bir iyiliği temposunun istendiği gibi hızlandırılıp yavaşlatılabilmesi... Çekersin ağırlığı yukarı, tempo yavaşlar. Tik... tak... tik... tak... İndirirsin aşağı hızlanıverir. Tiktak.. tiktak.. Böyle bir ağırlık da öbür saatlere takılabilse...

Bunu geçen gün bizim doktora açtım. Güldü:

«Ne o şimdi de zamanı mı yavaşlatmak istiyorsun?» dedi.

Hem de nasıl.. Eskiden hiç böyle bir zorum yoktu. Bu bana şu son günlerde arız oldu. Son zamanlarda içimde kurgusunun bitmekte olduğunu sezen bir saat çaresizliği var. Belki de kuruntu. Belki de kurgum bitmeden zembereğim bozulacak. Zamanı durdurmak yavaşlatmak, o akibeti kabil olduğu kadar geriye atmak merakı ihtimal buradan geliyor.

Eskiden beri az yaşamaktan, erken ölmekten korkarım. Sade ben mi, herkes korkar. Bu neden ileri geliyor? Ben düşündüm ve buldum: Hayatı kesif yaşamamaktan. Hayatı kesif yaşamaktan neyi anlıyorum? Sevmek, sevilmek, eğlenip yan gelmek, çabuğunu yakıp gününü gün etmek mi? Haşa.. Karınca gibi durmadan çalışmak, eser vermek, çocuk yetiştirmek. Topluma faydalı olmak mı? Bunlar da lâf ü güzaf. Kesif yaşamaktan sadece zamanın geçişini hissetmeği anlıyorum.

Zaman geçiyor. Bizler zamanın içinde yüzdüğümüz halde zamanın geçişini değil de, o geçtikten sonra, sadece geçmiş olduğunu hissedebiliyoruz. O da şakağa düşen aklarda, alnımızdaki kırışıklıklarda bele yapışan lumbago ağrılarında ve nihayet hastalıkta, ölümde...

Ama zaman daha geçmeden, henüz geçerken, onun geçişini âdeta gözle görür gibi şuurlu ve uyanık bir şekilde hissedebildiğimiz gün, öyle geliyor ki bana, bizden

habersiz geçmiş zamanın bizde yaratabileceği bütün acı sürprizleri bertaraf etmiş olacağız.

Bu keşfimi nerde yaptım biliyor musunuz? Bir yılbaşı gecesi Kadıköy vapurunun güvertesinde.. Paltoma bürünmüş gidip tâ buruna oturmuştum. Bir ara uyuklar gibi olup birden silkindim. «On biri elli dokuz geçiyor» diye söyleniverdim. Çakmağı yakıp saate baktım ki; doğru.. Saniye yelkovanı döndü, döndü, altmışın üstüne gelince çıt... Saat 11,59 iken 12 oluverdi. Gün kadranında çarşamba yerini perşembe ile değiştirdi. 31 Aralık çekilip yerini 1 Ocağa bıraktı. Saat, yılı göstermiyordu ama 1952 bitip 1953 başlamıştı. Bütün bunlar bir küçük an'ın marifeti. Hepsi şu ufacık yayın «tık» diye atıvermesi ile oluyor...

An anı kovalıyor, anlar sonsuzlukta eriyor. Çarşamba perşembeyi, perşembe cumayı sürüklüyor. Kasım, Aralık oldu, Aralık Ocak, Ocak Şubat olacak. Şubat da Mart. Ve biz karanlığın içinde şu vapur gibi zamanı yara yara ilerliyoruz. Nereye? Bir zamansızlık ülkesine doğru... Karşıda sahil göründü. Esrarlı ve karanlık. Yaklaştıkça yaklaşıyoruz... Ah şu vapur bir dursa... İyisi geri geri gitse... Akreble yelkovan yollarını şaşırıp ters işlemeğe başlasalar. Gün kadranı perşembeden çarşambaya dönse, aylar sondan başa doğru sayılsa, halden geçmişe yeniden eskiye, neticeden sebebe doğru ters bir akış başlasa.. Başladı diyelim ne olacak? Vapur geri geri gitse ulaşacağımız sahil, bu sefer de ilk kalktığımız zamansızlık ülkesi olmayacak mı? İster öne git ister geri, dünyanın denizleri biter efendi...

Madem zamanı durdurmanın çaresi yok. Madem zaman akacak. Bari geçişini iyice hissetsek.

Vapur Kızkulesi açıklarında.. İşte Salacağa yaklaşıyoruz.. Na şurası Selimiye. Şu yeşil ışık Haydarpaşa mendireği.. Şu mavi lâmbalar Kordon Blö'nün değil mi? Vapur yana dönüyor. İşte Kadıköy iskelesi.

Bir böyle, geçişin adım adım şuuruna vararak gelmek

var. Bir de aşağı kamarada gazete okuyup «A gelmişiz» diye şaşmak.

Ömrümüz alt kamarada gazete okuyan yolcununkine ne kadar benziyor...

Dakikaların kıymetini biz ancak yılbaşından yılbaşına anlıyor, onların geçişini ancak o gece — o da 11.55 ten 12 ye kadar — dikkatle takibediyoruz. O da neden? Aklımız sıra geçen bir yılı kapayıp gelen bir yılı açtıklarından. Yılbaşı geçince de yine alt kamaraya inip gazetemize dalıyoruz. Halbuki hangi günün hangi dakikası bir eski yılı kapayıp yenisini açmayor? Neden bu dikkati her günün her saatine, her dakikasına, her saniyesine çevirmiyoruz?

Biz kendisini unutunca coşkun bir sel gibi geçen zaman dikkatimizi her saniyesine çevirince düz ovada kıvrıla kıvrıla akan tembel bir nehire dönecektir.

Bütün mesele dikkatimizi saniyelerin geçişi üzerine toplamada.

Peki, bunu nasıl yapacağız. Onu da buldum: Kendimizi saatlerin tiktakına vererek. Zamanın, dolayısiyle yaşamanın şuuruna varabilmenin en iyi yolu saatler ortasında yaşamaktır.

Siz de tecrübe edin bakın: Bir odanın kapısını, pencerelerini sımsıkı kapayın. Sırt üstü yatıp gözlerinizi kara bir bezle bağlayın Kafanızdaki bütün fikirleri kovarak, bütün dikkatiniz saatin tiktağında, sadece zamanın geçişini düşünün. Yaşadığınızı düşünün. Bir vapur olduğunuzu, zamanı yara yara ilerlediğinizi, hayatın saniye saniye yanınızdan kayıp gittiğini..

Saat kolleksiyonu yapmağa meraklı sarışım da işte buradan geliyor. Müzayedelerden, antikacılardan her çeşit saat toplamağa başladım. Çift kurgulu cami saatleri, duvar saatleri, konsol saatleri, zilli masa saatleri, elektrikli saatler, gümüş kapaklı eski Serkizof saatleri.. Hattâ geçen gün eve işe yaramaz diye Tramvay idaresi deposuna atılmış koca bir meydan saati bile getirdim.

Sabahleyin otuz beşinin de kurgusunu tazeliyor, ak-

şam eve gelince sırt üstü yatıp, kulağım onlarda her dakikanın, her saniyenin, her salisenin şuuruna vararak yaşadığımı olanca kesafetiyle hissediyorum. Dört tarafı ayna kaplı bir salon nasıl mekânı sonsuzlaştırır gibi olursa, insanı dört yandan saran saat tiktakları da zamanı âdeta dondurup şuurlaştırıyor. Parmaklarımız arasından ince bir su gibi uçup giden zamanı ancak böylece iki elimizle kavrar gibi oluyor, sonunda yine parmaklarımız arasından kaçırsak bile, varlığını dokunmuşçasına kuvvetle hissediyoruz. Saatlerin her biri kendi şahsiyetine göre işliyor. Kimi acele acele, işgüzar işgüzar. Kimi ağır başlı, yavaş. Kimi kadın gibi sekmekte.. Kimi dört nala.. Şurada biri pamuk atan hallaç temposunda... Öbürü üstündeki müteharrik örste demir döven demircinin çekiç gürültüleri içinde. Hâsılı odam otuz beş saatin çeşitli tiktakları ile meşbu.

İşte diyorum, bir dakika geçti.. İki dakika geçti, üç dakika... dört, beş, altı... bir çeyrek...

Katı kalbli duvar saatim şimdi hayatımdan eksilen çeyrek saati klâsik melodisi ile kutlamaktadır:

Do Re Mi Do

Sonra yine: tiktak, tiktak, tiktak yirmi dakika geçti, yirmi beş, otuz.. Ve yarım saati kutlayan ikinci kuple:

Mi Re Do Sol

Bir saat sonra duvar saatimin keyfine pâyân yoktur artık. Hayatımın koca bir saatini yemiş bitirmiş olmanın neşesi ile şimdi kesik kesik çaldığı melodisini tam olarak çalmaktadır:

Do Re Mi Do
Mi Re Do Sol
Sol Do Mi Do
Mi Do Sol Do

Sonra kafama tokmak vurur gibi:

«Dan Dan Dan Dan Dan Dan»

Onun ilk «Dan» ı duyulur duyulmaz şef d'orkestrden komuta almış gibi irili ufaklı bütün öbür saatler de hep birden boşanıveriyorlar. Kimi kampana sesi gibi lingir lingir lingir. Kimi kapı çalınır gibi: Zırrrt. Bazısı kibar, edebli; bazısı acar, şirret, ciyak ciyak.. Guguklu saatin küçük kuşu da geri kalır mı: Guguk... guguk... guguk..

Bu gürültüden sonra yine sükût: Tiktak tiktak tıktak tiktak. Bir dakika daha geçti. Üç dakika daha geçti, beş dakika daha.. bir çeyrek:

Do Re Mi Do

Sonunda ya sapıtacağım. Yahut da aradığıma erişeceğim: Zamanın şuuruna varıp hayata doyacağım. Yaşadığımı herkesten kuvvetli anlıyacağım. Ölüm korkusundan kurgusu bitmek, zembereği bozulmak kaygusundan kurtulacağım.

Üçüncü bir ihtimal daha varmış ki onu, hiç düşünmedim.

İlkin ikinci şık en kuvvetlisi görünüyordu. Her akşam iş dönüşü tiktaklar içinde geçirdiğim bir iki saat beni her gün biraz daha zamanın akış şuuruna erdiriyor, aradığım cinsten bir kozmik huzura bir kozmik doygunluğa doğru götürüyordu.

Daireden yıllık iznimi alınca iki saatlik zaman şuuru kürümü günde 12 saate çıkardım. Yirmi gün odama kapandım bir yere çıkmadım. Kürüme sebatla devam ettim.

İznimin son günü idi. Saat gece 12 ye geliyor. Koltukta başım yana düşmüş, uyuyakalmışım. Böyle her uyuklayıp uyanışta aklıma ilk gelen saat olur. Bu defa inanılmayacak bir şey oldu. Silkinip derlenince saat aklıma gelmedi. Olacak iş mi bu. Saatlere baktım. Hepsi 12 ye 1 var. Fakat tiktakları duyulmuyordu. Önce durmuşlar sandım. Fakat işliyorlardı. Duvar saatinin pandülü bir sağa bir sola gidiyor. Demir döven demirci durmadan çekiç sallıyor. Saat on iki oldu. Söz birliği etmişcesine hiçbirinin saat başını vurduğu yok. İhtimal saati de

vuruyorlardı da ben duymuyordum. İhtimal ne kelime, bal gibi vuruyorlardı. Zillere tokmakların vurup durduğunu, küçük kuşun kafesinden fırlayıp fırlayıp haykırdığını gayet iyi görüyordum. Fakat sesleri çıkmıyordu. Gözümü kapayıp içimi dinledim. İçimdeki pandülün temposu da yok olmuştu. Çıldıracak tıkanacak gibi oldum.

Bu durumda normal bir insan, ya kulaklarının sağır olduğuna, yahut da sapıttığına hükmederdi. Bense o an öldüğümü anladım.

Doktor «ölmedin» diyor. «Ölsen bunları yazabilir misin?» Artık doktorlara da inancım kalmadı. Değil mi ki saatlerin sesini alamıyorum. Değil mi ki içimdeki pandülü duyamıyorum. Ne derlerse desinler, ben artık durmuş bir saatim. Hem kimbilir, belki de en doğru saati asıl şimdi gösteriyorum.

ZİYA OSMAN SABA

MİSAFİRLİKLER

O misafirliklere, önce annem, daha sonraları yalnız anneannemle, ya sık sık günü birliğine, ya daha seyrek gece yatısına giderdik. O misafirlikler ya bizden daha zengin, daha yüksek mevkilerdeki akrabalarımıza, ahbaplarımıza, konaklara, köşklere, yalılara veya bizden daha fakir oldukları besbelli tanıdıklara, tozlu bir sokak geçildikten sonra, yol üstü, eski, kafesli, ahşap bir eve yapılırdı. O misafirlikleri, ya eski — kimbilir hangi? — bir İstanbul kışının soğuğunda veya yazının sıcağında, tozunda yapılmış, ya tren, ya vapur, ya araba veya sadece anneannemin elimden sımsıkı tutan elinin verdiği güven ile yaya gidilmiş olarak hatırlıyorum.

O misafirlikler, iki ev, iki dostluk, iki mânevi yakınlık arasındaki mesafelere göre ya uzun bir «göreceğiz gelme» nin nihayet kana kana giderilmesi, ya bir sevginin, iki ev biribirine o kadar yakın olduktan sonra, hemen gün aşırı belirtilmesi, o misafirlikler hep biribirlerini sevenlerin, arayanların buluşmaları, gösterilmelerine fırsat çıkmış sevgilerin coşarak kalblerden taşması idi. O kalbler hep biribirlerine karşı bulunduğundan olacak o misafirlikler de, «biz de size gelmek üzereydik, ah ne iyi ettiniz de geldiniz!...» ler, «ablacığım» lar, «kardeşim» ler, «şekerim» ler, «güzelim» ler, «hanımcığım» lar, hep böyle muhabbetli sözler, tatlı kelimeler, o misafirlikler, açılan peçeler, çözülüp sırta atılan çarşaf pelerinleri, sevinçten nemli gözlerle öpüşmeler, uzun uzun koklaşmalar, el öpmeler, etek öpmeler, o misafirlikler, büyükler için, böyle kavuşup bir araya gelmelerdi.

Benim içinse, o misafirlikler, yol icabı binilecek vapur, tren (en iyisi ikisi birden) yahut bir araba gezintisinden, böylelikle az daha keşfedilecek bir İstanbul'un yeni yeni manzaralarından başka, varılacak yerlerde beni bekliyen çeşit çeşit eğlencelerdi.

Çiftehavuzlar'daki «hala» ya yalnız bahar ve yazları, birkaç geceliğine ve hep annemle mi giderdik?... Oraya gitmek, benim için, vapurla Haydarpaşa'ya geçtiysek, — a... işte — oyuncak trenlerimin sahicisi, ama öyle şimdikiler kadar uzun değil, birkaç büyük vagonlu, ama öyle şimdikiler gibi dolu değil, tenha ve kibar yolculu, en uçta, penceresinden, makinistinin biraz sonra taşıyacağı yolcuları sanki görüp tanımak ister gibi güler yüzle eğildiği küçük, şirin hem de sabırsız lokomotifli bir tren, saati gelince birkaç kere çalan kampana, öttürülen bir boru, nihayet o biraz kara ama güleryüzlü makinistin içeri çekilmesiyle lokomotifimizin arka arkaya koyverdiği birkaç sevinç çığlığının akisleri dinmeden sarsılan vagonumuzla başlıyan yolculuk demekti. Benim yüzümden, o vagonun kırmızı kadife kanapelerinden hep sağdakiler tercih edilirdi. Ben yolumuz üzerindeki bir köşkün bahçesinde bulunan upuzun zürafa heykelini görecektim. Kızıltoprak istasyonundan sonra büsbütün dikkat kesilirdim. Çünkü, sık çamlar arasından uzun, beyaz boynunu bana kaç kere uzatmış o zürafa, bir zamanlar, Kızıltoprak istasyonundan sonraki bir köşkün bahçesindeydi. Vagonumuzun camlarında güzel bir ay yıldız, bütün yol boyunca, içime «buraları da bizim» dedirten bir mâna ile ve öyle dedirtmek istercesine, değişen manzaralar, açıklı koyulu yeşil, neftî ağaçlar, kırmızı damlı, yeşil pancurlu pembe, tahinî köşkler üzerinde, vagonun kavislerde eğilmesiyle kâh bahçe duvarları hizasına kadar alçalıp bir müddet öyle giderek, kâh yükselip yükselip gökyüzünde sahiden bir ay yıldız olarak ilerlerdi. O zamanlar o taraflarda o kadar çok bulunan, kuyulardan su çıkarmağa mahsus yeldeğirmenleri bütün manzara içine serpiştirilmiş, dönerlerdi. Göztepe istasyonunda, bu sefer camın

dışından seyrettiğim ay yıldızım, «ben sana daha başka yerler de gösterirdim ama, ne yapayım sen indin işte!» der gibi bana bakar, sonra biz yürürken kalkan trenle, biri derken öbürü de, indiğimiz vagonun camındaki de, trendeki başkalarına başka yerleri bir an evvel göstermek istercesine gittikçe daha hızlanarak birbiri arkasından, istasyonun tünelinin karanlığında kaybolurlardı.

Haydarpaşa'ya çıkacak yerde Kadıköyü'ne geçtiysek, Çiftehavuzlar'a gitmek, benim için, uzun bir araba gezintisi demeğe gelirdi. İskele başında bekleyen arabalar arasında elbetteki çift atlı faytonlar da vardı ama ben kendimi hep, yine o zamanların bayram salıncaklarına benziyen tek atlı arabalardan birinin, hepsine de ayrı ayrı özenilerek hayvanına varıncıya kadar türlü türlü bezenmiş, parlak boyalı, renk renk perdeli, minik kapılı, yüksek basamaklı bir talikanın diz dize, yüz yüze, hattâ burun buruna samimiyeti içinde hatırlıyorum. Hafif sarsıntılarla sarsılarak, sık sık hoplıyarak, hoplatılarak, durmadan dönen tekerleklerinkine karışan biteviye nal sesleri arasında altımızdan akan kaldırımlarla giderdik. Birden o nal seslerinin, hemen arkasından da tekerlek gürültüsünün perdesi değişiverirdi. Taşlar üzerinde deminden beri çınlayıp duran nallar, o zamanların ahşap ve harap Kuşdili köprüsünü yavaş yavaş geçerken yenmiş tahtaların üzerinde tok bir ses verirlerdi. Yoksa, bu sesi, sanki daha uzun müddet dinletip böylelikle hatıralarda ve kulaklarda daha uzun zaman devam ettirmek istediği için mi arabacımız eski, tahta köprüden her defasında da belli bir yavaşlıkla geçerdi? Demiryoluna yaklaştığımız yerlerde, trenden cephelerini bildiğim köşklerin bu sefer arkalarını görüp bellemiş olurdum. Daha sonra, düz bir şose, vardığı söylenen Bağdat'ın uzaklığını ve kendi uzunluğunu düşündürerek, o zamanki yolcuları için iki yanında namazgâhlar ve çeşmelerle toz içinde uzanırdı.

Böyle çeşitli yollardan vardığımız Çiftehavuzlar, bu yolların çeşitli hazlarından sonra artık, benim için, pancurları kapalı odalarda, cibinlikli yataklarda, ağustos bö-

ceklerini dinleye dinleye uyunmuş öğle uykularından kalkılmakla başlıyan, yel değirmenlerinin kendi âlemlerinde birbirlerine baka baka, arasıra değişen rüzgâra uyarak başlarını sağa sola çevire çevire, bütün gün mırıl mırıl döne döne kuyularından çekip havuzlarında biriktirdikleri suların bağlara bahçelere, sıvanmış paçalı, yalın ayak bahçıvanlar tarafından pay edildiği, hafif su sesli, toprak kokulu ince bir serinliğin etrafa yayılıp bütün gün sıcaktan bunalmış hanımların da başlarında bol başörtüler, üzerlerinde ipek, işlemeli, gene bol maşlahlarla «biraz hava almaya» hazırlandıkları akşam üstlerinde, «hala» nın, ta çocukluğundan beri yanındaki sevgili hizmetçisine:

— Şayeste, Ziya'yı da kırmızı balıklara götür, demesiyle gittiğimiz, şimdi havuzlarının biri toprakla dolu, tek kalan havuzu da kupkuru, o zamanki sahici Çiftehavuzlar, o havuzların sularında seyrine daldığımız kırmızı balıklardı.

Gene öyle Kadıköyü'ne çıkıp gene öyle bir talika ile vardığımız bir başka ev de benim için bir cilt Karagöz gazetesi demekti. O ev, şimdi bana öyle geliyor ki, Kuşdili, Yoğurtçu taraflarındaydı. Oraya gitmek için tahta köprüyü geçmediğimizi çok iyi biliyorum. O semtlerin, arkaları küçük bahçeli, yanyana, orta halli evlerinden biriydi. Karşılanmamızın bende bırakmış olduğu intibaa göre, biz o eve galiba bir nevi şeref vermiş, ertesi hattâ daha ertesi günler konu komşuya lâf arası, bir sırası kollanıp «dün, kiler bizdelerdi» diye haber verilmesi ihmal edilmiyecek bir ziyaret yapmış olurduk. İşte bir cilt «Karagöz» de büyüklere gösterilen iltifatlar, edilen ikramlar arasında benim payıma düşendi. O ikişer yapraklık mecmualar, evin efendisine, — kim bilir, belki geceleri hanımına da okumuş olduğu — gülünç fıkraları, «muhavere» leri, resimleriyle ne kadar ucuza ve kolaylıkla tatlı saatler geçirtmiş, okunduktan sonra atılmamış, kaybedilmemiş, bir bir saklanıp nihayet şu, dizlerimin üzerine «çocuk da sıkılmasın» sözleriyle konulan, bu eğlendirme hassası defalarca tecrübe edilmekten biraz yıpranmış;

siyah, boyu dizkapaklarımı aşan cilt haline gelmişti. Ve bu orta halli evin bir dolap rafında zamanla teşekkül etmiş «kütüphane» nin çok muhtemel ki Ahmet Rasim'in Resimli Osmanlı Tarihi ciltleriyle birlikte en belli başlı kitaplarmdandı. Bu «Karagöz» ler benim yetişmediğim hürriyet senelerinin sevincini, coşkunluğunu öylesine taşır, sanki ayağıma getirir, o sahifelerde bir genç kız, resimleriyle, kendini bana da tanıtmak isterdi. Hürriyet hanım, saçlarının arasında bir hilâl bulunan, uzun etekli elbiseli, tombul bir tazeydi. Etrafında, o yaşanıp bitmiş yılların benim yaşımdaki çocukları, ellerinde küçük bayraklar, ak sakallı ihtiyarlar daha büyük bayraklarla, yediden yetmişe kadar, bayram ederlerdi. Her yerde, her resimde hazır ve nazır Karagöz'le Hacivat da ellerinde bayraklar, ağızları kulaklarında bu cümbüşe katılırlardı. Resmin altındaki iki satırlık yazıda, birbirlerine gene ne söylerlerdi? Birkaç sahife sonra da o sevinçle yaz gelmiş, sıcaklar basmış olur, Karagöz'le Hacivat, üzerinde, çamaşır iplerine asılı peştemalların uçuşarak kuruduğu bir deniz hamamında, onlar da peştemal tutunmuş, denize girmeğe, hele Karagöz atlamağa hazırlanırdı. Bu manzaraya bir köşeden hamamcı da seyirci olurken Hacivat, Karagöz'e belki de:

— Korkma Karagöz'üm, karpuz kabuğu denize düştükten sonra korkma, atla!... diye bağırırdı. Ve bir karpuz diliminin hilâl biçimi kabuğu durgun suda yüzerdi.. Sanırdım ki, ilerimizde, meselâ Fenerbahçe'deki böyle bir deniz hamamında kırmızı peştemallı bir Karagöz, mavi denize o anda sahiden atlamak üzeredir.

Ama, anneannemle «Hemşireler» e gidişlerimiz muhakkak kış günlerine mi raslardı? Kendimi, onların ağır ve kalın kat kat perdeli, eşya fazlalığından biraz sıkışık ve loş misafir odalarında, çini sobaya yakın bir koltukta uslu uslu oturmuş, ağzımda demin ikram edilen «lohuk» un yapışkan lezzeti ve elimde bir «stereoskop» ile buluyorum. Elbette ki anneannemle gideceğim, daha uzun isimleriyle bu «Çerkez hemşireler», benim için, işte bu, önündeki çerçeveye bir bir yerleştirdiğim, hususi ya-

pılmış çift taraflı kartlardaki türlü manzaraları mücessem gösteren mucizeli dürbündü. Nişantaşı taraflarında olduğunu sandığım fakat hangi vasıtayla gittiğimizi hatırlıyamadığım o eve, bir halk gazetesi olan Karagöz belki hiç girmemişti. Anneannemin dahi, bu lüzumu duyup pek belli bir nezaketle hareket ettiğini, konuştuğunu sezdiğim, böyle konuşurken evimizdekinden, her zamankinden başka oluvermiş ama gene benim anneanneyi de benimsiyerek hazla dinlediğim bu, daha kibarlaşılan evde şüphesiz beni daha başka, daha kibarca ağırlıyacaklar, kendileri biraz çetrefil bir dil ve ne bol «efem» li cümlelerle hasbıhal ederlerken beni, sıkılmıyayım diye, mevkilerine, gördükleri terbiyeye uygun, belki biraz da kozmopolit sayılabilecek bir eğlenceyle oyalıyacaklardı. Seyredilecek, daha doğrusu tecessüm ettirilecek resimlerin bulunduğu kutu, yanıbaşımdaki bir sandalyede, görülmemiş manzaraların vaitleriyle dopdolu bekler, o manzaralar ilk eliml alıp şöyle bir göz atışımda, bir karton üzerinde birbirinin aynı iki küçük resimken, dürbünle bakılınca bir tek büyük manzara halinde, genişlik ve derinlik kazanarak canlanırdı. Şimdi üç buutlu sinemaya gidebilsem acaba o resimleri seyrettiğim zamanlardaki kadar heyecanlanır, zevk duyar mıyım? Karagöz'ün deniz safası yerine bu dürbünün arkasından, meselâ Paris'in «Concorde» meydanı, heykelleri, havuzları, fıskiyeleri ile görünür, ön plânda, eli bastonlu, başı «melon» lu o zamanki bir Parisli yürür, bir başkası, daha arka plânda havuzun kenarına dayanmış, gözlerini bana dikmiş dururdu. Bütün bunların bir kıpırdanmaları eksikti. Dakikalar, belki saatler geçer, ben kutular dolusu resimlerin kimbilir ne kadarına bakmış, koca dünyadan değişik kaç manzara seyretmiş, kaç insan tanımış, bu müddet içinde kaç «efem» duymuş, kulaklarımı da, gözlerimi de yormuş, vücuduma büyük gelen kadife koltukta iyiden iyiye kaymış olurdum. Artık bir nevi uyanık rüyada, karşımdaki bir örnek elbiseli, biribirlerine ikizmişler gibi benziyen — yoksa sahiden de ikiz miydiler? — Çerkez hemşireleri de, elime bir bir aldığım re-

simler nasıl ikizse, demin yan yana ve çift olarak görürken şimdi, dürbünde olduğu gibi, bir tek hemşire halinde görmeye başlardım.

Bayazıt'ta, Soğanağa mahallesindeki, şimdi oralara yolum düştüğü zamanlar, ayaklarımın beni, bir uyurgezeninkiler gibi, kendiliklerinden götürdükleri o sokaklarda karşıma çıkan değişik evler, apartmanların yerlerinde bir vakitler bulunmuş o konağa çoğu zaman kaçırılarak götürülürmüşüm. O günlerin akşamında büyük babam eve dönüşünde beni bulamayınca neşesi kaçar, somurtur, öfkelenir, «aman efendim, niye bırakıyorsunuz, onlar çocuğa bakabilirler mi?» diye anneme, anneanneme çıkışırmış. Ben de artık, bu Beşiktaş'taki yalının çocuğu değil, Soğanağa mahalesindeki konağın, büyüklerden hizmetçilere kadar kimbilir ne kadar sevinçle karşılanan, öpülen, mıncıklanan, çocuk misafiri olurmuşum. İşinden çıktıktan sonra torununu göreceği düşüncesiyle adımlarını sıklaştırmış, yorgun bir büyükbabanın, o akşamlık için olsun, akşam sevinci, eğlencesi olmaktan çıkarak bir imparatorluk devlet adamının dimağındaki kimbilir hangi üzüntüleri, nice dertleri sırf çocukluğumla, hiç de haberim olmadan giderirmişim. Bu devlet adamının asıl akrabamız olan hanımı mı ona, bize uğrıyacağı günler, «Ziya'yı da getir» diye sıkı sıkı tembih ederdi, yoksa kendisi mi, binbir fenalık, hile, haset içinde bunalmış ruhunu, bütün bunları henüz bilmiyen bir çocuğun sâflığiyle biraz olsun yıkamak çaresine başvurmak lüzumunu duyardı bilmiyorum, bildiğim, kısa boyu, muntazam kırpılmış sakalı ile Adil Beyefendinin bize gelip dönüşünde beni de beraber götürmek istemesi karşısında her zaman çıkan «olurdu, olmazdı» münakaşaları arasında reyime müracaat olununca, Soğanağa mahallesindeki konağa gönlümü her seferinde de meylettiren şey, orada beni bekliyen bir çift arkadaşım, benim gibi, ama cansız, cansız ama kurulunca hareket eden, biri erkek biri kız, bir çift bebekti. Mermer merdivenleri çıkıp kapıdan girince, hemen antrede, ortadaki mermerli bir masa üstünde, cam mahfazaları içinde du-

rurlardı. Onlar da bir masa, bir çay makinesi başında karşı karşıyaydılar. O zaman bana yabancı görünen kıyafetleri hakkında şimdi kız için meselâ bir Madame de Pompadour, erkek için de Louis XV. devrindeki gibi giyinmişlerdi diyebilirim. Cam mahfazanın iyice yerleştiği tahta kaidenin kenarındaki bir yerden kurulunca uzak — şimdi daha ne kadar da uzaklaşmış!... — bir su sesine benzer ince bir musikinin başlamasiyle bebekler birbirlerine başlarını ağır ağır çevirerek, ellerindeki çay fincanlarını, elbiselerinin kol ağızlarındaki dantelleri titrete titrete dudaklarına götürüp sonra gene tabaklarına yavaş yavaş koyarak ve bu hareketleri, nazlı, edalı kaç kere tekrarlıyarak, bizim alışageldiğimiz kelimeler, lâflar yerine işte şu ince su sesinden musikiyle konuşup ne de güzel anlaşarak, yüzlerinde ebedî bir tebessüm, o zamanlar için bile çoktan geçmiş bir başka zamanda, bir başka mesut dünyada yaşarlardı. Son notalar âdeta kuvveti kesilen seslerinden anlaşılır, kız, fincanını dudaklarına daha yavaş, daha yavaş götürür, nihayet geçici bir yaz yağmurunun bahçelerdeki son damla sesiyle ve içimizde kalan serinliğiyle musiki diner, kız fincanını dudaklarına değdiremeden, erkek tabağına koyamadan birbirlerine başlarını çevirmiş, mucize de bitmiş, göz göze kalırlardı. Eski zaman insanlarının şimdiki biblolar ve radyolar yerine, çocukların da o kadar hoşuna gidebilen böyle çalgılı süsleri vardı.

Bebeklerim uğruna yapılan bu yolculuğu ve yollarda gördüklerimi ise, camları kapalı bir kupa arabanın, olduğundan daha uzaktanmış gibi gelen tekerlek gürültüsü içinde hatırlıyorum. O zamanlar elbette ki havuzsuz Bayazıt meydanını kalın camlar ardından şöyle bir ara gördükten sonra saptığımız Soğanağa mahallesi benim için henüz daha ötelerini bilmediğim şehrin ancak varabildiğim en ileri noktası, âdeta bir ucu idi. Hangi İstanbul artık benim de, sizlerin de, çocukluklarımızda olduğu kadar büyük olabilir!... Yokuşlarda yavaşlıyan, yokuş inerken arabacının çevirdiği bir çarkla tekerlekleri frenlenen ve böyle belki saatlerce giden bir araba içinden seyredilen

büyüklü küçüklü camileri, kimlerin olduğu bilinmeden yalnız yeşil örtülü, sahici kavuklu, iki insan boyu «sanduka» ları farkedilen türbeleri, tepelerini görmem için başımı camdan çıkarmam gereken — kim bilir kimlerin yapıp bırakmış oldukları — sütunları, ikide bir, mermer kavuklu, kırmızıya boyanmış taştan fesli mezarlıklariyle, bütün ölmüşleriyle, henüz yaşıyanlariyle, sokakta görünen, kafesler ardında görünmiyenleriyle artık hangi İstanbul, çocuk gözlerime göründüğü kadar muazzam, haşmetli mazisiyle her an ayağa kalkacakmış, şu önünden geçtiğimiz hangi padişahsa şimdi canlanıp türbesinin mermer cephesindeki kabartma çifte kılıçlardan birini kınından çekecekmiş gibi hattâ epey de korku vererek görünebilir! Ben köşemde büzülmüş, hayretten açılan gözlerimle, bilmediğim bütün bir tarih içinde de ilerler gibiyken, asırlardır olup bitenleri çoktan bilen yanımdaki yaşını başını almış adamın aklından neler geçerdi kim bilir? Göz uciyle baktığım zaman onu hep düşünür görürdüm. Ve bu düşünceleri arasında cebinden ikide bir, bana hediye edilse pek makbule geçecek kadar süslü, minik bir kutu çıkararak enfiye çekerdi.

Istanbul böyle, kâh en tarihî kıyafetine bürünüp korkutarak, kâh beri yanındaki fakirliğiyle hüzün de vererek, o kadar da çok yalnız sevindirerek, böyle misafirlikler vesilesiyle gittiğimiz en çeşitli, birbirlerine en benzemez semtleriyle, kendine göre bir bütün haline gelirken bir yandan da benim oluyor, İstanbul kendini bana böyle kâh şaşırtarak, kâh sevindirerek, her defasında da gözlerimi kamaştırarak, ihtişam içinde, nazla, işveyle veriyordu. İstinye'nin o, deniz üstüne, sanki tahtalarının içinden gelen tabiî bir istekle abanmış gibi duran, öyle ki, alt kat kafeslerinden birini sürer sürmez denizin masmavi, pırıl pırıl, küfür küfür odaya doluvereceği sanılan, denizle öylesine hemhal olmuş yalısı, Bayazıt'a doğru eli yatağanlı bir yeniçeri kıyafetine girmiş İstanbul'da mıydı?

İstinye'nin bu yalısı, Yıldız'da bir konak ve Çamlıcada bir köşk, hepsi bir kişinin, bir paşanındılar. İstan-

bul'un herhalde kış, bahar ve yaz zevklerine göre ayarlanmış bu üç değişik yerinde, üçü de döşeli dayalı, üç ikametgâh bir ailenin olmakla bizi de, Yıldız'ın, bir sonbahardaki sünnet düğününde kâğıt fenerlerle aydınlatılmış set set bahçesini hatırladığım konağına ulaştırır, bir bahar yemyeşil bir tepeye çıkartır, geçmiş bir yaz, mavi Boğaz'da yol aldırtırdı.

Ama ben şimdi, yaz, kış, bahar, bütün yıl, bütün ömür, Allah ne verdiyse şükrederek, fakir ama iyi, dürüst ve tertemiz yaşanılan bir evi, ne yalı, ne köşk, ne konak, ne Soğanağa mahallesinde, ne Yıldız'da, ne Çamlıca'da ne Çiftehavuzlarda, ne de İstinye'de, sadece doğduğum Beşiktaş'ın biraz içerilerine doğru, tozlu bir yol üzerindeki, ne trenle, ne vapurla, ne de kupayla, elimde yalnız anne annemin tutmakla sevmek arası sıcak anneanne eli, üstümde ne kibar yerlere misafirlikler için giyindiğim kadife elbisem, ne de ayaklarımda glâse, yandan düğmeli potinlerim, o kadar uzunboylu hazırlıklardan sonra değil, her günkü kıyafetimle sapsade, teklifsiz tekellüfsüz, günün hangi saatinde olursa olsun, anneannemin «haydi seninle Ayşeye gidelim» demes'i, onun da çarşaflanmasına hacet kalmadan, hemen başörtüsünü örtüp, sert bir kumaştan hışırtılı yeldirmesini giyivermesiyle yanyana, sevine sevine gidi gidiverdiğimiz küçük yeşil bahçeli, aşı boyalı bir fakir evini en içimden, en çok anıyorum.

Anneannemin, aralarındaki samimiyeti, sevgiyi de göstererek sadece «Ayşe» deyiverdiği, dadımın halası, başı yemenili, belinden kuşaklı bol entarili, yaşlı, buruşuk yüzlü bir kadındı. Ama bu buruşuklar, bu çizgiler o yüze sanki daimî bir güleçlik vermek için çizilmiş, o yüz, yaşlanmaktan değil de, bütün ömür bir hiçten bile mesut oluverip gülmekten, gülünmiyen zamanlarda da güler yüzlü görünmek, hep güler yüzlü kalmak için buruşmuştu. Yorgun görünüşlü evler, üzerlerinde yabani otlar biten duvarların gölgesinden yürürdük. Ayşe, her seferinde de, geldiğimizi cumbadan görüp kapıyı, anneanneme çalmak zahmetini dahi verdirmek istemiyerek, tam zamanın-

da aralar, o kadar sık gittiğimiz halde, her defasında da uzun bir ayrılıktan sonra imişçesine sevinir, bayram ederdi. Anneannemin eteğine «Hanımcığım!» diye elini götürdüğü zaman anneannem, yarı sevgi yarı azar, «haydi, haydi!» diye kendine has başka bir el hareketiyle bu hareketi önler ve kendini eteklemek istiyen o eli öpmem için beni öne sürerdi. Bütün çocukluğumda, sahiplerinin içyüzlerini bilmeden yalnız dış yüzlerini görerek öpüp ve yaşlarına hürmeten başıma götürdüğüm bunca el arasında, şimdi bana öyle geliyor ki, yalnız dadımın halasının bu damarları çıkmış, sertleşmiş, iş görmüş eli en ziyade öpülmeye lâyık olandı. Yalnız o ellerin sahibinin, yalnız o Ayşe Kadın'ın içi de dışı gibiydi. Her zaman, yeni yıkanmış da henüz kurumamış gibi duran malta taşı döşeli serin taşlıkta, kapı dibinde duran üstü örtülü bir raftan anneannemin ve benim küçük mercan terliklerim çıkar, dönüşümüzde, kaşla göz arası tertemiz edilmiş, bulacağımız tozlu ayakkaplarımız onların yerlerine bırakılırdı. Merdiveni çıkarken bacağıma sürünen Sarman'ın mırıltısı, açtığımız oda kapısının mandal tıkırtısı ve bütün bunları bastıran Ayşe'nin sesi, hepsi hep birden kendi dillerince, kendi akıllarınca, gelişimize memnun olur, kerevet örtüsünün büzgülü etekleri kapı açılmasiyle hâsıl olan cereyandan değil de sanki sevincinden uçar gibi dalgalanır, az eşyalı, âdeta boş odada tiktakı iyice duyulan, kendi alaturka rakamlı olduğu gibi vakti de alaturka olarak bildiren ihtiyar konsol saati sanki bu çocuk misafir şerefine, daha canlı, bir nevi sevinçle işlerdi. Döşeme tahtalarının tavanla bir aklığı, duvarların, perdelerin, örtülerin beyazlığı arasında, bir horozun ikide bir ötmesi, derken yakınlarda bir minareden gelen ezan sesi, odanın en kıymetli eşyası o saatin durmadan işlemesiyle geçen zamanın verdiği biraz hüzünle karışık usluluk içinde, birden Sarman — kendini sevdirmeye mi, yoksa beni eğlendirmeye mi? — kucağıma sıçrardı. Birkaç penceresinin açık olmasına rağmen odada çok kalmaz, ağaçlarının yeşili, kapalı kafesler ardından deminden beri kırpışan bahçeye çı-

kıp orada oturmayı tercih ederdik. Küçük bahçede hiçbir süs ağacı, saksılardakinden başka tek çiçek yoktu. İncir, erik, nar, şeftali, kayısı, kiraz, hep böyle yemiş ağaçları, bahçenin çiçek noksanını telâfi etmek istercesine önce mevsim mevsim çiçeklerini açıp sonra türlü türlü yemişlerini vermek üzere, hepsi de kendilerine göre bir hizmete koşuşmuşlar, bu dört duvar arasında ayak üstü sıkışmışlar, birbirlerine sokulmuşlardı. Sanki göklerde daha da uçup duran kuşlar onların, gagalarında taşıdıkları tohumlarını, çekirdeklerini, şimdi Ayşe'yi de hayrette bırakan bir cömertlik, iyiliğe karşı masallardaki bir iyilikle bu bir avuçluk yere düşürmüşler, bu toprak parçasına serpmişler ve kimi tohum, şu mutfak kapısının üstünden uzanan, altına şimdilik yalnız yer yer güneş lekeli gölge verirken, yarın salkım salkım üzüm de verecek asma olmuş, kimi tohum, koca koca yapraklı, ballı yemişli incir haline gelmiş, kimi çekirdekten şu şeftali, şu kayısı fidanı bitmiş, kimi henüz kızıl çiçeğini açan nar, kimi kırmızı meyvasını olduran kiraz olmuştu. Ondan, Ayşe de, bahçeciğine bizi, her seferinde de, mevsime göre, kirazlar, erikler, üzümler veya narlar oldu diye, en az bir ve çoğu defa birkaç yemiş ismi birden söyliyerek davet edebiliyor, yere seriverdiği bir hasırın üstüne, bir tabak içinde, kaşla göz arası koparıp yıkayıverdiği buğulu türbe eriği, kadifeli şeftali veya son üzümlerle ilk narlardan getiriyordu. Hemen yanıbaşımızdaki çıkrıklı kuyunun — Ayşe'nin ısrarlarına dayanamayıp yemeğe de kalacaksak — içeceğimiz suyu ve yiyeceğimiz meselâ bir tabak imambayıldıyı ayrı ayrı sepetlerde soğuttuğunu, görmeden biliyordum. Yemeğe kalacaksak, bu eski zaman buz dolabından çıkarılacak şişeler içindeki serin su ve yemekten başka, folluktaki tavuğun deminden beri «gıt, gıt, gıt, gıdak, inanmazsan gel de bak!» diye haber verdiği sıcak yumurta da, kenarında mühür büyüklüğünde bir yere sahibinin ismi kazılı bir sahanın ve gene bahçeden koparılmış domateslerle sivri biberlerin ortasına, Ayşe'nin becerikli elleriyle alelâcele kırılmış, pişmiş, dumanı üstündeyken önümüze

getirilmiş olacaktı. Rüzgâr bir yandan yaprakları hışırdatır, dalları oynatır, kâh mavi bir gök parçası görünür, kâh kapanır, kâh dalın birine bir kuş konar, kâh kuş görünmez de yalnız sesi işitilirdi. Gölge, incir yaprağı; öğle uykuma daldığım hasır üzerinde başımın altına konmuş küçük yastık lâvanta çiçeği kokardı. O hasır parçası cennetten bir köşe, o bahçe bir cennet bahçesi miydi? Ayşe de, anneannem de cennetlik miydiler? O evi şimdi daha iyi anlatabilmek için daha çok hatırlamaya çalışırken, hâtıralarla hayali, yaşanılmışla yaşanmak istenileni birbirine karıştırarak daha tertemiz, bahçesini daha yemyeşil, iki ihtiyar kadını ise daha nur yüzlü mü görüyorum? Duvarları tek acı söz işitmemiş, içinde bütün bir ömür haset duyulmadan kin güdülmeden, yalnız şükrederek yaşanmış diye hayal ettiğim o ev şimdi bu yaşımda, alnımı beyaz örtülü minderlerine koyup başımı dinliyebileceğim biricik yer miydi? Dünyada, yaşamasını en çok istiyeceğim ev miydi o ev?...

Şimdi, çoğu yeryüzünden kalkmış, kalanlarsa sahiplerini çoktan değiştirmiş o eski konaklara, köşklere, yalılara, evlere yapılmış bitmiş, yapılıp biteli yıllar olmuş misafirliklerden yalnız birini son bir defa için yapmak mümkün olsaydı, bana öyle geliyor ki, iki elim kanda olsa koşar, Beşiktaş'a giden bir tramvaya atlar, «Ayşe» nin bugün Şair Nedim Caddesi denilen yol üzerinde olduğunu sandığım evinin kapısını, daha evvelden açılmayışına şaşarak, çalardım.

SABAHATTİN KUDRET AKSAL

BİR BAŞKA TÜRLÜSÜ

Denizden hayli içerde, soğuk, kupkuru bir kara şehrinde, bir zamanlar yedi sekiz ay kadar kaldım. O güne dek deniz kenarında yaşamış olduğum için, bir çok şeyler yabancı, tuhaf geldi bana. Anılarımı sorarsanız, bugün bile, hâlâ, o kupkuru havada ekmeğin daha bir lezzetli, sigaranın içimininse tadına doyulmaz olduğunu söyliyebilirim. Sade ekmek, sigara değil, bütün tadlar daha belirli, daha keskindi. Sonra insan da hayli güçlü, hareketli, canlı duyuyordu kendini. Düşünün ki her sabah altıda, en geç altı buçukta uyanıyor, yatakta oyalanmadan hemen kalkıyordum. En soğuk günlerde bile sobayı yakmıya vakit bulamadan hemen hazırlanıyor, çoğu kere kahvaltı etmeden sokağa çıkıyordum. Çalıştığım yer şehrin dışında, üstelik te uzaktı. Bense sekiz buçuğa doğru işimin başında bulunmalıydım. Sonra da bir dakika olsun düşünmeye, kendi kendimi dinlemiye vakit bulamadan, beş buçuk, altıya kadar çalışıyordum. Öğle yemeği paydoslarınınsa ne kadar çabuk, kendilerini duyurmadan geçtiğini söylemiye lüzum yok. Bir saate yakın bir otobüs yolculuğundan sonra şehre döndüğümüzde, havayı kararmış, evlerin olsun, sokakların olsun ışıklarını yanmış bulurdum. Bana da en çok bu dokunurdu. Ta içimden şehirde neler yapılabilecek, ne türlü mesut olunabilecek bir günün geçip gittiğini, böylece daha bir çok günlerin de geçip gideceğini, adeta bir kum saatinin boşaldığını gözlerimle görür gibi bir çok şeylerin bir daha bulunmamak üzere kaybolduğunu duyardım. Bir kahve, bir sigara, akşam yemeği, gene bir kahve derken, elimde gazete, günün yorgunluğuna

yenilmiş, dalıp gitmişimdir bile. Bundan sonra yatmak, yapılacak şeylerin en iyisidir. Daha doğrusu artık yatmaktan başka yapılacak ne vardır? Gazetede, başlanmış bir yazıyı okumaktan vazgeçmek, soyunmak, yatmak. Birdenbire karar vermek belki güç, ama karar verince de bir kere, tadına doyulmıyacak bir şey. Yarın bu günün aynı, öbür gün de bu günün bir eşi olacak. Böylece de günler belirsiz bir zamana kadar sürüp gidecek. Ama ne var böyle yabancı bir şehirde pinekliyecek? İşse iş. Daha kötü şartlar içinde de olsa doğduğum, büyüdüğüm şehirde bulunamaz mı? Bulunur elbette. Orda da çalışanlar, işte olanlar var. Ne basit bir düşünce! Ama ne kadar rahat ettiriyor insanı. Hemen bulunmazmış. Haftalar, belki de aylar geçebilirmiş. Geçebilir tabii. Kısa bir zamanda bir başka iş bulmak için, bir az girginlik, bir az gayret, bir az sabır yeter. Ya yeni bir iş buluncaya kadar geçecek olan avarelik günleri. Şunun şurasında iki üç hafta sonra bahar. İnsanın doğduğu, büyüdüğü, kendini bulduğu bir şehirde, üstelik o şehir deniz kenarındaysa, üstelik mevsim de baharsa, yaşanacak avarelik günleri! Bu eşsiz güzel bir şey. Değil yaşaması, tasarlaması bile insanı çileden çıkarıyor. Neleri gözden çıkarmıya değer!

Böyle deyince, düşünceler gelip buraya dayanınca her şeyden vazgeçerek, her şeyi bırakarak, bir gün bile kaybetmeden, ver elini çocukluğumun, ilk gençliğimin, ilk avareliklerimin, şuyumun, buyumun şehri demekten başka çare yok. Başka çare olmayınca, ben de öyle yaptım. Ertesi günü, dilediğim yerde de, biraz geç olsa bile, gene de bir iş bulabileceğimi, yüreğimden kalkıp boğazımı tıkayan bir heyecan içinde düşündüğümün ertesi günü, bir kâğıda iki üç satırla özür dilercesine bir şeyler yazdım, gereken kimsenin masasının üzerine bıraktım. Halimden sevincimi anlamışlar gibi, bu sebepsiz görünebilecek işten ayrılmayı önlemek istemediler bile. Sadece iyi dilekler bildiren, iyi niyetli bir kaç söz, her zaman rastlandığı gibi. O kadar.

O gece trende bir yer bulabildim nasılsa. Akşam ka-

ranlığı basarken lokomotifin düdüğünü duydum. Ne koridora çıktım, ne bir şey. Saadetimin daha tam, yolculuğumun usulünce olması için bir de polis romanı almıştım. Kompartımanda benden başka üç kişi daha vardı. İki kişilik yer boştu. Kimsenin yüzüne bakmadan daldım kitabın yapraklarına. Dışarda ağaçlar birbirini kovalar, kirli beyaz bir duman pencerelere çarparken, gelip geçtiğimiz istasyonların çan seslerini, satıcıların bağrışmalarını çok uzaklardan gelen seslermiş gibi yarı duyarak başladım bir takım bahtsız insanların yalan, uydurma olduğu iyice belli olan dünyasını yaşamıya. Şu polis romanlarındaki kadınlar nedense çok güzel, bir de sarışındır her zaman. Elimdeki kitapta da öyleydi. Anlıyacağınız bu sarışın güzel kadınla sabahı edecektim. Yol arkadaşları ekmeklerini, kaşar peynirlerini, kuru köftelerini yediler. Sularını içtiler. İçlerinden biri bir iki söz söyledi. Ahbaplığı denedi. Baktı ki öbürlerinin aldırdığı yok, o da artık kendini yormadı. Ayakkaplarını çıkarıp kanepenin gerisine çekti. Şöyle rahatça bir uzandı, kestirmeğe hazırlandı. Aşağı yukarı istasyondan ayrılışımızdan bir saat kadar sonra biri için bile uyanık denemezdi. Ben de az zaman sonra yoruldum okumaktan. Yolculuklarda okumak, nedense, oyalıyacağı yerde yoruyor insanı. Uyuyabilmek belki de en iyisi. Sabaha kadar bir yarı uykuda sesler geldi kulağıma. Karışık, ayıklayıp değerlendirmesi, mânalandırması çok güç sesler. Trenin hafifçe sallanarak durduğunda, ya da belli belirsiz bir sarsıntıyla istasyondan ayrıldığında uyanır gibi oluyor, bir rüyanın hayal kişilerinin yüzlerini seçiyor, bir de serüven uyduruveriyordum onlara. İstemeden, daha doğrusu iyice bilmeden, anlamadan. Kasabadan da, köyden de saatlerce uzak bir dağ istasyonunda, genç istasyon memuruyla karısının birbirlerinin yüzlerine bakarak yaşlandıklarını, karın pencerelerin yarısını bulduğu, o üç yılda, beş yılda bir gelen kışlardan birinde memurun öldüğünü, kadının yapayalnız, haftalarca orda, o istasyonda, evliliklerinin ilk gecesini geçirdiği odada kaldığını, bir gün yetmişlik annesinin, kızından

mektup alınca, götürmek için çıkageldiğini düşünüyordum. Düşünceden çok rüyaya benziyen şeylerdi bunlar. Şimdi, aradan zaman geçtikçe böyle hatırlıyorum. Belki de o gece böyle şeyler hayal etmedim de şu anda kuruyorum bunları.

Dünyanın insanı şaşkın eden, iki sözü bir araya koyup konuşamıyacak hale getiren, umulmadık kadar heyecanlandıran olaylarından biri de, sabah, gün ışırken Sabanca gölünü görmek. Sabanca gölüyle kendinizi su görmiye alıştırmazsanız, İzmit körfeziyle bir anda karşı karşıya kalınca sevinçten çıldırabilirsiniz. Deniz gelir, kompartımanın penceresinin akla gelmedik iğne deliğinden girer, ta içinize sokulur, karşı konmaz etkisiyle alır, götürür sizi kendi dünyasına. Durgun, çırpıntısız bir suyun ötesinde gittikçe biraz daha aydınlanan Değirmendere, Karamürsel kıyılarını görüyorsunuz. Artık ondan öte İstanbul ilk belirtileriyle her an, her dönemeçte, lokomotifin her düdük öttürüşünde kendini belli ediyor. Belki trende bir gece, iki gece, üç gece geçirdiniz. Ama bundan sonra geçireceğiniz bir iki saat bitmek bilmiyecek.

Şubatın son günleriydi, ya da Mart başı. Hereke akla gelmiyecek kadar yeşildi. Sisin arkasından gelen bir güneşin ışıkları altında pırıl pırıldı. Tazeydi. Duruydu. Bambaşka bir şeydi. İnsan elinden çıkmışçasına düzenli, dünya durdukça duracak bir ölümsüz resim gibiydi. Bizim kompartıman arkadaşlarımdan ikisi ilk geliyorlarmış İstanbula, pencereyi açmışlar şaşkın bakıyorlardı. Yirmi yaşında var yok çocuklardı. Biri döndü, yüzüme baktı, düşündü taşındı, sonunda ağzından baklayı çıkardı. «Ağabey dedi, İstanbul buradan da güzel mi?» Öbürü daha beter duygulandı, bu kış sonu sabahı. pırıl pırıl görünüşün karşısında. «Ah dedi, yerleşeyim buraya, ölünceye kadar da kalayım, başka bir şey dilemem.»

Bütün bir gece gelişemiyen ahbablıklarımız bundan sonra yarım saatte gelişiverdi. Paltolarını, sanki gelmişiz, hemen giyeceklermiş gibi askıdan indirirken, kalan yemekleri, bardaklarını sepete koyarken, kırk yıllık yol arka-

daşlarıymışçasına kim olduklarını, neden geldiklerini, nerde kalacaklarını anlatıverdiler. Bilmem ne kasabasında manifatura dükkânları varmış; İstanbula gelişlerinin sebebi yarı iş, yarı da gezmek, görmekmiş; şu, bu... Dördüncü yolcuysa hastaydı, ameliyat olmıya geliyordu. Yolculuk başlarken konuşmak, geceyi arkadaşlığın sıcak çevresi içinde geçirerek hastalığını unutmak istemişti ama iki arkadaş hayatlarının ilk büyük yolculuğundan korktuklarından olacak, konuşmamışlar, sessizce, birbirlerini de ele vermemiye çalışarak, bilmedikleri, ününü duydukları bir büyük şehre gidişin' hüznünü yaşamışlardı. Ama işte şimdi, sabah olur olmaz, yolculuğun bitmesine az bir zaman kalınca hüzünleri sona ermiş merakla binbir şey soruyorlar, bin bir şey anlatıyorlardı. Pendikten, hele Bostancıdan sonra, gene sustular. Yüzlerinden, gördüklerinden heyecanlandıkları iyice belliydi. Bütün gece bir trende yarı uyku yarı uyanıklık arasında sabahladıktan sonra, küçücük, beyaz bir evin penceresinde, balkonunda bir kadının yatak yorgan örtülerini havalandırdığını görünce duygulanmamak olmuyor. Dün akşam kıştı, yerlerde bir karısa yakın kar vardı, yağıyordu da. Bu sabahsa genç bir kadın balkonunda telâşsızca treni seyrediyor, ihtiyar bir adam bahçesini çapalıyor, salatalıkların köklerini açıyordu. Sonra ağaclar, evler, biraz deniz, yeniden ağaçlar, evler, bahçeler. Trenin hızından hepsi bir arada, sonra hepsi ayrı ayrı. Yüreğimizde bir yolculuğun sona ermesinden ötürü sevinç, sabırsızlık. Rüzgârsız, sıcak bir yaz aksamı aynı evlere, ağaclara, bahçelere, aynı denize, hüzünle bakarak desem değil, pek birşeyler duymadan, acaib bir katılık içinde bıraktığım İstanbula böyle döndüm. Trenden gara ayak basar basmaz da, yolculuk telâşı da, yolun sona ermesinden ötürü sevinç te, yol arkadaşlığı duyguları da, o kadar köklü, uzun zaman kalacak sanılan bütün bu duygular uctu gitti. Bundan sonra bir tek şey var. O da eve varıp iki söz etmek, belki de biraz uzanıp dinlenmek.

★

İstanbulda lodos ne erkenden, sabahın erken saatlerinden anlaşılıverir. Saçaklarda kopmak üzere bir çinko parçasının ya da çivisi çıkmış bir tahtanın boyuna öteye beriye çarptığını duydum. Uykumun arasında lokomotif düdükleri öttü, durdu. Hafifçe de terlemiştim. Uykuyla uyanıklık arasında, sabahın beşinde, belki de daha dördünde, bu gün hava lodos, diye düşündüm. Sonra gene dalar gibi olmuşum. Çinko parçası bir daha vurdu. Yeniden tren sesi duydum. Uyandım. Bu kere iyice uyandım. Perdeyi açtım. Bulutluydu dışarısı. Yağmur yağmamıştı. Ama havada bir nemlilik öylesine görülüyor, öylesine kendini belli ediyordu. Aylardır o kadar hayal ettiğim, İstanbulda başıboşluk günlerimden biri böyle başladı. Döndüğümün aşağı yukarı haftasıydı. Gazetecinin kapının altına bıraktığı gazeteyi aldım. Okumadan baktım. Kâğıtla mürekkep kokan gazeteyi ne zaman, hangi sabah elime almışsam içimde bir rahatlık duymuşumdur. Sabahları, kâğıtla mürekkep kokan bir gazete başlıyan gün demektir de ondan. Büyük puntolarla dizilmiş başlıklara baktım. Karikatüre göz attım. Yazısını okudum yada okumadım. Çevirdim yapraklarını, sinema ilânları gözüme çarptı. Bilmem hangi sinemada o gün, matinelerde yeni bir film başlıyordu. Oynıyanlarının adını okudum. Ne kadar severim bu kadın yıldızı. Hiç bir konusu olmasa filmin, sadece bu kadın ortalıkta gezse dolaşsa, saçını alnına dökse, sonra eliyle toplasa gene olur. Üstelik film de bir serüven filmi. Uyuyun uyanın, gene bıraktığınız yerden seyredin, bir şey değişmez. Evde de, daha ne olsa, misafirdim. Kahvaltıma da, traş suyumun sıcaklığına da, oyalıyacak bir kaç havadisî, dedikoduyu ilgi uyandırarak anlatmıya özeniyorlardı. Giyinirken bir türküyü, kimsenin, ama kimsenin, bestesini yapanın bile tanıyamıyacağı bozuk bir makamla, belki de bambaşka bir makamla, belki de makamsız mırıldandım. Bir de sigara yaktım üstüne. Sokağa fırladım.

Rastgele yürüdüm. Nereye gideceğimi düşünmemiştim. Yıllarca önce, lisenin son sınıflarındayken hatırladı-

ğıma göre bir arkadaşım vardı. Evine uğrardım sokağa çıkmak, dolaşmak için kimi gün. Tam çıkmak üzereyken, annesi sorardı. «Nereye gideceksiniz?»

«Bilmiyorum, derdim, bakalım çıkınca düşünürüz.»

«Ah derdi, şarklı erkeklere benziyorsunuz siz» gülerek. Sokağa çıkınca nereye gideceğimizi kararlaştırırdık.

Bu gün de kararsız, kafamda karışık anılar, bir zaman yürüdüm. Neden sonra Ankara caddesinde bir basım evindeki bir arkadaşa uğramayı kurdum. Tramvaydan Karaköyde indim. Köprü altından geçerek, ondan öte yürüyerek gidecektim. Kadıköy iskelesi tenhaydı. Hava iyice deniz kokuyordu. Vapurlar bağlı oldukları iskelelerde sallanıyorlardı. Daha bir ötede, Sarayburnu açıklarında yığınla martı vardı. Durdum bir an için, etrafıma bakındım. Bir vapura atlasam, kuytu bir köşesine geçip otursam, dalgaların ortasında sallanarak Adaya gitsem, sonra da gene aynı vapurla dönsem diye düşündüm. Düşündüm de hemen vazgeçtim düşüncemden. Şehir, kalabalık daha ilgi vericiydi. Ben aylardır şehrin, kalabalığın içinde bir başıma kaybolmayı kurmuştum. Şimdi pencereleri bol bir suyla yıkanan, iyice kurulanan, pırıl pırıl parlatılan bu vapurlar, şu kısacık yolculuk için de olsa, ne kadar çekerse çeksin beni, dayatacağım. Köprü üstüne çıktım. Tekrar indim. Boğaz vapurlarının iskelesinden geçtim. Bir kaç dakika önceki isteğim geçmişti. Ne deniz ne de vapurlar bir şey demez olmuştu artık. Giyim eşyası satan dükkânların vitrinlerine bakarak, bir şey almayı aklımdan geçirmeden, ama her gömleğin, kravatın karşısında uzun uzun durarak Sirkeciye geldim. Yokuştan çıktım. Saate baktım. On bir. Oysaki ben evden çıktığımda dokuz yoktu daha.

Arkadaşıma uğradım. Bir zaman ordan burdan söz ettik. Çıktık, bir köfteciye girdik. Sonra o işine gitti, ben de Beyoğluna çıktım. Tünelden Galatasaraya kadar gene her vitrinin önünde uzun uzun durarak yürüdüm. Bir kitap evine girdim. Kitapları dergileri karıştırdım. Çıktığımda saat tam iki buçuktu. Gazetede, bugün matinelerde

başlıyacağını okuduğum filme girdim. Perdede gördüğüm kadın düşüncemde çok daha güzel, canlandırılmak istenen serüven de hayalimde çok daha canlı olabilirdi gibi geldi bana. Arada biraz da kestirmişim. Ama bu uyku bile umduğum tadı vermedi.

Sinemadan çıktığımda cadde kalabalıktı. Aşağı yukarı, bir kaç kere yürüdüm. Sokak içinde eskiden bildiğim bir yere girdim. Bir içkili lokantaya oturdum. Oturur oturmaz içimi bir sıkıntı bastı. Kalabalık görmek istiyordum. Bir pencerenin önüne oturayım, acaip giyimli bir kadın geçsin, düşüncemi de peşinden alsın götürsün istiyordum. Bu kere cadde üstünde başka bir yere girdim. Bir bardak şarap söyledim. Sonra bir daha. Düşündüğüm gibi önümden acaip giyinişli, acaip halli bir kadın geçti. Ama düşündüğüm gibi beni peşinden alıp götürmedi.

Caddeye çıktığımda hava kararmış, ışıklar yanmıştı. Ellerim cebimde, yürüyerek eve döndüm. Yorgundum, içimde bütün günden biriken bir tortu vardı. Ağız tatsız, insanı bir tuhaf eden, her an içime bir bulanıklık verecekmiş gibi bir tortu. Aylarca kurduğum bir başıboşluk gününü, çocukluğumun, ilk gençliğimin şehrinde yaşanacak bir başıboşluk gününü yaşamış, dilediğim tadı almasını beceremiştim. İçimde bir burukluk, tanıyamadığım bir burukluk bulmuştum. Ne tuhaf, insan yaşadığı günlerden bıkıyor, bir başka türlüsünü yaşamak istiyor, ondan da tad almıyor bazen.

CEYHUN ATUF KANSU

ORMANDA

Karşıdan, boz tepelerden baktın mı Çekerek ırmağı görünmez. Yalnız, kayalara kayalara bakacaksın, orada ileride aşınmış kayalar vardır ve boğza, V... köyüne doğru sonbahar renkleri içinde, sarı, kırmızı, boz bir orman dinlenir. İşte Çekerek oradan geçer. Geniş ve bereketli topraklar ortasından ham bir yol uzanır, tek atlı biriği neş'eyle o yoldan süreceksin, ormanlara, kayalara ve Çekereğe doğru. Baharda taşan, güz geldi mi uslu bir çocuk gibi kendi halinde akan Çekereğe doğru. İçine devrilmiş ağaçların gövdesinden yayılan yosun kokusu dolmaya başladı mı, ormandasın demektir. Çalılar arasından ve ormanın vahşi göğsünden boz kuyruklu bir tilki çıkar ve hızla yoldan geçer, biraz sonra Çekereğin köpürerek, şarkı söyliyerek aktığı görülür, burada bir bend vardır. Su burada toplanır ve sonra bembeyaz köpükler bırakarak sevinçle akar, dolay toprakları besleyerek ta Yeşilırmağa kadar uzanır. Burada tam bendin başında, ağaçlardan yapılmış bir küçük kameriye vardır. Biraz arkada, ağaçların dalları altında küçük bir orman kulübesi görülür, orası İlyas Babanın evidir, ocağıdır, yurdudur. İlyas baba bu bendi bekler, yaz kış bu bendi bekler, bu ormanın, bu kayaların ve Çekereğin bekçisidir. Canlı üç dostu vardır. Köpeği ve iki kedisi. Ama ona sorarsanız dünyada herşey canlıdır. Hele Çekerek çok canlıdır, delikanlı gibidir. Ona zevkle bakar. İlyas babanın felsefesi basit olaylara dayanır: Irmağı beklemek, balık tutmak, içmek ve uyumak! Burada bend, sanki İlyas babaya zengin bir şölen sofrası kurmuş gibidir. Yukarıdan, boğazdan Çekerek koşa koşa

gelir, balıklar da koşarak gelirler, bend Çekereği birden bire tutar, balıklar da durur. Bazıları suyun etkisiyle kaynayan, köpüren çağlayana dökülürler, beton bend duvarından bu balıkların suyun toplandığı yere sürüne sürüne çıkmaları görülecek şeydir. Balıklar âdeta yürürler, yürüyerek oraya suyun dibinde bekleşen arkadaşlarına ulaşmak isterler. Bazıları suya yenilir, tam suyun toplandığı sakin bölgeye varacakları zaman, ırmak onların bütün çabalamalarını ezer, atar onları suyun içine. Kimi yumurta bırakamadan, kimi eşsiz, kimi dostsuz ırmağın derinliklerine yuvarlanıp giderler.

İlyas baba gülerek:

— Bak hele delikanlı, der, bak şu balıkların haline! Tatlı su kefalidir bunlar! Kaynaşıp dururlar. Neye geldiklerini bilemezsin. Bildikleri bir şey var: Üremek. Hey canına yandığımın dünyası böyledir işte, üremek, üremek! Keyifli keyifli paçalarını sıvar, bir çalı süpürgesi alarak bende dalar, ırmağın tâ öbür kıyısına gider, süpürgeyi suya daldırıp sürüyerek yeniden öbür kıyıya geçer, başlar balıklar fıkır fıkır oynamaya, kimi düşer, kimi hoplar, ama İlyas Baba süpürgesiyle, sayısız balığı kıyıya çeker:

— Tut delikanlı, der, aman kaçırma. Hepsi suya can atar.

Balıklar ıslak toprak üzerinde hoplamaya başlarlar. İlyas baba ellerini suya daldırır.

— Aha... Aha... diye bağırarak, ellerinden kaymaya çalışan balıkları kıyıya atar.

Sepet kaynaşan irili ufaklı balıklarla dolar. İlyas baba gülerek:

— Ne dersin delikanlı, ha, yüz dirheme? der

Güneş erkenden kayaların ardına göçer. Sessizlik ve serinlik kulübenin, ağaçların tâ içine inmeye başlar.

İlyas baba, tâ derinliğinde geçmiş ışıkların sıcaklığı parlıyan gözleriyle bakıp:

— Fazla değil delikanlı, hergün yüz dirhem, diyerek kulübeye doğru yürür.

İlyas baba çok içer. Eskiden gençliğinde daha fazla

içermiş. Şimdi yüz dirhemle yetiniyor. Ama o hiç bir zaman sarhoş olmaz. Eski günlerine dalmayı, bir sürü hâtıralar arasında arabasını sürüp uzaklara gitmeyi sever. İlyas baba gençliğinde arabacılık etmiş. O günleri tatlı tatlı anar. Bir gizli aşk yarası vardır, ama söylemez, iç çeker, işi şakaya vurur:

— Aldırma be, delikanlı, der, dünyada kaybedecek ne var? Biz bunu daha doğdukta kaybettik.

Kulübesine doğru yürür. Taşlardan yapılmış bir ocağı vardır.

— Ben şimdi gelirim. Biraz çalı çırpı toplayacağım. Hişşt... Gel oğlum, haydi.

Köpeğini çağırır, beraber ormana dalarlar.

Ben onun geçmiş maceralarını tasarlamaya çalışarak, onun hayatını uzun uzun düşünerek ırmağın kıyısındaki kameriyede oturur ve su ile şuursuzca savaşan balıkları seyrederim. Bu balıklara acırım. Çok acırım bu balıklara. Yaşamak kavgasıdır bu. Üremek, yeyip, içmek ve sonra ölmek! Acı bir yaşayış bu, zor bir yaşayış bu, Çekerekle savaşmak güç, güç bir şey derim. Sepetteki balıklar hâlâ canlıdır, pırıl pırıl kaynaşırlar.

İlyas baba, kucağında çalı çırpı ile döner. Onları, derin bir «Oh!» çekerek ocağın yanı başına atar. Yanıma gelir, kuşağından bir tabaka çıkarır:

— Yak, bir, der, ben ateşi tutuşturacağım.

Ateşi yakar. Ocak dumanla dolar. Çalı çırpıların, yandıkça, ince sesi duyulur. İlyas baba başlar balıkları kızartmaya. Tatlı su kefalının eti tatlıdır ama çok kılçıklıdır. Onu öyle yiyeceksin, düşünmeden öylece yiyeceksin.

İlyas Baba, bir kaç kadeh birden içer. Yaşlanmıştır. Gözleri hemen kararır, akları kızarır. Birden susar.

— Konuş be delikanlı der, ne susuyorsun öyle?

— İlyas baba sen anlat ta dinliyeyim, derim.

— Konuşacak ne kaldı?... Susmalı delikanlı susmalı. Hiç konuşmamalı. Şunları dinlemeli...

Elini ağır ağır kaldırır ve güz renklerine bürünmüş ağaçları gösterir:

— Ah... Delikanlı! Bu ormanın gençliğini bilmezsin. Gençliğini ya. Her şeyin gençliği vardır delikanlı. Herşey sonra kocar. Bunu bilmezsin sen. Şimdi senin başında kavak yelleri esiyor. Eser ya... Ama kocada gör. İlyas baba gibi ol da o zaman anlıyacaksm. O zaman anlıyacaksın herşeyin kocadığını. Bu orman öyle güzeldi ki. Ne avlanırdık burada delikanlı. Ayı vardı. Çok domuz vardı. Tilki sayısızdı. Naaa... şu balık kadar. Sonra orman fakirleşti. Fakir... benim gibi. Hey Allahım, o ayılar, o domuzlar, efendiciğim o tilkiler nerelere gittiler? Kocakarıya döndü be bu orman.

Bana, eliyle alıp bir balık ikram eder:

— Ye be delikanlı, der, eee... şimdiki gençlerde ne yerler, ne içerler. Ne yaparsınız siz be delikanlı? Gençliğimde koşardım arabayı tâ Amasraya kadar. Sert çobanın eteğinde durdururdum bir. Sert çoban, bir evliya! Bu dokunuyor, bu adam dokunuyor bana be! Ağaçlar var ya, hani, o bodur bodur çamlar o tepede, onlar hep sert çobanın koyunları imiş. Olur mu, ha sen ne dersin? Koyun ağaç olur mu? Ne dersin? Sen okumuş adamsın. Ama bilemezsin sen. Ben inanırım buna. Bak, sana birşey söyliyeyim: Bir toprağa bak, bir yıldızlara herşey olur. Sert çoban da böyle imiş işte. O tepenin başında, yalnız otururmuş. Bakarmış yıldızlara... O tepenin de ne bol yıldızı olur, he! Nerede o günler hey! Herkes dalavere peşinde be delikanlı! Herkes, herkes. Bak ben olsam ne yaparım biliyor musun? Ne yaparım biliyorum...

Birden gözleri ışıldar, sessizliği dinler:

— Bir tilki kaçtı, der.

Sonra, birdenbire bana:

— Sen ne okudun delikanlı, diye sorar.

— Doktorum, derim.

— Öyle ya, Doktorluk okudun. Ama darılma ya, bir şey söyliyeceğim sana, sen şu köyü biliyor musun?

— Biliyorum, derim.

— Haa!... bak ben o köyü çocukluğumdan beri bilirim. O köy kaç kerre batmıştır bilir misin? Çocuklariyle, kadınlariyle ölüp, sonra yeniden dirilmiştir. Sıtma vardır o köyde. Çekereğe inanma ha, baharda toprağı sulayıp geçer. Her yer batar. O köyde batar. Sonra efendiciğim, böyle işte, sıtma bırakmaz o köyün peşini. İşte böyle delikanlı, benim sana diyeceğim şu: Senin bu köye bir faydan dokunur mu? Dokunmaz. Senin hiç bir şeye faydan dokunmaz. Sen bir kendini düşünürsün. Bu köy senin umurunda mı, İlyas baba umurunda mı? Sen kendini kurtarmak için okursun! Naa... şu balıklar gibi kurtulmaya çabalarsın, kurtuldun mu da, keyifle suya dalıp gidersin, kalan balıkları düşünmezsin. Unutursun. Senin kimseye faydan dokunmaz.

Birden susar!

— Darılma be delikanlı diye, yeniden başlar. ben de ileri geri konuştum. Severim okumuş adamla konuşmayı. Ben okumadım. Ben bir eşek gibi kaldım. Babam Kur'an okuyayım diye bana az sopa çekmemişti. Söktüremedim o kitabı. Çok sopa yedim, yine söktüremedim. Hem Kur'anı insan kalp diliyle okumalı. Ezberlemişsin bir şeyler sonra sıçmışsın caminin avlusuna, oldu mu bu? Bak, şu köyde, ya, şu sıtmadan batıp çıkan köyde bir hoca var, köy imamı. Ne sakallı domuzdur o. Bir mektep açmış. Bizim zamanımızda da vardı bu mektepler. Bir şeye yaramadı, yaramaz da, yaramaz elbette, hey delikanlı kitap başkadır, amel başka. Ne diyordum ben, o imam bir mektep açmış diyordum. Asmış masum yavrucağızların boyunlarına cüz keselerini... Bilmedikleri şeyleri ezberler dururlar. Kimi de benim gibi yer babasından sopayı. Ama bahar gelip de Çekerek bastı mı ovayı ağızlarını bıçak açmaz onların. Okumak iyi şey, okumak güzel şey delikanlı, ama Çekereği bilmek için okuyacaksın, Çekereği bilmeli, iyi bilmeli, suları,, ormanı, ağaçları iyi tanımalı. Allah oralarda. Allah sulara, ormanlara, ağaçlara dağılmış, her yerden ses veriyor. Yoksa o domuz imamın pis sakalında Allah yok. Allah temizlikte, iyilikte delikanlı. Bun-

dan, ben asıl bunları bilmeli derim. Sen okuyup ne yaptın? Söyle... Ağzını öpeyim, ayağının türabı olayım söyle, bir şey söyle de öleyim senin için. Şunu yaptım de, bunu yaptım de, ama öyle birşey söyle ki, yalnız başkası, yalnız başka birisi için yapılmış olsun. Bu yaptığın şeyi de okuduğun için yapmış ol. Okumasaydım, böyle iyi bir şey yapamazdım, de. Anladın mı delikanlı? Dilim dönmüyor, söyliyemiyorum, şöyle diyeyim, okuduğun için, nurlandığın için kendini unutarak, kendini hiçe sayarak başkası için ne yaptın?

Ormanın sessizliğinde sözleri kabarıyor ve kendi dünyasında esen rüzgârların sesi gibi dal dal dolaşıyor:

— Neden? Neden delikanlı? Bak dilim döndüğü kadar söyliyeyim! Sen kendini, nefsini seviyorsun, herşeyden çok kendini seviyorsun. Ha... değil mi öyle? Okuyarak kendini kurtarmak istiyorsun. Ben ise... Ben eşeğin biriyim. Ben İlyas Babayım. Ama ben, gençliğimde bir adamı kurtardım. Donuyordu bir adam, kurtardım. Bu ayrı bir hikâye. Ama dedim ya ben cahilim. Ben zaten kurtarılması gereken bir insanım. Ben donan bir insanım. Ama sen kurtulmuş insansın, öyleyse kurtaracak insansın. Söyle bu halde ne yaptın? Ayağının türabı olayım söyle? Donmuş bir insanı kurtarabilir misin?

İlyas baba, birden duruyor:

— Yüz dirhem bitmiş, diyor.

Ocağa kuru bir ağaç dalı atıyor. Dal sevinçle çıtırdamaya başlıyor:

— Akşam bastırdı, gideyim, diyorum.

— Öyledir delikanlı öyledir, diye sitemle söyleniyor. Bak nasıl, İlyas babadan kaçıyorsun. Ne o? Burası sessiz, ıssız, ışık yok, ses yok. Sana aslında burası lâzım, burası diyorum. Şu orman, şu sessiz, ıssız orman! Senin dinlenmen, kendini dinlemen, kendinden kurtulman, kendinden çıkıp, bu ormana dalman gerek! Ama veremezsin, veremezsin bilirim, delikanlı, kendini İlyas baba gibi bu hayata veremezsin. Bu hayattan öğreneceğin şeyleri de

öğrenemezsin. Ama yine gel... Yine gel konuşalım. Ben senden nur almaya çalışırım.

Bu son kelimeleri İlyas baba, gizli bir alayla söyler. Ben, İlyas babadan ayrılırım. Yine ormana dalarım, yolumdan bir tilki kaçar. Orman tatlı bir hüzünle akşam uykusuna hazırlanır. Tâ uzaklardan İlyas babanın köpeğinin sesi işitilir ve oradan, İlyas babanın yalnız yaşadığı yerden, çalılar ve ağaçlar arasından ince mavi bir duman yükselir. Ovaya çıkınca, biriği toprak yoldan hızla sürünüz, o yöne bakmayınız, akşam inmiştir artık! Çekereği göremezsiniz, hiç göremezsiniz, o kayalar arasından gizli gizli, sessiz sessiz akar, bizim çözemiyeceğimiz bir dille türküsünü söyler akar gider.

MUZAFFER HACIHASANOĞLU

YILDIZLAR KADAR PARA

Mehmedin evindeydik. İlk karşılaşmamızın üstünden hayli zaman geçmişti. Benim kendiliğimden onu arayacağım yoktu. Verdiği adresi defterin bir köşesinde unutmuştum. Bu akşam tekrar karşılaştığımızda:

— Hani dedi, bizim fakirhaneyi şereflendirecektin?

—

— Zaten okumuşların verdiği söze güven olmaz.

— Şereflendirmek ne demek Mehmet; ben senin arkadaşınım. Yanlış düşünüyorsun. Bu sıra imtihanlar yaklaştı, sıkıştık.

Her gün imtihan yoktu. Fakat bazan yalan insan için kurtarıcı oluyordu. Mehmet inanmadı. Ne söyledimse «Yalan!» dedi. Sonunda şimdi benimle gelirsen, yalanlarına inanmış görünürüm diye kestirip atıverdi. Artık onunla gitmek zorundaydım. Gitmesem kendini küçük gördüğüm zannına kapılacaktı. Ona karşı borçluydum sanki. Tramvayla bir müddet gittikten sonra bir durakta indik. Buralara hiç yolum düşmemişti. Sonra daracık sokaklara daldık. Bir mahalle bakkalının önünde durdu:

— Bir ufaklık alalım...

Ben içmediğimi söyledimse de para etmedi.

— Ben de çok içmem bu zıkkımı. Arada sırada oluyor. Efkâr dağıtıyor.

Şimdi sofranın başındaydık. Evi, basık bir oda ile mutfaktan ibaretti. Oturduğum odada bir sedir, iki kırık dökük sandalye, üstünde bir çalar saatın bir bardağın durduğu masa vardı. Sofrayı hazırlarken masa ortaya çekilmişti. Karısına sofra geciktiği için içerliyordu:

— Karıncaya bindi balıklar, tövbe estağfurullah senin gibi kadını...

Ben bir şey söyliyemiyordum. Fakat o, bu şekilde konuşmasının hesabını vermek mecburiyetini hissediyordu:

— Bunlara çıkışmayınca işler yolunda gitmez.

— Baha kalırsa doğru değil...

— Senin aklın ermez daha...

Beş yaşındaki kızının sümükleri ağzına giriyordu neredeyse. Masanın üzerindeki leblebi tabağına uzanacak oldu:

— Zift ye! Eşşoğlu eşşeğin kızı. Git anan burnunu silsin.

Kıvırcık saçları vardı. Ayakları çıplaktı. Babasının azarı leblebi almasına mani oldu. Boynunu büküp gidecekti; ben bir avuç leblebi uzattım.

— Yüz vermemek lâzım bunlara; adamın tepesine çıkıyorlar.

Çocuk babasını daha fazla kızdırmaktan korkarak mutfağa annesinin yanına kaçtı.

— Kızıp dövüyorum, sonrada pişman oluyorum.

— Döğmemek lâzım.

— Lâzım demek kolay. Başına gelirse o zaman konuşuruz.

Karısı salatayı ve mezeleri getirmişti. Şefikaydı adı. Büyükçe burunlu, zayıfça bir kadındı. Dudağının üstünde küçük bir yara izi vardı. Benden sakınıyor, sıkılıyormuş gibi görünüyordu.

— İşte böyle bizim hayatımız. Bu bizim kahrımızı, biz bunun kahrını çekip, tarhana çorbasına kaşık sallayıp Allaha şükrediyoruz. Boş ver diyorum en öfkeli zamanlarımda, boş ver. İçelim! Yalan dünya öyle de geçiyor böyle de.

— Şerefine!

— Şerefin daim olsun!

Eski halini düşünüyorum. Pervasız, kavgacı Mehme-

di, karşımdaki Mehmetle bağdaştıramıyorum; o böyle söylemezdi diyorum kendi kendime.

— Bu gün nerdeyse eşşoğlueşşeğin biriyle kavga edecektim. Zor bizim halimiz. Allahın kuluyuz, devletin kuluyuz, idarenin kuluyuz, en zorlusu kontrolorlerin bile kuluyuz. Bu kadar kulluğa can mı dayanır? İş değil bizimkisi. Eşşek gibi çalıştırdıkları yetişmiyormuş gibi bir de başımıza kontrol diye Allahın angutlarını musallat ediyorlar. Akılları bir şeye erse amenna. Bir tanesi musallat oldu. Bir kaç seferdir sinirlenip duruyordum zaten; bu işi azıtacaktık az daha.

— Boş vereceksin biraz evvel söylediğin gibi.

— Elimden gelen gayreti gösteriyorum, boş vermek için. Öyle olmasa eski halim olsa, bir gün bile geçinemem zaten. Sen bilirsin, anlatmaya lüzum yok.

— Bu kontrollerin sizden fazla tahsilleri filân var mı?

— Paristen diplomalı hepsi de.

—

— Pistonları var. Kıdeme filân kimsenin aldırdığı yok.

Bardakları yeniden doldurdu.

— Kadın, daha hazır değil mi? Balıksız gitmiyor bu zıkkım işte.

Karısı balıkları getirmişti.

— Haticenin karnını doyurdun mu? Nerede o? Uyudu mu?

— Uyuttum...

— Bir sandalye al sen de otur. Celâl yabancı değil, benim çocukluk arkadaşım.

Kadın pek de soframızda bulunmak taraflısı değildi. Bir yandan da kocasını kızdırmaktan korkuyordu:

— Rahatsız etmeyim sizi.

— Estağfurullah, dedim.

Kadıncağız bir sandalye alıp oturmak zorunda kaldı.

— Hanım, sen olmayınca içime sinmiyor.

Kocasının bu şekilde konuşması hoşuna gitmemişti;

sesini de çıkarmıyordu.

— Ara sıra kavga ederiz bununla. Savruksun der bana, para tutmuyorsun der. Etim ne budum ne benim; nereden arttırıp ta para tutacağız. Tütünümü bile başıma kakar. Alışmışım bir kere. Bu yaştan sonra bırakamam ya. Bırakırsam deliririm gibi geliyor bana. Çok kızdığım zamanlarda bir nefes çekersem, dünyayı bir başka türlü görüyorum. Eh bu yaştan sonra otlakçılık ta edemem. Gerçi o da iyi olalım diye söylüyor ya. Şöyle diyor başımızı sokacak ev...

— Mehmet!

— Darılma hanım, herkes düşündüğünü söylemekte serbest. Gerçi haklı, şu viraneye 25 lira para veriyoruz.

— 25 lira?

— Ne sandın ya.

Kadın uzak bir hayalin peşindeydi.

— Allah kerim, gene bir piyango bileti aldım. Her ay mukannen bir biletim var. Arkadaşlarla ortak aldıklarımız da başka. Hani insan biraz daha ümitli yaşıyor. Amortiden fazla para da almadım daha. Bir çıkarsa hanım, şöyle iyi bir yerden başımızı sokacak bir yer, sonra sana bir manto...

— Beyefendinin başını ağrıtıyorsun Mehmet!

Tarhana çorbası, başını sokacak bir yer, piyango bileti...

— Doğru söyle, başını ağrıtıyor muyum? Hem ağrıtsam ne çıkar sanki. Kırk yılda birde bu arkadaşının kahrını çekiver; birbirimizin yabancısı değiliz.

— Estağfurullah. Başağrısı da ne demek?

Kadın onunla konuşmalarımıza müdahale etmemişti o ana kadar. Bir iki defa Mehmeti susturmaya çalışmıştı sadece:

— Böyledir kardeşim, ne zaman içse ya çok uzak bir akrabasından kalacak mirası, yahut da o ayki piyango biletine çıkacak ikramiyeyi kurar. Halbuki insan alışıyor her şeye...

— İnanmıyor zengin bir akrabam olduğuna benim.

Lan anamız, babamız erken ölmüş diye kaya kovuğundan çıkmadık ya; elbet bizim de hısım akrabamız var. Birisi Balıkesirdeymiş; Herif iyice zengin diyorlar. Gönül çek git, amca, dayı, enişte, hülâsa bir şey de herife, «Ben geldim, muhtacı muavenetim. Yanınızda bir iş rica edeceğim. Elimden her türlü iş gelir.» diye ağla diyor.

— Elinde işin var ya...

— Geçinemiyeceğim bu heriflerle. Damarıma basıyorlar.

— Her işte olur böyle şeyler.

— Niye olsun?

— Hem o zengin akraban bir lâf söyler tahammül edemezsin. İnsan yakınlarının lâflarına büsbütün tahammül edemez.

Kadın kendisini güç tutuyormuş gibi:

— Hangi akraba beyefendi?

Mehmet içerlemişti. Zaten hareketlerinde bir gevşeme vardı:

— Kadın! Beni adam yerine koyduğun yok. Sana gösteririm bunları.

Kadın yanında durmanın daha fazla kızdıracağını düşünerek mutfağa gitti. Rengi kızarmıştı Mehmedin:

— Sanki ben yalan söylüyorum. Velevki yalan bile söylesem kadındır, dinlemeye mecburdur. Değil mi? İftihar etmesi lâzım benim kocamın zengin akrabası var diye. Geç bunları Celâl, bunların hepsi boş; bazen hırslanıyorum yoksa. İçelim!

— İçelim! Sıhhatına...

— Kusura bakma ulu orta konuşup canını sıktım.

— Çok memnun oldum. Kusura bakacak hiç bir şey yok. Fakat artık geç kalacağım bana müsaade etsen.

— Canım daha erken. Yeni başlıyoruz hem.

— Geç kalırsam kapıcı ile çekişmem lâzım. Bu saatte belki tramvay da bulamam.

— Bahane bunlar. Sıkıldın anlaşılan...

— Böyle konuşursan darılırım.

Benim de başım dönmeye başlamıştı. Zaten devamlı

içtiğim bir şey değildi. İçimde tuhaf bir eziklik hissediyordum. Ayaklarım, ellerim benden uzaklaşıyor gibiydi. Dışarı çıkarsak açılırım diyordum kendi kendime.

— Yatağımız var. Kalıverisin, dertleşiriz biraz daha.

— Çok teşekkür ederim. Yarın bir arkadaşla ders çalışmak için buluşacağız.

Kimseyle ders çalışacak değildim. Fakat onları rahatsız etmeye ne hakkım vardı. Fazla bir yataklarının bulunduğunu sanmıyordum. O da belki söylediklerimin bahane olduğunun farkındaydı.

Evden ayrılırken karısına «Allahaısmarladık, teşekkür ederim.» dedim. Kadının gözleri kızarmıştı. Ağlamıştı herhalde. Mehmet beni tramvay yoluna kadar çıkarmak için ısrar etti:

— Bilemezsin sen yolları. Gündüz gözüyle gördüğün gibi kolayca çıkaracağını sanıyorsun. Yooo, yoo ben gelirim. Hem hava almış olurum. Hatta seni yurda kadar götüreyim istersen. Belki başın dönmüştür.

— Yok! Gayet iyiyim. Allahaşkına rahatına bak; ben yolu da bulurum. Dediğin gibi çetrefil bir yol değil.

— Yooo yoo seni yalnız bırakmam. Kadın, ben birazdan dönerim.

Şimdi yan yana yürüyorduk. İkimiz de hafiften yalpalıyorduk. O da benim gibi pek fazla içemiyordu herhalde.

— Nasıl buldun bizim fakirhaneyi?

— Güzel.

— Bu parayla bu kadar oluyor birader.

Gökyüzü yıldızlarla doluydu. Parlak, ışıklı bir geceydi. Sokağın birinden kol kola bir kadınla erkek çıktılar. Hızlı hızlı kimseye görünmek istemiyormuş gibi gidiyorlardı:

— Şunlara bak! Korkuyor insan dünyanın halinden. Kim bilir kimin karısıdır. Kiminle nereye gidiyor. Dinine yandığımın dünyası! Korkuyor insan kardeşim, korkuyor. İnsanın kendi karısı dahi bilinmez ki...

— Böyle pis şeyleri aklına getirme! Hem karına biraz daha iyi muamele et!

— Çocuksun Celâl! Şu işi diyorsun sen. Kadın kısmını pek fazla konuşturmaya gelmez...

— Onlar da insan.

— Ben insan değil mi dedim. Hem de insanın zorlusu. İnsan gibi numaracı mahlûk var mı yeryüzünde. İnsanların da en numaracısı kadınlardır. Kadın de! Yalan de! başka bir şey deme! Korkuyorum Celâl; etrafıma bakıyor, korkuyorum. Bir kızım olsa keserim diyordum. Büyük söylememeli insan; seviyorum bile bazen.

— Evlenmemeli mi yani?

— Fakir insanlar evlenmemeli. Ne derler «Karı tuz deyince ense cız der.» diyor paşam. Sade ense değil, yürek te cız diyor. Bir şey istiyor kadın; keseye davranıyorsun, metelik nanay... İşte o zaman demin köşebaşından çıkanlar gözümün önüne geliveriyor.

Apartmanların bulunduğu hizaya gelmiştik. Daha durağa on dakikalık yol vardı. «Sen artık dön.» dedim. Dinlemedi beni. Apartmanlarda yanan ışıklara bakıyordu:

— Bunlar da insan! Biz de insanız. Sırtımızdan geçiniyor çoğu. Bunların yüzünden geçimimiz zorlaşıyor.

— Bunların sahipleri belki zengin olabilirler. İçinde oturanların hepsi de zengin değiller ya.

— Oranın kirasını verebiliyorlar ya.

— Ne demek istiyorsun sen?

— Yeryüzünün adaletsizliğini söylemek istiyorum. Kimisi benim gibi sürünüyor. Kimisi bu apartmanların sahipleri gibi yan geldiği yerden para kazanıyor.

— Beş parmağın beşi de müsavi mi? Tabii insanlar hünerlerine, zekâlarına göre az veya çok kazanacaklar.

— Şunların sahipleri demek ki benden hünerli, benden akıllı adamlar. Turp sıkayım aklına. Darılma bazen benim zevzek damarım tutuverir böyle. Bunların bir hünerleri varsa, herkesi kazıklamayı, kafeslemeyi benden daha iyi bilirler. Gerisi fasa fiso. Bir gün yeryüzü daha adaletli olur belki.

Onun aklını başkalarının çeldiği muhakkaktı. Mehmet bunları kendi kafasına göre söylemiyordu. İşçi kahvelerinin gedikli propagandacıları belki onu da belli bir iki gazetelerinden birini okumaya ikna etmişlerdi. Yıldızlara bakıyordu Mehmet:

— Yıldızlar kadar parası olmalı insanın...

Yıldızlar kadar parayı ne yapacaktı; sormadım. Fakat herhalde herkese eşit olarak dağıtmazdı.

TAHSİN YÜCEL

İNCE SANAT

Beyler, bir dakika beni dinleyin! Size basit bir olaydan ve bu olayın insanlarından bahsedeceğim. Bu insanlar hakkındaki aciz fikrimi söyliyeceğim, sonra da sizin yüksek fikirlerinizi soracağım. Emin olun, fikirlerinizi çok merak ediyorum. İnşallah sözlerimi dinlemek lûtfunda bulunur da tatmin edici cevaplar verirsiniz bana...

Mesele şu: Geçenlerde Hasan'ın anası ölmüş. Hasan'ın babası Hüseyin aradan bir hafta bile geçmeden «Evleneceğim!» diye tutturmuş. Hasan ve kardeşleri, Hüseyin efendiyi bu fikirden caydırmaya çalışmışlar. «Gelinlerin, kızların var ya işte! İstediğin gibi bakarlar sana.» demişler. «Sağ omuzları ağrırsa sol omuzlarında, sol omuzları ağrırsa sağ omuzlarında taşırlar seni, hürmette kusur etmezler.» demişler. «Karıyı ne yapacaksın baba?» demişler... Ama Hüseyin efendi tınmamış bile. Bakmışlar ki dinlemiyor, bakmışlar ki bütün gayretleri boşuna, çarnaçar boyun eğmişler, «Sen bilirsin» demişler. «Sen bilirsin» demişler ama içlerinden de söylemediklerini bırakmamışlar. Hasan hâlâ homurdanıp duruyor. «Bu yaştan sonra da evlenilir mi?» diyor. Bana kalırsa hiç de haklı değil bunları söylemekte. Bizim gibi biçare bekârlar, bizim gibi yalnız yatmaktan anası ağlıyanlar, bütün bir geceyi bir cinsi lâtifle beraber geçirmeyi saadetlerin en büyüğü sayarken, bu saadeti yıllarca yaşamış sonra birdenbire bundan mahrum olmuş bir ölümlünün kaybettiği saadeti geri istemesi kadar tabii birşey olamaz. Bence Hasan'ın babası Hüseyin mazurdur...

İşin su götürür bir tek tarafı varsa o da Hüseyin efen-

dinin herhangi bir kadınla baş-göz olmak istememesi... «Hüsne'den başkasını istemem.» diyormuş. Su kenarında esaslı bir tarlaları varmış, onu da Kel Hüsne'ye bağışlıyacağını söylemiş. Hasan ve kardeşleri büsbütün çileden çıkmışlar bu sefer. O kadar haksız da sayılmazlar doğrusu... Kel Hüsne çirkin bir kadındır bir kere. Güzellikten zerre kadar nasib almamıştır. Tıpkı kadanalara benzer. Kalçalarıyla beli bir hizadadır. Beli kalçasından daha geniştir hattâ. Karnının etleri kalçalarının üstüne yığılır. Memeleri Diyarbakır karpuzları gibidir. Çenesinin altından bir okka et sarkar. Ağzı bir tarafta, burnu bir taraftadır. Gözleri yaradana yan bakan cinsindendir. Başı da keldir üstelik...

«Bu kadına güzel, diyebilir misin?» diyor Hasan. Ben diyemem doğrusu... Siz de diyemezsiniz. Hasan askerliğini İstanbul'da yaptı, sinema mecmuaları filân okur, o da diyemez. Ama kasabadaki erkeklerin hemen hepsi Hasan'ın babası Hüseyin gibi düşünür. Kasabanın en güzel kadını Hüsne'dir onlar için. Kel Hüsne kara ipek ızarını başına geçirip de, Antep işi kunduralarını gıcırdata gıcırdata çarşının ortasından bir geçti mi, hilâfsız bütün esnafının ağzının suyu akar. Arkasından bakar bakar iç çekerler. «Avrat dediğin böyle olur işte!» derler. «Yeme de yanından yat!» derler. «Bir gecesi bin ömre bedeldir vallahi!» derler. Bir de yemin ederler üstelik, vallahiyi de hiçbir zaman unutmazlar...

Kel Hüsne de abalı frengin biri. Zeki mi zeki, kurnaz mı kurnaz... Yıllardan beri fırsatı ganimet bilip faydalanıyor bu durumdan. Yıllardan beri etiyle kazanıyor ekmeğini. Gün geçtikçe zenginleşiyor, gün geçtikçe daha çok şişmanlıyor... Eskiden meteliğe kurşun atardı halbuki. Açlıktan nefesi kokardı...

Bıyıklarının ucu ağzına giren, ağzından sakalına salyalar akan yaşlı bir kocası vardı. Pisik Osman derlerdi adına. Kara-kuru, çelimsiz bir ihtiyardı. Çarşının bir köşesinde ayakkabı tamir ederdi. Bir de çocukları vardı. En aşağı on iki, on üç yaşlarındaydı ama hiç gelişmemiş-

ti. Dokuzdan fazla göstermezdi. Herkes acırdı biçare oğlana... «Pisik Osman eline geçeni avrada yediriyor, oğlana baktığı bile yok.» derlerdi. Hem de deli gibi kıskanırlardı fukarayı. Bu yüzden nazar mı değdi, ne oldu, sıcak bir yaz günü örsünün başında ölüverdi. Cenazesini belediye kaldırdı...

Kel Hüsne'nin mesut günleri bu ölümden sonra başladı. Ekmeğini etiyle kazanma yolunu bu ölümden sonra tuttu... Ne o, beyler, yüzleriniz bir tuhaf oldu. Şimdiden surat astınız. Niçin surat astığınızın farkındayım. Ama buluttan nem kapma derler buna! Durun bakalım hele, anlamadan dinlemeden karar vermiye kalkmayın. Siz bir insandan bahsediyorum beyler! Bir insan hakkında hüküm vermek bu kadar basit bir şey mi?.. Şunu bilin ki Kel Hüsne zannettiğiniz gibi orospu filân değildir. Hiçbir zaman şeriatın gösterdiği yoldan çıkmamıştır. Hepimiz müslüman evlâdıyız, şeriata göre iş yapan bir kadına orospu diyemeyiz. Hasan, «Modern ve namuslu bir orospudur o!» derken büyük bir günah işlediğinin farkında değildi. Kel Hüsne mazurdur beyler, biraz sonra bana hak vereceksiniz. Şimdi hikâyeye devam edelim...

Kocasının ölümünden birkaç gün sonra Urup Emiş'e baş vurdu. Urup Emiş'i yakından tanımanızı çok isterdim! Ömür kadındır. Evlendirme ajanıdır kasabanın. Hele müstamel erkeklere müstamel karı, müstamel kadınlara müstamel koca bulmakta eşi menendi yoktur. Bu garip komisyonculuk sayesinde gül gibi geçinir gider... — Bir dakika beyler! Siz ne derseniz deyin, ben Urup Emiş'in de mazur olduğunu söyliyeceğim. Atalar sanatta ar olmaz demiş... — Kel Hüsne'ye de zengin bir koca buldu hemen. Hemen bir **imam nikâhı** kıyıldı. Köylünün kesesinden, yani bol keseden, bir sürü masraf yapıldı. Kel Hüsne tepeden tırnağa donatıldı. Bir de üç yüz liralık bir borç senedi aldı adamdan. Hem de noterlikten tasdikli bir senet! Fakat iki ay bile geçmeden kaçtı geldi.

Bundan sonra yılda birkaç koca değiştirir oldu. Evlenmeyi meslek edindi... Urup Emiş allem ediyor, kallem

ediyor, ne yapıp yapıp münasip bir koca buluyordu ona. Allahın emriyle, peygamberin kavliyle parlak bir nikâh kıyılıyordu. Ama her önüne gelenle evlenmiyordu tabii... Kel Hüsne'yle evlenecek adam her şeyden önce varlıklı olmalıydı. Sadece varlıklı olmak da para etmezdi. Kel Hüsne'ye birkaç yüz liralık bir borç senedi vermedikten, bir ev yahut bir tarla bağışlamadıktan sonra varlıklı olmasının ne kıymeti kalırdı? Nasıl olsa birkaç ay sonra dönüp gelecek değil miydi?.. Evet, bir adamla üç aydan fazla yaşamazdı. Bohçasını koltuğunun altına alır, geri gelirdi... Böylece bir sürü tarla ve para sahibi oldu. Görüyorsunuz ki mazur görülmiyecek hiçbir tarafı yok! Sanatta ar olmadığını tekrar hatırlatırım... Hele böyle akıllı sanatkârlara can kurban!.. Rica ederim, gülmeyin beyler, şaka yapmıyorum! Kel Hüsne'yi bütün samimiyetimle mazur gördüğümden emin olabilirsiniz... Sinirime dokunan, midemi bulandıran bir şey var yalnız! O da Kel Hüsne'nin oğlu... Anasının kazancıyla kılığı kıyafeti düzeltip, boynunu da kalınlaştırınca çalımından yanına yaklaşılmaz oldu kâfir oğlanın. Sözüm ona bir askerlik yaptıktan sonra esaslı bir tuhafiye dükkânı açtı. Geçen yıl anası evlendirmek istemiş de kasabada kız beğenmemiş... Dünyada affedemiyeceğim, mazur göremiyeceğim tek şey şımarıklıktır!..

Fakat siz anasından da hoşlanmadınız, biliyorum. Ve bu kadınla hâlâ evlenenler bulunmasına, böyle çirkin bir kadını dünya güzeli gibi görmelerine şaşıyorsunuz. İster şaşın, ister şaşmayın bu iş böyledir. Dahası var! Hasan ve kardeşleri babalarına: «Gel etme, eyleme baba. Hüsne sana iki aydan fazla karılık etmez. Hıyma şu canım tarlaya!» diye yalvardıkları zaman Hüseyin efendi ne dese beğenirsiniz?.. «Olsun varsın, demiş, iki ayın beyliği de beylik. Sizin gibi hayırsızlara kalacağına, Hüsne gibi Allah'ın özene bezene yarattığı bir kadına kalsın benim tarlam. Ben razıyım.» demiş... Kasabadaki erkekler onun bu sözünü işitselerdi uzun uzun alkışlarlardı muhakkak...

Fakat benim hemşerilerime kızmanızı istemiyorum beyler. Hele onlara zevksiz damgası vurulmasına hiç tahammül edemem. Zevksiz değildir benim hemşerilerim. Zevk denen şey değişen bir şey olduğuna göre hiç kimseye zevksiz diyemeyiz zaten! Bizimkilerin zevki de böyle... Nasıl bazı yerlerde esmerler, bazı yerlerde sarışınlar tercih ediliyorsa, burada da şişmanlara bitiyorlar... Sebebi de malûm: Az bulunur şeyler daima kıymetlidir! Bizim memleket pek de fakir bir memleket sayılmaz ama havasından mıdır, suyundan mıdır, nedir, şişman kadından yana pek kısır. Bunun için mazurdur hemşerilerim. Hasan'ın babası Hüseyin'se haydi haydiye mazurdur!...

Şimdi sıra sizde beyler! Sizi dinliyorum, buyurun!..

TEKTAŞ AĞAOĞLU

G İ D İ Ş

Karşısında, platformun üzerinde gülümseyerek kendisini süzmekte olan oğluna, sonra başını biraz kaldırıp, istasyonun yüksek tavanından sarkan büyük saate baktı. Trenin hareket etmesine üç dakika kalmıştı. Üç dakika sonra İstanbul'dan, ve şimdi karşısında duran oğlundan ayrılacaktı. Asıl mühim olan şey, oğlunun da ertesi günü vapurla İngiltere'ye hareket etmesi idi. Onu geçiremiyecekti. Ankara'da acele yapılması gereken işleri vardı. Yerine, işte oğlu gelip kendini geçiriyordu. Ona bir müddet daha beklemesini teklif etmişti. Onbeş gün sonra da hareket edebilirdi. Hem o zaman, ayrılırken kendisi de yanında olurdu. Fakat genç çocuk yolculuğun heyecanına dayanamamış, bir an evel gitmek için ısrar etmişti. O da fazla üzerinde durmamıştı.

Fazla üzerinde durmamıştı... Acaba böyle demek doğru olur muydu? Tabiî ki üzerinde durmuştu. Hem de fazlası ile! Ertesi gün, oğlu için olduğu kadar, kendisi için de büyük ve önemli bir gündü. Ötedenberi, onun ileridekı hayatı hakkında çok geniş, değişik hayallerle karışık birçok tasavurları vardı. Şüphesiz bunların başında, onun da kendisi gibi Avrupa'ya gitmesi ve orada okuması geliyordu. Son bir bir buçuk senedenberi bu mesele üzerinde sık sık düşünmüş, taşınmış, plânlar kurmuştu. Bu yüzden, hareket ettiği gün yanındâ olmak kendisine pek çok şeyler ifâde etmekte idi. Geniş hayalleri arasında bugün de bütün ehemmiyeti ile yer almış, ve o gün oğlunun yanında bulunmayı çok, pek çok istemişti. Onu kendi eli ile vapura koyacak, arkasından, gözden

kaybolunca kadar el sallayacaktı. Heyhat! Hayalleri yıkılmğa mahkûmdu. Bir hafta kadar evvel, hareketini on beş gün kadar geri bırakmasını oğlundan istediği zaman genç çocuğun takındığı tavır, bir an evvel gitmek için gösterdiği şiddetli arzu, birden hepsinin saman çöpleri gibi dağılıp kaybolmalarına sebep olmuş, âdetâ içinde bir şey kırılmıştı. Bu muydu o kadar zamandır hayal ettiği, istediği, beklediği netice?.. Ne istemişti, ne beklemişti, ve şimdi elde ettiği netice ne idi! Evet! İçinden meselenin fazlası ile üzerinde durmuştu; fakat bunu dışarı vurup ısrar etmemişti. Edememişti.

Tekrar dikkatle gözlerinin içine baktı. İşte orada daima gördüğü bir ifâde, bir melâl, her zaman onu mâzur görmesine sebep oluyordu. Tâ küçüklüğündenberi müşahede ettiği bu melâl, kendisini zaman zaman uzun düşüncelere sevketmekte idi. Oğlunun gözlerine bakar, bakar, onlarda onun geleceğine dair bir şeyler görmeğe, hissetmeğe çalışırdı. Fakat bunda hiçbir zaman muvaffak olamamıştı. Sadece, o büyük, koyu siyah gözler bazan o kadar garip, ve garip olduğu kadar kuvvetli bir mânâ ile dolup taşarlardı ki, o anda içinde hüngür hüngür ağlamak için dayanılmaz bir ihtiyaç hâsıl olur. ve kalbi, sebebini bilmediği halde, oğluna karşı büyük bir acı ile dolardı. Bununla beraber, her seferinde kendisine hâkim olmasını bilmişti. İşte o his, o hıçkıra hıçkıra ağlamak ihtiyacı, bu sefer ayrılmanın verdiği üzüntü ile beraber, gene içini kaplamıştı.

Bir kere daha saate baktı. Yelkovan bir derece aşağıya düşerek, tam altının üzerine geldi. Üç dakika tamamlanmıştı... İki - üç saniye sonra tren sarsılarak hareket etti. Acele ile, o daimî ve kuvetli melâlin yanında başka mânâların, başka ifadelerin, bilhassa ayrılmaktan ileri gelen bir üzüntünün mevcut olup olmadığını anlamak için, gözlerini oğlununkilere dikti. Bir taraftan tren gittikçe hızlanır ve kendisini ertesi günü gurbete gidecek oğlundan ayırırken, bu ayrılmanın onun üzerindeki tesirlerinin ne olduğunu görmek, anlamak istiyordu. Halbuki,

başında durduğu pencerenin yanısıra koşmakta ve gülümseyerek kendisine el sallamakta olan genç çocuğun gözlerinde gene, o melâlden, bu sefer de kendisini onu mâzur görmeğe zorlayan ve hattâ teskin ve teselli eden melâlden başka hiçbir şey, hiçbir iz yoktu. Ona söylediği son söz, «Nasihatlerimi aklından çıkarma» oldu. Sonra platform üzerinde gözden kaybedinceye kadar arkasından baktı. Bir dakikadan az bir zaman içerisinde artık onu göremiyordu. Ve işte her şey olup bitmişti... Hakikatte her şey olup bitmiş miydi? «Tabiî havır diye düşündü, asıl mesele bundan sonra».

Pencereden geri çekildi; kompartımana girerek, geniş kadife kanapeye oturdu. Önündeki masa üzerinde duran akşam gazetelerinden bir tanesini alarak, göz gezdirmeğe başladı. Fakat az bir zaman sonra aradığı meşguliyetin o olmadığının farkına vardı. Bir an ne yapacağına dair hiçbir karar veremedi. Başını arkaya yaslayarak, gözlerini kapadı. Hiçbir şey düşünemiyordu. Sanki kafası tamamen boşalmıştı. Aynı zamanda başında tuhaf bir ağırlık hissediyor, içi sıkılıyordu. Birdenbire hâlâ elinde duran gazeteyi bir kenara fırlatarak ayağa kalktı, ve pencereden dışarısını seyre başladı.

Hava fevkalâde sakindi. Deniz, üzerinde en ufak bir kırışıklık görülmeden, tâ uzaklardan gelen yumuşak, ölü dalgaların tesiri ile hafif hafif ufka doğru yayılıyordu. Kırmızı bir tekerlek hâlini almış olan güneş, batmak üzere idi. Bir tek noktada denizle birleşmiş, koyu kırmızı ışıkları denizin bütün yüzü boyunca dağılmıştı. Bu, kendisinin hiç de yabancı olmadığı bir manzara idi. Büyükada'da, tepede, Hiristos'un yakınlarındaki evinin pencesinden güneşi, Heybeliada'nın tam iki heybesi arasından, tâ ötede kırmızı ışıklarla kaplanmış, rengi değişmiş denizin içerisine doğru girerken pek çok defalar seyretmişti. Bazan güneşin batışını amansız, eşsiz bir kudretin, uzun bir hâkimiyetten sonra sona erip, dünyayı kendi hâline, insanları kendi istek ve hürriyetlerine bırakışı diye mânalandırır, ertesi günü, bir gece gibi göz açıp kapa-

yıncaya kadar geçip giden bir zamanın sonunu düşünmeden, güneşin gözden kaybolup yokoluşu yanında kendisinin devam edişi içini büyük bir zevk ve memnuniyetle doldurur, ve birçok kereler gözleri yaşarırdı. Bunlar sevinç gözyaşları idi.

Bazan ise bunun tamamiyle aksi olurdu. Güneşin bu muhteşem manzara ortasında yavaş yavaş kayıplara karışması, kendi ölümlüğünü hatırına getirerek, içinin isyan ve ıstırapla dolup taşmasına sebep olurdu. Böyle zamanlarda, şimdi gözleri önünde denizin içerisine doğru dalarak batıp giden güneşin, ertesi sabah gene, bütün yüceliği, bütün kudreti ve ebedîliği ile kendini göstereceğini düşünmekten kendini alamazdı. Ve bu böyle mütemadiyen devam edecekti. Kendisinden evvel kimbilir daha kaç kişi, şu oturduğu yerden şu aynı manzarayı seyretmiş, aynı hisleri duyup, aynı şeyleri düşünmüştü. Kendisinden sonra kimbilir daha kimler, aynı hisler, aynı düşünceler içerisinde aynı manzarayı seyredecekti. İnsanlar gelip geçiyor, fakat güneş, bu manzaranın ve onunla beraber gelen düşüncenin insanlar içinde doğurduğu nâfile isyan ve istekle sanki alay edermişcesine, ertesi günü, bu sefer daha kuvvet kazanmış, bir evvelkinden daha parlak, gene dünyayı hâkimiyeti altına almağa geliyordu. Milyonlarca sene gelmişti; daha milyonlarca sene gelecekti. Kendisi ise işte artık her sabah yataktan kalkarken, uçan, geçmişe karışan her günün ifade ettiği mânayı bütün dehşeti ve ağırlığı ile omuzlarında hissetmeğe başlamıştı bile...

Diğerine taban tabana zıt olan bu düşünce de gene gözlerini yaşarttırdı. Fakat bunlar sevinç ve memnuniyet değil, isyan ve ıstırap gözyaşları idi. İşte gene güneşi batarken seyretmekte olduğu şu anda içi bu düşünce ve hislerle dolmuştu. Fakat bu sefer bu duygular, sebebini ve mahiyetini adamakıllı tayin edemediği, ve şimdiye kadar hissetmediği başka bir hisle karışıktı. Bunun ne olduğunu bir türlü anlayamıyordu.

Bu sırada güneş batmış, ufkun ötesi, onu takiben ya-

vaş yavaş açılıp dağılmakta olan sarı, kırmızı, esmer renklerle kaplanmıştı. Tren süratle yol alıyor, sahildeki tek tük evler arada sırada manzarayı kısa bir zaman için kapatıp, sonra hızla geriye doğru uzaklaşıyorlardı. Birden dikkati bunun üzerinde toplandı. Gözü önünde her şey geriye gidiyordu: Evler, bostanlar, hattın hemen kenarında bulunan ağaçlar, telefon direkleri, zaman zaman ötede beride göze çarpan insanlar — hepsi gözünün önünden geçip gidiyorlardı. Yavaşça başını sarkıtarak, hemen bulunduğu yerin altında, traverslerden hattın kenarına saçılmış sayısız üçgenler, başdöndürücü bir hızla geri geri kaçıyorlardı. Gözlerini bu daimî gidişe dikip, bir iki dakika kadar tek bir taşı kendi başına görmeğe çalıştı. Muvaffak olamadı. Sonra başını kaldırarak denize baktı.

Hava süratle kararıyordu. Ufukta, biraz evvelki muhteşem renk âleminin yerinde, mor gölgelerle lekelenmiş çok hafif bir kırmızılık kalmıştı. Üzeri ağır ağır, geniş geniş kararan deniz, tâ uzaklarda bilinmeyen bir merkezin etrafında muazzam, yaygın bir daire çizerekten, trenin yol aldığı yönün tersine doğru, dönüyordu.

Kudretsiz, hazin bir ifade ile, «Öf! Geçiyor, her şey geçiyor...» diye, içini çekerekten söylendi. Tam o sırada gözü, sol taraftan doğru kütle hâlinde yavaş yavaş yaklaşmakta olan Adalar'a takıldı. Işıklar yanmıştı. Tren süratle yol aldıkça, bir kısmı kaybolurken diğer bir kısmı yeniden meydana çıkıyordu. Karanlıkta adaları teker teker birbirinden pek seçemiyor, fakat Heybeliada ile Büyükada iskelelerinin ve civarlarının parıldayan ışıklarını kolaylıkla takibedebiliyordu.

Büyükada İstanbul'un en sevdiği köşesi idi. Tâ çocukluğundan başlayıp seneler geçtikçe çoğalan sayısız hâtıralar kendisini bu ufak fakat kalabalık sayfiye yerine gayet sıkı bağlarla bağlamıştı. Yazları, karısını ve çocuklarını oraya gönderir, kendisi de fırsat buldukça gidip çamlar arasında başını dinlerdi. Senenin diğer zamanlarında herhangi bir iş dolayısiyle İstanbul'a geldiği vakit-

ler ise, oraya muhakkak uğrar, tanıdığı birkaç kahveci ve daima onların kahvelerinde bulunan üç - beş balıkçı ile beraber sakin ve zevkli bir - iki saat geçirirdi. Bunun bir neticesi olarak, her İstanbul'dan ayrılışında, bu aynı zamanda Büyükada'dan da ayrılmak demek olduğundan, üzüntü duyar, trenin penceresinden, ışıklar içerisinde yüzen İskele ve civarını âdeta kederli gözlerle seyrederdi. İşte şu anda gene aynı hâleti ruhiye içerisinde idi. Ve bu sefer fazla olarak, içinde tuhaf bir eksiklik duyuyordu. Sanki geride bir şey bırakmıştı. Sanki şu uzakta geriye doğru yavaş yavaş kaymakta olan ağır, karanlık kütle, onu karmakarışık parıltılarla süsleyen uzak ışıklar beraberlerinde bir şey götürüyorlardı. Kaybetmek istemediği, fakat kendisinin çok üstünde bir kuvvete karşı gelemeyip, ellerinin arasından sıyrılıp gidişini aciz içerisinde seyretmek zorunda kaldığı kıymetli bir şey...

Fakat bu kaybını derinden derine, acı ile hissettiği şey ne idi, ne olabilirdi?... İşte buna cevap veremiyordu.

Başını pencerenin kenarından sarkıtıp, gözlerini hattın karanlıkta kalan hemen kenarına ısrarla dikti. Sayısız üçgenlerin orada nasıl büyük bir süratle geri geri kaçtıklarını düşündü. Şimdi onları görmüyordu.. Biraz evvel hep gözü önünde idiler... Evet, şimdi onları görmüyordu; fakat başdöndürücü bir gidişin, bir geriye doğru gidişin var olduğunu biliyordu. Birden düşünceleri de üçgenlerle beraber geriye doğru yöneldiler. Tekrar Büyükada'yı ve ışıklarını, Adalar'ın hep birden meydana getirdikleri koyu, kesif kütleyi, mor gölgelerle lekelenmiş kırmızımtırak ufku ve onu zaman zaman kapatıp hızla geriye kaçan evleri, bostanları, ötede beride göze çarpan tek tük insanları, sonra güneşin yavaş ve sakin batışını, daha sonra istasyonda platformun üzerinde kendisine gülümseyerek el sallayan oğlunu ve gözlerini kaplamış olan melâli düşündü. Tren ilerliyor, fakat düşünceleri durmadan Büyükada'dan başlayıp hızla geriye doğru Haydarpaşa Garında oğluna doğru gidiyorlar, sonra geri dönüp kendisine doğru geliyorlar, tekrar dönüyorlar,

tekrar geliyorlardı. Nihayet en sonda sadece, oğlunun gözlerindeki melâl üzerinde toplandılar. Birdenbire o melâlin de kendisinden her an süratle uzaklaşmakta olduğunu hissetti. Evet! İşte oğlu da tıpkı şu biraz evvel pencereden seyrettiği evler, tarlalar, ağaçlar gibi kendisinden geriye doğru gidiyordu. Halbuki, — şimdi yavaş yavaş farkına varıyordu — ona ne kadar alışmıştı! Kendi bilmeden oğlu, o hazin ifadeli büyük gözleri ile onu kendisine ne kadar kuvvetli bağlarla bağlamıştı! Birden hatırladı: Tren hareket ederken, oğlunun gözlerinde bir üzüntü, bir keder, doğrudan doğruya ayrılmanın verdiği yeni bir ifade görmek istemişti. Neden istemişti bunu?

Evet! Kaybettiği şey doğrudan doğruya oğlu idi. Tren hareket ettiği anda, onun yakınında bulunmasının şimdiye kadar kendisine vermekte olduğu mânevi kuvvet ve desteği kaybettiğini şuursuzca hissetmişti. Onu derin bir sevgi ve bağlılıkla seviyordu. Hattâ bu sevgiden de fazla bir şeydi. Âdeta bir ihtiyaçtı. Halbuki şimdiye kadar, oğlunun kendi mâneviyatında bu kadar kıymetli ve tesirli bir mevkie sahip olduğunu, olabileceğini hiç aklından geçirmemiş, ve hattâ onun kendisine karşı olan sevgisinden şüphe ettiği zamanlar bile olmuştu. Demek hakikatin farkına varmak için ayrılma zamanını beklemek gerekmişti! Tuhaf! Bu hal kendisini üzeceği yerde, tersine, avutuyor, ve bir nevi sevindiriyordu. Büyük, fakat büyük olduğu derecede acı bir memnuniyet yavaş yavaş içine yayılmakta idi. Bununla beraber, ruhu gene de tamamiyle tatmin olmaktan uzaktı. İçinde hâlâ bir eksiklik, hâlâ bir huzursuzluk duyuyordu. Derinden, bir müddet evvel güneşi batmakta iken seyrederken içinde belirmiş olan o tuhaf hissin bir parçasının ne olduğunu hâlâ bilmediğini hissediyordu. Bu sırada birdenbire, bütün vücudunu kaplayıp tüylerini sırtında diken diken eden bir ürperme ile kendine geldi.

Hâlâ ayakta, dışarısını seyretmekte idi. Hava tamamen kararmış, deniz çoktan gözden kaybolmuştu. Oldukça serin bir rüzgâr pencereden içeri giriyordu. Âniden

üşüdü. Pencereyi kapatıp, kanepeye doğru adımını atarken, canı bir şeyler içmek istedi. Garsonu çağırmak üzere kapıya doğru ilerlediği sırada birden gözü aynaya takıldı. Hemen durdu; yaklaşarak yüzüne dikkatle baktı. Kompartımanın içi adamakıllı karanlıktı. Öyle olduğu halde yüzünün aynadaki aksi kalbini nihayetsiz bir acı ve âdeta büyük bir felâket hissi ile doldurdu: Başının sadece iki yanında kalmış olan uzun ve sık saçları dağılmış, yüzünün aşağı kısmı her zamankinden daha genişlemişti. Karmakarışık kalın kaşları altında gözleri süzülüp derinlere kaçmıştı. Gözlerinin altı şiş şişti. Kartal gagasını andıran sivri uçlu büyük burnu âdeta ağzının içerisine girecekmiş gibi aşağıya doğru kıvrılırken, sert ve geniş çenesi aksine, âdeta burnunu karşılarmış gibi yukarıya doğru kıvrılmıştı. Boynu kalın ve kısa idi.

Birden, yüzünde, arkası kesilmeden mütemadiyen gelip geçen gün, hafta, ay ve yılların geride bıraktığı ihtiyarlığın ta kendisini dehşetle gördü, ve şimdiye kadar hiç hissetmediği bir derecede bütün acılığı ile hissetti. Sonra aklına elektriği yakmak, ve yüzünü tekrar, bu sefer ışık altında daha ince teferruatına kadar tetkik etmek geldi. Fakat aynanın karşısından ayrılıp da kapıya doğru ilerlerken, korkuya benzer kuvvetli bir hissin, bir şeyden kaçmağa, uzaklaşmağa boş yere çabalayan ağır bir ruh hâletinin, üzerine çökmekte olduğunu farketti. Elektriği yakmak üzere kalkan eli, daha düğmeye varmadan havada asıldı kaldı. Şiddetli bir tereddüt bütün varlığını istilâ etti. Bir taraftan tuhaf bir merakın tesiri altında, ışığı yakıp yüzünü adamakıllı seyretmek istediği halde, diğer taraftan, kuvvetli, ve gene tuhaf bir korku, öyle yapmasına engel olmaktaydı. Bir an, ne yapacağını tamamiyle şaşırdı. Sonra birdenbire, bir elini uzatıp düğmeyi çevirirken, diğer eli ile kapıyı açtı; dışarıya fırladı. Başını iki yana çevirip, kondoktörün yakınlarda olup olmadığına baktı. Ortalıkta kimseler yoktu. Tekrar kompartımana girmeğe âdeta korkarak kapının önünde aşağı yukarı dolaşmağa başladı. Az bir zaman sonra kon-

doktörün vagonun sonundan doğru gelmekte olduğunu gördü. Hemen yanına çağırarak, bir şişe kulüp rakısı ile, biraz meze getirmesini söyledi. Sonra tekrar kompartımana girdi; doğruca kanapeye gidip oturdu; hâlâ köşede, yerde duran gazeteyi alarak, gözgezdirmeğe başladı. Fakat bir türlü dikkatini okuduğu şey üzerinde toplayamıyordu. Aklı tamamen başka yerlerde idi. Yüzünün, beş dakika kadar evvel aynada tâ içine kadar sarsılarak seyrettiği o çökmüş manzarası gözlerinin önünden gitmiyordu.

Kendisini o kadar sarsan, yüzünün o andaki çirkinliği değildi. Zaten bütün hayatı boyunca hiçbir zaman, ne yakışıklı bir kimse olduğunu düşünmüş, ne de öyle olmadığına yanmıştı. Hayır! Kendisine şiddetle tesir eden şey, yüzünde hâsıl olan, ve biraz evvel birdenbire bütün derinliği, acılığı ile farkına vardığı değişiklik idi. Gençliğinde, Fransa'da talebe iken çektirdiği bir resmini hatırlıyordu. O resimden aklında kalmış olan hayalle, demin aynada seyrettiği eskimiş yüz arasında ne büyük bir fark vardı!. Bunun gibi, — ve çok daha mühimmi — düşünce ve fikirleri ile mânevî hayatı da zamanla nasıl tekâmül etmişler ve değişikliğe uğramışlardı! Şu anda manen, o resmin çekildiği zamanki genç talebeden tamamiyle başka bir insandı. O zamanlar kendisini şiddetle heyecanlandıran şeyler şimdi içinde en ufak bir his dahi uyandırmıyorlardı. Kendisine üzüntü, ıstırap, neşe, sevinç vermiş olan şeylerin yerini şimdi başkaları almıştı. Eskiden ehemmiyet verdiği şeylere şimdi âdeta acıyan, merhametli bir gözle bakıyordu. Bütün siyasî, edebî, sosyal fikir ve idealleri topyekûn değişmişlerdi. Kısacası, eskiden var olan bir mânevî kuvvet, bir ruh, bir benlik, şimdi mevcut değildi. Yerini bir başkası almıştı. Neden? Bundan yirmibeş sene evvel kendisi mevcut değil miydi? Evet! Fakat ne olarak? Bütün eski hisleri, heyecanları, fikir ve düşünceleri, hayalleri, idealleri — bütün bunlar yirmi beş sene evvel kendisini var eden şeylerdi. O zamanki realitesinin muhtelif parçaları idi onlar! Hattâ o realiteyi

var eden şeylerdi onlar! Onlar olmadan, «O zaman da ben vardım» nasıl diyebilirdi? Halbuki şimdi ise... Geride sadece her birinin uzak hâtırası kalmıştı. Sık sık gülüp geçilen hâtıralar... Bazan çocukluk! Bazan delikanlılık! Daima tecrübesizlik, dünyayı, hayatı bilmemek!.. Doğru! Bunda büyük hakikat payı vardı. Fakat bütün bu çocukça, delikanlıca tecrübesizlik, veyahut sonradan hayatta elde edilen tecrübe, bir zamanki çocukluk ve delikanlılık realitesini değiştiriyor muydu?..

Evvelce hiç böyle düşünmemişti. Şimdiye kadar, insanın benliğinde hâsıl olan değişikliğe hep daima iyi, daima lüzumu olan bir terakki gözü ile bakmış, bundan sonrası üzerinde hiç düşünmemişti. Şimdi ise âdeta birdenbire gözleri açılıvermişti. Sanki hayatında ilk defa olarak kabuktan daha derine girip, meselenin aslını, gerideki hakikati görmeğe başlıyordu. Âniden, bir müddet evvel üzerinde ısrarla durup düşündüğü mesele aklına geldi. Şu ana kadar hâlâ o problemi çözememiş, hem batan güneş, hem gözleri önünde yavaş yavaş gerilere doğru kayıp uzaklarda gözden kaybolan adalar karşısında içinde hissettiği şeyin ne olduğunu tam mânası ile anlayamamıştı. Şimdi ise güç problem bir anda çözülüvermişti. Şimdi herşeyi görüp anlıyordu: Oğlu sanki bütün kendi geride kalan şahsiyetini, varlığını temsil etmekte idi. Bir - iki saat kadar evvel içinde beliren ve ne olduğunu o zaman pek kavrayamadığı o garip hissin sebebi işte, o anda, oğlundan hemen ayrıldıktan sonra, bu hakikatin, ona karşı kalbindeki o derin sevgi ve bağlılıkla beraber şuursuzca farkına varmış olması idi.

Şimdi bu hal karşısında sevinmeli miydi, üzülmeli miydi? Bilmiyordu. İçinde hiçbir his yoktu: ne bir sevinç, ne bir keder!. Hafifçe, farkına olmadan içini çekti. Başı şiddetle ağrıyordu. Zihnen yorgun ve ezgindi. Birden garsonun biraz evvel istediği rakıyı hâlâ getirmemiş olduğunu hatırladı. Bir müddet yerinden kıpırdamadı. Sonra yavaşça kapıya doğru uzanarak yandaki zile ağır ağır bastı.

KAMURAN ŞİPAL

KÖSTEBEK

Öğle yemeğini acele yiyip bitirdi. Karşılıklı iki sıra halinde, on dörder kişilik masaların arasından yürüyerek üstüvane şeklindeki saç barakadan dışarı çıktı. Kapının önünde, elinde tuttuğu şapkayı başına geçirdi. Biraz yana yatırdı şapkayı. Subayları, ikide bir, şapkaların, bir ucu sağ kaşın üzerine gelecek şekilde giyilmesini söylüyordu. Orduya yedek subay olarak katılmadan, altı aylık eğitim görmek üzere bulundukları yere geleli henüz bir ay olmamıştı. İlk günleri büyük bir sıkıntıyla geçirmişler, fakat zamanla sert kışla hayatına alışmışlardı. Az ilerde boydan boya uzanan hendeğin üzerine atılmış küçük tahta köprüden geçti. Elini yüzünü yıkayıp biraz serinlemek için yüznumaraların bulunduğu ana binanın merdivenlerine doğru yürüdü. Sabahtan akşama kadar yakıcı güneşin altında talim yapmaktan, zaten esmer derisi simsiyah olmuştu. Saçlarını da dipten üç numaraya verdirmişti. Çok yoruluyorlardı. Verilen yemeklere de pek alışamamıştı. Bununla beraber aynaya baktıkça açık, temiz havadan, muntazam uykudan şişmanladığını farkediyordu. On dakika sonra yine içtima var, diye düşündü; taş merdivenlerden hızla çıktı. Uzun, dar koridoru geçip sonundaki yüznumaraya girdi. Musluğun önünde suları yüzüne yüzüne çarptı. Sonra boynunu yıkadı, tekrar yüzünü yıkadı. Biraz serinlemiş, dışarı çıktı. Ana binanın önünden, az ilerdeki erbaşların gazinosuna doğru yürüdü. Kendi gazinolarının yapılması henüz bitmemişti. Şöyle içtimaa kadar bir kahve içip dinlenmeyi düşündü.

Yemekten sonra, insanın, daha yediklerini hazmetmeden toplanılmasına içerliyordu.

Sıcaktı. Birkaç adım atmadan yüzündeki serinlik kaybolmuştu. Ana binanın sonuna geldiğinde yirmi, otuz metre ilersindeki genişçe hendeğin içinde bir kalabalık gördü. On beş, yirmi kişi dar bir halka yapmış, ortalarındaki bir şeyi seyrediyordu. Oraya yürüdü. Bir araya üşüşmüş başların arasından, bir aralık bulup kendi başını ileri uzattı. Üçgen şeklindeki hendeğin bir yamacına, şişman biri oturmuştu. Bir kolunu toprağa dayamış, âdeta bir dinlenme durumunda, yatar gibi oturmuştu. Pek sakin, etrafında biriken kalabalığa pek aldırışsızdı. Öbür eli ince, uzun bir sicim tutuyor, o da toprağın üzerinde dinleniyordu. İpin ucu küçük bir köstebeğin arka ayaklarından birine bağlıydı. Gevşek bırakılan ip, az sonra ileri doğru geriliyor, köstebeğin başı, acele oyduğu delikte kayboluyordu. Bu zaman ipi tutan etli, iri el küçük, fakat sert, ipi çekiyordu. Önce köstebeğin arka ayakları geriliyor, geri gitmemek için direniyordu; ama sonra çaresiz, küçük, sivri baş, delikten çıkıyor, o civarda kendisine müsaade edilen yerde tekrar toprağı oymıya başlıyordu. Yalnız, bu oyma işi çabuk olup bitiyordu. İpin çekilmesinde biraz geç kalınsa köstebek iyice deliğin içinde kaybolacak, sonra dönüp arka ayağındaki ipi dişiyle kesecek, canını kurtarabilecekti belki. Ama etraftakiler bunu biliyordu. Boyuna onun ne kurnaz, hinoğluhin olduğundan bahsediyor, bir anda sıvışıp gitmesini önlemek için köstebek sahibini, zamanında ikaz ediyorlardı. Bu yüzden hayvanın canını kurtarma denemeleri hep verimsiz kalıyordu. Sonunda seyirci kalabalık, toprağı pek yumuşak buldu: Bir anda oyuluveriyor, köstebeğin ön kısmı bu oyukta kayboluyordu. Bu ise hayvanın korkak, telâşlı, çabuk, habire toprağı eşelemesinden, onların duydukları zevki yarıda kesiyordu. Derken kalabalık, köstebek sahibinin sağından solundan, arkasından ana binaya doğru yürüdü. Şişman bir elin tuttuğu ipin ucunda köstebek yavrusu baş aşağı,neye uğradığını şaşırmış, salla-

nıyordu. Belki ümitlerini henüz büsbütün kaybetmemişti. Bıraksalar canını kurtarma denemelerini yine devam ettirecekti.

O da kalabalığın peşine takılmıştı. Bütün bu olup bitenler, içinde şekillenmemiş bir nefretle karışık bir acıma duygusu uyandırmıştı. Köstebeğin yanı başında yürüyor, onu gözden kaybetmemiye çalışıyordu. Arasıra varlığında bir dalga halinde bunun önüne geçilmesi isteği uyanıyor, kulakları kalabalık içinden yükselecek sert, kızgın bir ses arıyordu. Ama bunun imkânsız bir şey olduğuna dair canlı bir his vardı içinde. Bu bir istek de olabilirdi pekâlâ: Şu aralarında yürüdüğü insan kalabalığı, her nasılsa ellerine düşmüş köstebek yavrusuna her türlü eza, cefayı, her türlü işkenceyi yapacak, böylece mayasını gösterecekti. Kafasında zencilere ait, kitaplarda okuduğu bir takım linç hâdiseleri canlanıyor ve bu, onun içinde, etrafındaki kalabalığın, köstebek yavrusuna daha zalim davranmaları isteğini uyandırıyordu. Köstebek yavrusuna acıyordu şüphesiz. Ama onun asılı olduğu ipin ucunda çırpınmamasını, kurtulmak için hiçbir denemede bulunmamasını istiyordu. Sakin, suçsuz katlanmalıydı. Her şeyi, her şeyi insanlar yapmalı; hattâ köstebek yavrusu onların hareketlerini kolaylaştırmalıydı.

Birdenbire kalabalık arasından bir ses yükseldi: «Suya bırakalım, suya, bakalım yüzecek mi?» Seyirci gurubu ana binaya götüren merdivenin yanında durdu. Hemen oracıkta dün gece yağan yağmurdan büyücek bir su birikintisi vardı. Etraftan hayvanın suya bırakılmasını isteyen başka seslerin yükselmesi üzerine, köstebek sahibi, hemen yere çömeldi. Hayvanı usulca çamurlu suyun ortasına bıraktı. Sert değildi hareketleri ve halinde bunlardan zevk aldığını bildiren hiçbir belirti yoktu. Belli ki bunlar ona ufak görünüyordu; ama daha büyük işkence sahnelerinin, üzerinde tesirsiz kalmıyacağı, zevksiz, heyecansız geçiştirilemiyeceği muhakkaktı.

Gözleri, onun, köstebek sahibinin çamurlu su içinde hayvanın telâşlı hareketlerini seyreden, sakin gözlerine

takıldı. Ona karşı bir küçümseme duydu. Sonra bu duygu etraftaki kalabalığa ve oradan bütün insanlığa yayıldı. Öteden beri bilinen bir şeyin, işte yine su götürmez bir şekilde doğrulandığı hissi, içinde gizli bir memnunluk yaratıyordu. Farkında olmadan, kalabalığın köstebek yavrusuna karşı hareketlerinin daha da sertleşmesini, hayvanın hayatına son verme işine bir an önce başlanmasını sabırsızlıkla bekler olmuştu.

Köstebeğin su içindeki hareketleri seyircileri memnun etmedi. Ortaya bırakıldı mı acele suyun kenarına yollanıyor, tekrar suyun ortasına çekilince aynı şeyi tekrarlıyordu. «Buraya getirin!» dedi ön taraftan bir ses. «Toprak sert burada!» Köstebek sahibi acele etmeden kalktı. Sesin geldiği tarafa yürüdü. Kalabalık, sağından solundan, arkasından onu takibetti. İpin ucunda, yine baş aşağı sallanan köstebek yavrusu, suya dalıp çıkmaktan büzümüş, ufalmıştı. Islak tüyleri öğle güneşi altında ışıl ışıldı. Kalabalık, birkaç adım ilerde tekrar hendeğin içine girdi. Bu sırada bir ses: «Bırakın şu hayvanı!» diye bağırdı köstebek sahibine. «Hiç insaf yok mu sizde?»

Başını çevirince sesin sahibini tanıdı: Kendi kısımlarından yüzü sivilceli, vücutlu bir çocuk.

Ne var ki sese aldıran olmamıştı. Kalabalık, hendeğin bir yamacında rahatça yere oturan köstebek sahibinin etrafında yine dar bir halka yaptı. Kumlu, sert toprak üzerinde hayvanın var kuvvetiyle yeri eşelemesini seyre başladı. Yalnız, köstebek yavrusu, sert toprakta bütün çalışmasına karşılık, vücudunu sokacak bir delik açamıyordu. Başı, ön ve arka ayakları tam bir iş birliği içinde çalışıyor, ama boşa dönen otomobil tekerlekleri gibi havaya sadece toz zerreleri salıyordu. Kalabalık, yeni gelenlerle büyümüş, halka dışarı doğru katlar yapmıştı. Ordan burdan köstebek üzerine sözler yükseliyordu. Bir ara köstebek sahibine doğru: «Dikkat edin!» diye seslendi biri. «Deliğe girdi mi hemen dönüp ayağındaki ipi keser.» Köstebek yavrusu boyuna çalışıyor, ama bu fazla sert toprakta bir türlü küçükcük bir delik açamıyordu. Ba-

şı kendiliğinden ordan oraya yer değiştirip yumuşak toprak arıyordu. Yeni gelen biri, bulduğu bir aralıktan ileri uzandı: «Köstebek değil mi o?» dedi kalın sesiyle. «Bütün buğdayların canına okuyan odur.» Başka biri cevap verdi: «Onun yüzünden değil mi ıspanağı seksen kuruşa yiyoruz?» «Günah yahu!» dedi bir başka ses. «Günah be, bırakın şu hayvanı!» Diğer bir ses bunu karşıladı: «Ne günahı, zararlı hayvanları öldürmek sevaptır.» «Yazık yahu, onları da Allah yaratmış.» Bu sözleri söyliyen, köstebek sahibine doğru ileri atıldı. Bir elini hayvanın ayağına bağlı ipe uzattı. Öbür elini ipi kesecek bir çakı falan arar gibi ceketinin ceplerine daldırdı. Orta boylu, göbekli, esmer yüzlüydü.

Onun birdenbire ortaya atılışı sanki kendisini işin başından beri hareket etmekten alıkoyan bir engeli yıkıp götürmüştü. Şimdi kımıldamak, insanlık bakımından önüne geçilmesi gereken bir olayda canlı bir rol oynamak isteğini duyuyordu. Âdeta birisi çıkıp kendisinin görmemezliğe, bilmemezliğe geldiği vazifesini ona hatırlatmıştı. Elini acele, ceketinin üst ceplerinden birine uzattı. Kalem açmak için kullandığı jileti çıkardı. «Al!» dedi göbekli arkadaşına uzatıp. «İşte jilet!» Çocuk jileti aldı, kesecekmiş gibi ipe uzandı. Bu sırada köstebek sahibi, boşta duran elini önüne geçercesine çocuğa uzattı. Malını istediği gibi kullanmak hakkına sahip olduğunu anlatmak ister gibi: «Karışma!» dedi. «Günahsa bana!» Hemen yanında duran biri, ipi kesmek isteyene: «Sen günahı bildiğin için mi göbek bağladın?» diye söylendi. Arka taraftan bir başkası: «Ne günahı yahu!» diye bağırdı. «Öldürün gitsin.» Göbekli çocuk bunun üzerine, elinde jilet, geri çekildi. «Yazık!» diye söylendi kendi kendine. «Sanki eğlenecek başka bir şey yok!» Bu anda kalabalık içinden: «Linç edelim!» diye bir ses yükseldi. Köstebek sahibi, teklifi kabul etmiş gibi ağır ağır yerinden kalktı. Hendeği çıkıp barakalara doğru yürüdü. Bir anda kalabalık dağılmıştı. Linç sahnesinde görmiye değer öyle zevkli bir taraf görmemişti. Yalnız üç dört kişi köstebek

sahibinin peşinden gidiyordu. Birkaç adım arkalarından yürüdü. Köstebek yavrusunun son dakikaları kalmıştı. Barakaların arasından geçerken gözlerinin önünden her şey silindi. İçinde insanlığa, insanlığın geleceğine ait ümitlerin gevşeyip çözüldüğünü duyuyordu. İşte böyle, dedi kendi kendine, işte böyle! İlerdeki sürülmüş tarlanın yanına gelince köstebek sahibi durdu, yere çömeldi, köstebek yavrusu, ayağı yere değer değmez hemen yumuşak toprağı eşmiye başladı ve göz açıp kapayıncaya kadar bir delik oyup başını soktu. «Dur!» dedi köstebek sahibi. «Acele etme!» İpi çekip köstebeği gittikçe genişletmiye çalıştığı küçük deliğinden çıkardı. Arka ayağından birine bağlı ipi çözmiye başladı. Bu sırada: «Salak!» diye söyleniyordu. «Biz sanki kendisi kadar bilmiyoruz. Jileti almış da hıyar, ipi kesecek.» Yanında duran: «Nasıl ben iyi söylemedim mi?» diye cevap verdi. «Sen günahı bildiğin için mi bu göbeği büyüttün» dedim.

Orada duruyor, sanki jileti göbekli çocuğun eline veren kendisi değilmiş gibi sakin, olup biteni seyrediyordu. Biraz sonra köstebek serbest kaldı ve yumuşak toprakta, acele acele açtığı delikte kayboldu.

YILDIRIM KESKİN

ENRİCO

Beynimizin üstünde ışıklar yanıp sönüyordu. Gök, en güzel gecelerinden birini yaşamak üzere idi. Ve yıldızlar..

— Ulan yıldızlara bak be... diyordu Alexandre... Ulan yıldızlara bak be... Anasını satığımın...

Aerodroma giden caddenin göle bakan kıyısında idik. Uzaktan uzağa karnaval gürültüleri geliyordu. Yanıbaşımızdaki bahçede, dünyayı umursamayıp eğlenmeye koşan Amerikalılar, bağıra bağıra koka-kola şişelerini deviriyorlardı.

Boğucu bir sıcak vardı. Sahildeki, halkalara bağlanmış sandalların, motorların arkasındaki alçak duvara oturmuş, sandviç yiyorduk.

Alexandre, dar, mavi, züppe, işçi pantalonunun paçalarını kıvırmış, bir ayağını altına almış, zilzurna sarhoş bir halde, kâh durup durup saçma sapan lâkırdılar söylüyor, kâh hafifden bir şarkı tutturuyor, kâh sandviçinden koca koca lokmalar koparıp ağzını açe açe çiğneyip yutuyordu.

Enrico ayaklarımızın ucuna oturmuştu. Daha doğrusu boylu boyunca uzanmış, bir eliyle de sandallardan birinin ipini yakalamış, bir ileri bir geri çekip duruyordu. Üçümüzün de beyninde yıldızlar çakıyordu. Uzakta, seslerin geldiği yerde, hâlâ hızını alamayanlar, vardı.

Alexandre'ı bir hıçkırıktır tutmuştu. Arada bir, iki hıçkırık arasında duruyor, sandviçli eliyle, kumsalda yatan Enrico'yu gösteriyordu:

— Bu var ya... Bu enayi var ya...

Durup, hıçkırıkla kahkaha arasında başını sallıyordu.

— Eee, ne olmuş?

— Hah, hah, hah!

— Söylesene ulan!

— Milyoner bir babası var!

— Eee?

Enrico hiç oralı değildi. Zaten oralı olacak hali de yoktu.

— Bu enayiyi atmış evden! Git başının çaresine bak, demiş. Benim serserilerle uğraşacak hâlim yok, demiş. Hah, hah, hah!...

Enrico iyi çocuktu çok. Simsiyah gözleri vardı. İçlerine baktınız mı, sıcak sıcak bir şeyler akardı gönlünüze. Hikâyesini az çok biliyordum. Ama bir defa da Alexandre'ın ağzından, şarap, sıcak sandviç ve neşe kokan nefesini yüzümde duya duya dinleyebilirdim. Zaten o, ben istesem de, istemesem de anlatacaktı. Belli idi bu. Alexandre'ın bir gevezeliği tuttu, bir çenesi açıldı mı, yer yerinden oynasa susmazdı.

— Söyle ulan, dedim. Hadi, anlat.

— Bu herifin babası milyoner...

— Anladık onu. Bozuk plâk gibi durup durup aynı şeyi okuma! Devam et...

Alexandre ortada hiç sebep yokken, boyuna gülüyor, bir elinde sandviçi ve karanlıkta ağlıyor hissini veren hıçkırıklariyle şımarık mahalle çocuklarına benziyordu.

Yan bahçede iki zıpçıktı Amerikalı İngilizce bir şeyler konuşuyor, arasıra ıslık çalıyor, akıllarına estikçe de «Kiss me baby» gibilerden bir de şarkı okuyorlardı.

Bu gece hiç kimsenin aklı başında değildi.

Şehir bile sarhoştu bu gece. Karşı sahilde ışıklar yanıp sönüyor, gölde kayıklar, ne tarafa gideceklerini bilemeden şaşkın şaşkın dolaşıyorlardı.

— Bu salak adam Macaristan'da doğmuş.

— Biliyoruz onu.

— Babası...

— Babası milyonermiş. Onu da biliyoruz. Bunu elinden tutup İtalyaya getirmiş... Oldu mu?

Alexandre «Oldu» gibilerden kafasını salladı, sandviçini ısırdı.

— İtalya'da kara gözlü bir sinyoraya abayı yakmış seninki!...

Alexandre'ın söylediği doğru idi. Enrico lisenin son sınıfında iken, âşık olmuştu birisine... Meşhurdu bu hikâye. Kendisi de boyuna anlatırdı. Bu aşk çok sürmemişti ama, bizim anladığımıza göre yaman olmuştu...

— Romada okurmuş bu o zamanlar... ihtimal geceleri balkonunun altında dolaşıp kara gözlü sinyorasına şarkılar okumuştur... hah, hah, hah!

Ve Alexandre da kara gözlü sinyorasına şarkılar okuyordu.

Non ti démentiche ro mai (1)

Sonra durup türkçe «Yok, yok...» diyor, italyanca hatırlayamıyor, küfrediyor, birden gene kahkahalarını koyuveriyordu.

— Yahut da şey... Hah, hah, hah!... Forum Romanum'a gidip «Seni seviyorum» diye levha asmıştır. XII. Levha Kanunu gibi... Hah, hah, hah!

Öylesine candan gülüyordu ki, saçmalarına ben de salak salak sırıtmaya başlamıştım.

— Kes ulan, dedim. Anlatacaksan adam gibi anlat. Kalkar giderim şimdi...

— Sonra şey olmuş... Ne olmuş biliyor musun? Kız bırakmış gitmiş... Sen kara gözlülerden hoşlanırsın ama, ben hiç mi hiç hoşlanmam demiştir ihtimal... Bu da vurmuş işi serseriliğe...

Enrico işi serseriliğe vurmuş değildi. Ne var ki, kızı gerçekten seviyordu. Halbuki kız yahudi idi. Sene ya 38,

(1) Seni unutmıyacağım.

ya 39... Almanya'da Hitler, milyonlarca insana «Deutschland Deuschland über alles» diye marşlar söyletiyor, Almanlık diyor, Almanya diyor, başka şey söylemiyordu. Mussolini, Hitler'in en yakın dostu idi. Ve yahudiler, İtalya'da da korku içinde bekliyorlardı. Enrico'nun abayı yaktığı kızı, babası elinden tutup kaçırmıştı. İhtimal Kazablanka'ya gitmişlerdi, yahut İsviçre'ye gitmişlerdi... Allah bilirdi nereye gittiklerini. Kızı kaybedince deli divaneye dönmüştü Enrico... Kız kaybolduğu zaman Üniversitede imiş, sonra okuyamamış... İşte Alexandre'ın serserilik dediği...

— Geceleri oturur oturur içermiş... Hayaller de kurmuştur tabiî... Roma'da mehtap da sesaslı olur ha... Ama bu enayi mehtapta içmeyi hiç akıl etmemiştir. Hem sonra sırtında siyah gömlekle kafayı çektirmezler adama... O da çıkarıvermiş gömleği... Kara gözlü sinyorası için, kara gömleğin lâfı mı olurmuş?

Enrico siyah gömleğini, kara gözlü sevgilisinin kara gözleri için değil, o gömleğe inanmadığı için çıkarmıştı. Yahut da biz öyle biliyorduk! Bir zamanlar gömleği gibi simsiyahmış; işin içine aşk karışınca mı, yoksa Alexandre'ın dediği gibi başka bir sebeple mi, bilinmez, çıkarmış onu. «Ben, demiş, kara, siyah, kırmızı, v.s. değilim. İnsanım, insan! Oldu mu?»

Ama Alexandre'a bunu anlatmaya gelmiyordu. O daima Enrico ile alay ederdi. Hele insanlık v.s. denildi mi, iyiden iyiye cıvıtırdı. Düşünmeye üşendiğinden değildi. Alay etmek daha işine geliyordu. Doğrusu işine filân da geldiği yoktu. Hoşuna gidiyordu böylesi.

— Derken efendim, bu adamı askere almışlar... Çıkardığı gömleğini yeniden geçirmişler sırtına... Ver elini Almanya... Değil mi öyle?

— Ha? ha, öyle...

Alexandre sandvicini bitirmişti, artık gülmüyordu.

— Ulan, dedi, dinlemiyorsun!

— Dinliyorum vallahi!

— Dur sen!

Kalktı. Süratle ceplerini karıştırdı. Aradığını bulamamış olacak ki bana:

— Para ver, dedi, kalmamış.

— Kaç para istiyorsun?

Elimi cebime attım. Bir alay bozuk para vardı. Avuçlayıp uzattım. Aldı, gitti. İlerde karnaval devam ediyordu. Cadde ışık içinde idi. Yerler konfeti dolmuştu. Havada hâlâ balonlar uçuyordu. Yolun ortasına bir külüstür araba koymuşlar, üzerine iki flüt ile bir davul çıkarmışlar, dans havaları çalıyorlardı. Arabanın altında bıyıkları yeni terlemiş delikanlılarla, henüz genç kız demeye insanın dili varmayan çocuklar, sarmaş dolaş dans ediyorlardı.

Alexandre koşa koşa geldi. Elinde şişeler vardı. Alçak duvarı atlayıp, yanımıza indi. Şişelerden birini açıp bana uzattı. Ötekini de kendisine açtı. Enrico kumlarda uzanmış, hareketsiz duruyordu.

Alexandre:

— Enrico, dedi.

— Bırak, dedim, uyuyor.

— Ne uyuyor be, sızmış kerata...

— İyi ya işte.

— Ha, ne diyordum. Bak daha bitmedi, anlatacağım.

— Anlat.

— Anlat.

— Dalga geçme yok ama...

— Hadi, hadi gevezelenme.

Çöktü önüme:

— Sonra, diye aldı; Viyana'ya gitmiş. Talim ettirirlermiş bunlara orada... «Heil Hitler» demeyi öğretmişlerdir. Bir de İtalyan usulü selâm almayı. Sonra cepheye sevkedeceklermiş... Almanya dehşet tabii o zamanlar... Orduları her yerde başarı kazanıyor.. Bütün Balkanları, Fransa'yı işgal etmiş... Führer en ateşli nutuklarını söylüyor... Ben Almanya'yı bilmem... Ama bu anlatır... Dehşetmiş Berlin, Viyana falan... Halk sevinçten ölürmüş... Tabii Yahudiler de korkudan. Ne ise, buraları geç... O sı-

ra bu Viyana'da, bir yandan talim görür, bir yandan Stefansdôm'un arkasında bir ev tutmuş, garsoniyer diye kullanırmış... Gel zaman git zaman cepheye sevk günü yaklaşmış... Bir gün Schweden Brüche'den geçerken... Sen bilir misin orayı?

— Yok, dedim.

— Ha! Şimdi Amerikan Rus hudududur... İşte orada kimi görmüş biliyor musun?

— Eski sevgilisini görmüş!

— Ne romantik değil mi? Düşün be! Arap filmleri gibi kâfir... Yahut da şey... Lamartine'in romanlarını okudun mu sen?

— Okumuşumdur belki, ne olacak?

— O bilse bunu, içli acıklı mı acıklı bir roman çıkarırdı. Ne gözü yaşlı heriftir o da ya!

Alexande gene cıvıtmaya başlamıştı. Halbuki ben şu sırada Enrico'yu, kafamın içinde, Schweden Brüche'de, eski nişanlısı ile karşı karşıya görüyordum. Enrico neler duymuştu o an? Yerinde ben olsa idim ne yapardım? Kafamı çevirip, yahut sadece bir selâm verip geçer mi idim? Enrico geçememişti. Kimbilir, belki de doğru olmamıştı bu! Kız Viyana'ya geleli çok değildi! Başka bir memlekete kaçmamışlardı. Alman çemberi sımsıkı etraflarında idi. Şaşkındılar. Her gün yakalanıp kamplardan birine götürülmeleri ihtimali vardı.

Hikâyenin arkasını Enrico belki seksen defa anlatmıştı bize. Kızı alıp garsoniyerine götürmüş. Uzun uzun konuşmuşlar. Ama geçmiş günlerden hiç mi hiç bahsetmemişler. En sonunda kız dayanamamış. «Beni al» demiş... «Evlen benimle...» Enrico'nun eli ayağı tutmaz olacakken «Benimle evlen» diye yalvarırmış kız. «Seninle evlenirsem öldürülmekten kurtulurum. Kocam İtalyan diye bir şey yapmazlar. Gider başka bir memlekette boşanırız. Sana istediğin parayı veririm.»

Enrico'nun halini tasavvur edebiliyorum. Beyninden vurulmuşa dönmüş. Ne halt edeceğini şaşırmış. Kızmalı mı, ağlamalı mı? Yıllar yılı kafasında yaşattığı hayalle-

rinin bir Yahudi pazarlığına kurban gittiğini görmek... Enrico «Arkama bile bakmadan çıktım evden» derdi. «Geçmiş yıllara, aşkımın yıkılışına değil, bu alçalışa çıldırıyordum. Yarabbi, ne korkunçtu...»

Alexandre, hikâyenin neresine gelmişti bilmiyorum. Dinlemediğimin farkında değildi. O anlatıyordu.

— Etme eyleme oğlum... demiş babası Roma'ya dönünce... oku... Okumazsan gel beraber çalışalım. Bu herifin babası milyoner ha!... Beynelmilel maliyecidir. Bu dinler mi? Kavga etmişler, atmış evden... Seninki o sıralar hayatın boşluğuna inanırmış!.. Hani zıpçıktı Saint-Germain'li filozoflar var ya... Onlar gibi işte... Bir çember sakalı ile piposu eksik... Hah, hah, hah!

Alexandre şişesini dikip lıkır lıkır içiyor, sonra, ağzı burnu sırılsıklam kahkahalar atıyordu.

Uzakta karnaval devam etmekte idi. Enrico uyuyordu.

HALİL TURGUT ACAR

KARIN DOYUNCA

Rumeli kebapçısında, ellişer kuruşluk akşam yemeklerini yedikten sonra karşılıklı birer sigara yaktılar. Kibrit kokusuyla karışık ilk nefesleri derin derin çekerek, birbirinin ağzına üfler gibi ciğerlerinden boşalttılar. Konuşmadan bir zaman durdular...

Sarışın, çelimsiz, toy bir çocuk kadar tüysüz olanı, cebinden çıkardığı paraları sayıyordu. Öteki; esmer, iri kemikli, alnı ve ağzının kenarları fazlaca kırışık, mânasız bakışlı biriydi. Çelimsiz, paraları saydıktan sonra yeleğinin cebine koyarken:

— Gidelim mi Sülo (Süleyman)?.. dedi.

Sülo geniş burun deliklerinden muntazam iki şerit halinde çıkardığı dumanı birbirine karıştırarak:

— Nereye?.. diye sordu.

Çelimsiz oğlan yarı utanarak, yarı bu fikri gûya lâf olsun diye söylemiş olmak için dudağının bir kenarındaki tebessümü bozmadan

— Aşağı mahalleye, dedi..

Sülo elini pantalonunun cebine soktu. Düşündü. Alnındaki kırışıklar kâh ağız kenarında toplandı, kâh alnına çıktı. Böyle birkaç kere yer değiştirdiler. Sigarasını derin, derin çekti. Bu halinden yeni bir düşünme safhasının başlıyacağını anlıyan öteki:

— Ha?.. Ne dersin?.. dedi. Zaten oldu olacak. Anasını satayım, ta.. gider, gelir handa yatarız..

Sülo âni bir kararla kalktı.

— Hadi, ulan, dedi, gidelim.. ne olacakmış sanki?..

— Hiç... boşver, yahu.. bu dünyada malını yiyen de

ölmüş, yemiyen de.. Dünya nasıl kurulmuş öyle gider..

Çıktılar. Konuşmadan bir hayli yürüdüler. Sülo kasketini iyice sola yatırdı. Ve tereğini yukarı kaldırdı. Mintanından bir düğme daha açtı. Göğsünün kılları iyice görünsün diye yakalarını yanlara doğru çekti. Ve bu vaziyetini bir dükkânın vitrininde, gururla seyretti. Sarışın, göğsü kıllı olmadığı için düğmesini açmadı. Fakat, şapkasını aynen Sülo gibi yaptı. Kulağının arkasına da bir sigara yerleştirdi. Kırmızı mendilini gömlek yakasının altından boynuna bağladı. Böylece yürürlerken Sülo, dudağını yakan sigarayı baş parmak ve orta parmağı arasında tutup, orta parmak marifetiyle ileri doğru attı. Yere çarpan sigara karanlıkta kıvılcımlar saçarak yuvarlandı. Sülo:

— Oğlum, dedi, böyle yerlere içkisiz gidilmez ki...

Öteki:

— Atalım bir iki.. diyerek durdu. Etrafına bakındı. Ve:

— Atalım ama, nerde?..

Sülo:

— Nerdesi, var mı lan?.. dedi. Alır şişeyi yolda içeriz.

— Tamam, namussuzum!..

Diyerek, caddenin öte tarafında, vitrini içkilerin allı, yeşilli, sarılı renkleri, içerden yanan elektrikle daha bir güzel görünen bayi dükkânına koşarak girdi. Biraz sonra bir şişe şarapla Sülo'nun yanına geldi. Sülo ehliyetli bir akşamcı gibi şişeyi eline aldı. Ve sol eliyle şişeyi boynundan tutup sağ elini yumruk yaparak şişenin dibine birkaç kere vurdu. Açılmayınca mantara ve mantarı açmadığı için bayie küfür etti. Gözleriyle, Sülo'nun bu hareketlerini takip eden öteki:

— Düşür be, Sülo.. düşür içine..

Dedi. Ve ağızlığını Sülo'ya uzattı.

— Al, dedi, bununla düşür..

Mantarı düşürdüler. Evvelâ Sülo çekti birkaç yudum. Ağzını elinin tersiyle silerken şişeyi arkadaşına uzattı. Ö-

teki, şişenin ağzını eliyle silerek Sülo'yu taklit etti. Ve böylece hem yürüdüler, hem de caddenin karanlık yerlerinde içerek şarabı bitirdiler. Nihayet Sülo son yudumu alırken, şarap vazifesini yapmış olacak ki, şişeyi yere çarparak parçaladı. Bundan zevklenen öteki:

— Yaşşa be, Sülo, dedi, olsun da bizim köylü olsun.. Anasını...

Sustular. Çünkü caddenin kalabalık yerine gelmişlerdi. Ve bir polis kulübesi önünden geçiyorlardı. Bu sessizlik genel evlerin bulunduğu sokağa kadar devam etti. Sokağın ağzında durarak birer sigara yaktılar. Ve önde Sülo, arkada öteki sokağa girerken bir polis onları karşıladı. Evvelâ Sülo'yu aradı:

— Geç, dedi, Sülo'ya.

Sıra ötekine gelmişti. O, kollarını yana kaldırmış polisin aramasını beklerken, polis dikkatli, dikkatli bakarak:

— Ooo.. bey.. burasını meütep mi zannettin? dedi.

Kollarını indirmeden:

— Ne mektebi, dedi polise, ben sarhoşum diyecek oldu, yutkundu demedi.

Polis:

— Hadi bakayım, biraz büyü de ondan sonra.. Annen sana darılır... Ya, oğlum...

Onları seyreden Sülo polise:

— Ağabey, onun boydan köse olmasına bakmayın.. benden büyüktür, dedi.

— Olmaz oğlum, olmaz... Mesul oluruz.. Emniyet Müdürü dolaşıyor zaten..

Öteki hâlâ havada tuttuğu kollarını indirerek:

— Ağabey be, dedi, vallahi askerliğimi yapmışım.. daha ne yani...

— Atma ulan!..

— Namussuzum!..

Bu arada bir bekçi ve bir polis daha geldi. Önceki polis yeni gelene sarışın oğlanı göstererek:

— Yahu, dedi, şuna bakın hele...

Yeni gelen polis omuz hizasından bakarak:

— Ne olmuş?.. diye kafasını salladı.

— «Askerliğimi yaptım» diyor...

İri yarı bekçi pala bıyıklarını bükerek sarışın oğlanı şöyle bir tepeden tırnağa süzdü:

— De, gahbe anana, de, dedi, emme de atıyon haaa... Belkim de doğrudur.. hinci bakırın tucu, insanın piçi kaldı, gayri...

Yeni gelen polis:

— Şeysi yok, yani.. göstersin nüfus kâğıdını girsin...

Sarışın oğlan:

— Üzerimde yok..

— Eee, ne yapalım oğlum, mesul mu olalım senin yüzünden, yani..

— Girip hemen çıkacağım.

— Tabiî çıkacaksın... Kaydolacak değilsin ya..

Bu sırada evlerin önünde oturan çıplak kadınlardan birisi, kaydırak oynar gibi sıçraya sıçraya Sülo'nun yanına geldi. Koluna girdi. Eve doğru götürürken Sülo gülerek arkadaşına baktı. O da onlara baktı ama Sülo'nun bu saygısızlığına içinden küfür etti. Bir başka kadın uzaktan:

— Şekerim gelsene, dedi sarışın oğlana.

O, cevap vermedi. Fakat:

— Gelemiyorum.. Gel sen götür.. Polise sözün geçer senin..

Der gibi bir şeyler geçti içinden. Mahzun mahzun polise baktı. Polis başkalarını aradığı için meşguldü. Öteki polisle bekçi de karşılıklı konuşuyorlardı. Ama bu konuşma kendisine ait değildi. Çünkü, bekçi:

— Ben, diyordu, onun babasının uşağı deelem... Yok kızını mektebe götür.. yok avradını hamamdan getir... Götür, getir ne bu, be.. Biz devlet memuriyik.. Onun babasının çiftliğinin uşağı deel!.. Hoş bekçi olduksa düşmedik Allahın gözünden de.. Yok, ben onu yerden yere vurmasını bilirim amma lâkin, (elini göğsüne vurarak) müsaa-

de etmiyor vicdan.. Yoksa ben nelerini bilirim onun, nelerini..

Dinleyen polis merakla başını salladı:

— Deme yahu.. Sende neler varmış da haberimiz yok, eee?..

Sarı, çelimsiz oğlanın onları uzun boylu dinliyecek hali yoktu. Elini pantalonunun arka cebine sokup bir defter çıkardı. Defterin arasında, katlanan kısımları yırtılmış, yazıları okunmaz bir hale gelmiş zarfı ayırdı. Zarfı açtı. İçinden yine ayni şekilde yazıları silinmiş bir kâğıt çıkardı. Acele, acele okudu. Bir yerde durdu ve polise yaklaşarak:

— Abi, dedi, çekinerek..

— Hıı.. ne var?..

— İşte asker arkadaşımdan gelen mektup. Namussuzum askerliğimi yaptım.

Polis güldü:

— Yok canım?.

— Vallahi.. İki gözüm çıksın.. İnanmazsan al oku..

Eliyle mektupta bir yeri işaret ederek:

— Şuradan oku.. Öte tarafını boş ver.. Ahmet Güdek yazıyor bana... O dördüncü bölükteydi..

Polisle, sarışın oğlanın konuşmasına ötekiler de iştirak etmiş, katıla katıla gülüyorlardı. Biri mektubu aldı:

— Nereden okuyayım?, diye sordu.

— Şuradan oku.. Öte tarafını boş ver.. Burada birisinde bavulu varmış.. Al gönder, diyor Ahmet Güdek..

— Peki, peki.. dinleyin.. — Buradan havadis soracak olursan Çakır: hani bizim kışlanın karşısında ihtiyar bir dul kadın vardı ya hani çamaşırlarımızı yıkıyordu..

Dada fazla okuyacaktı polis. Fakat Çakır mektubu kaptı.

— Yeter.. Neyse.. Gireyim mi?..

Öteki polis:

— Olmaz, dedi gülerek.

— Neden, be abi?..

— Sonunu okumadık..

— Boş ver abi sonunu.. Gireyim mi?..

— Sonunu, dedi ve uzun uzun öksürdü..

— Sonu mu?.. O, ihtiyar kadının çocuğu olmuş.. İşte sonu bu..

— Deme?..

— Vallahi..

— Vay namussuzlar, vay.. Ulan ananız yerinde be..

— Aldırma.. Gireyim mi abi?..

— Hayır olmaz..

— Yapma abi.. Elini ayağını öpeyim..

— Peki, künyeni oku öyle gir..

Dedi öteki polis.

Çakır hemen esas duruşa geçti..

— Tank tugayı, 16 cı grup, 61 ci batarya, Halil oğlu Mustafa Çakır, 927 Akhisar; ve arkasından gireyim mi? dedi.

Polisler gülmekten nerdeyse yerlere yatacaklardı. Birbirlerini yumruklıyarak, yaşaran gözlerini silerek gülüyorlardı. Bunların bu halinden pek bir şey anlamıyan Çakır:

— Abi be.. Gireyim mi? diye sordu.

Gülmekten kendini toplıyamıyan polis eliyle «git» diye işaret etti. Çakır şapkasını eline alarak koştu. Polisler gülerek karınlarına ellerini basıp duvarın dibine oturdular. Bekçi dişlerini göstermeden için için gülüyor ve bir yandan da bıyığını buruyordu. Sonra ayrılıp vazifelerine gittiler.

Bir zaman sonra Çakır'la Sülo ağır ağır sağa sola tüküreerek caddeye çıktılar. Çakır yeleğinin cebinden paraları çıkardı. Saydı. Gece yatacak yeri düşündü. Handa yatacak para kalmamıştı. Anasının verdiği entari parasını düşündü. Kendi kendine:

— Gitti iki buçuk boku bokuna, diye söylendi.

Sülo da ona, aynı fikirde olduğunu söyler gibi baktı. Uzaklaşıp gittiler.

MUZAFFER ORHAN BUYRUKÇU

«ANASTAS MUM SATSANA»

Süleyman değirmene doğru yürüdü. Değirmenin çevresi kavaklar, söğüt ağaçlariyle doluydu. Suyun geldiği ark, meşeliklerin, koca yemişlerin, kızılcıkların ortasından geçiyordu. Değirmen yerini bulmuştu. Kış - yaz işlerdi bu değirmen. Öbür köyler bile kışları bu değirmene geliyordu. Süleyman arkın başında durdu. Köye baktı. Koldere iki dağın arasına kurulmuştu. Köyün kurulduğu vadiden bir dere geçerdi, pırıl pırıl akan bir dere. Dağ tepeleri hep dumanlıydı. Güneş kavuşmaya yakın beyazlı - morlu bulutlar köyün üstünde dolaşıyormuz gibi görünüyordu. Köy derenin bir yakasını sarmış, öteki yakada bağ, bahçeler, berektli tarlalar vardı. Herkes gücünün yettiği kadar çalışıyordu.. Fakiri olmıyan tek köydü belki.

Süleyman da çalışıyordu. Süleyman bağcılık yapıyor şarabın esasını içiyordu. Ama Süleymanın bir gözü kördü, ince hastalıktan iki yıl yatmıştı. Yüzü kansızdı. Kendi halinde, çok konuşmasını bilmiyen söyliyecek söz bulamıyan, çok kere türkçeyi bulgarcaya karıştıran biriydi. Onun için şununla bununla çatıştığı görülmemişti. Çatışmazdı ki.. Köy acaip bir köydü. Yerli veya aralarına sonradan karışmış kimse yoktu. Köyün iki yüz elli hanesini dolduran iki kuşaktan geliyorlardı. İki eski sülâle.. Kavga olmaz, namussuzluk olmaz, hırsızlık olmaz, köy huzur içinde yaşardı.

Köy halkı Bulgaristan'dan gelen göçmenlerdi. On yıl kadar önce bütün bir köy ayaklanmış ve ana vatan topraklarında rahat nefes alabilmişlerdi. Yeni Köy'dü Bulgaryadaki köylerinin adı. Yüz yıllardan beri o köyde ya-

şamışlardı. En azılı, en gözü pek komitacılar o köye sokulamamıştı. İçlerinde Bulgar bulunmıyan tek Türk köyü idi.. Pomak.. Pomak ama dilenci pomaklardan değil. Orada da örnek bir köydü. En güzel köy, suları, havası, bağlık, bahçelik. Zürriyetlerinde karışıklık olmamasından olacak, yabancılarla kız alış - verişleri yoktu.

Süleyman Yeniköy'den kaçarlarken kocaman delikanlıydı. Hepsini bir bir biliyordu. Bir gece köyü altüst eden bir haber yayıldı. Babası, amcası, dedeleri bir araya gelip kafa kafaya verdiler, konuştular. Onların yüzlerindeki kızgınlığı, onların gözlerindeki üzüntüyü Süleyman biliyordu. Birkaç güne kadar Bulgar papazlar köye gelecek, köye bir kilise yapılacak, Türkler zorla Bulgarlaştırılacaktı.. Türktü bunlar be, soydan, binlerce yıldan beri Türk'tü.. Gâvur oğlu gâvurlar azmışlardı galiba.. Hükûmete karşı koyalım, kanımızın son damlasına kadar vuruşalım dediler, sonra bundan geçtiler. Çoluk çocuk ne olacaktı.. Bulgarlar kıtır kıtır keserlerdi onları. Gençler bu haberin gerçekleşeceğine bir türlü inanmıyorlardı. Papazlar geldi. Köyün meydanında toplandılar. Ya Bulgara dönersiniz ya... dediler, birkaç ağız silâh patladı, papazların leşleri yıkıldı yere.. İki gün sonra Sofya'dan gelen biri, Yeniköylülerle uzun uzun konuştu. Anlaştılar, bu herif onları Türk sınırından içeriye sokacaktı.. Kamyonlar bir akşam üzeri köye dayandı.. Sonra bu köye «Sotir» köyü dendi. İş bilir Bulgar bütün köyü, evleri, tarlaları, hayvanları, kap - kacağıyla yok pahasına satın almıştı.. Köpek ulumaları, tencerelerde fokur fokur yemekler, dumanı tüten bacalar, bağlar, bahçeler..

Koldereyi bulunçaya kadar iki ay geçti aradan.. İki aydan sonra yerleştiler.

Süleyman köye baktı. Köy yeşil bir deniz gibiydi. Sonra meşeliklerden sıyrıldı, değirmene girdi. Recep ağa tekneye akan unları çuvallara dolduruyordu.

«Selâmünaleyküm.» dedi.

Recep ağa, Süleymanın amcası olurdu. Yüzü gözü un içindeydi. Taşın altında hızla ezilen buğdaylar, kalın bir

ses çıkarıyor, sonra un halinde yanlara çarpıyordu. Taşı döndüren direk üzerinde birkaç mavi boncuk, küçük bir kaplumbağa vardı. Dar oluktan çarklara yüklenen suyun sesi duyuluyordu.

«Geç, otur.» dedi Recep ağa. Süleymanın yüzü soluktu. Elleri bıyıklarındaydı. Bir şeyler düşünüyordu. Düşüncelerini söyliyecekti, ama bir yol bulmalıydı. Damdan düşer gibi lâf edilemezdi amcasıyla. Sonra amcasının, anlattıklarını bitirir bitirmez terslemiyeceğini kim garanti edebilirdi? Ya «yazık sana, erkek dediğin, karısını eğri yolda gördü mü çeker vurur.» Tekrar değirmen taşına baktı. Taş yuvarlak yuvarlak dönüyordu. «Kafasını şu taşın arasına kıstırmalıyım, bağıra bağıra geberip gitmeli» diye düşündü.

«Amca» dedi.

«Selman'la kavga mı ettin?» dedi Recep ağa. Başını kaldırmadan söylemişti. Un çuvallarının ağızlarını bağlıyordu. Selman oğluydu. Biraz dik kafalıydı. Süleyman'ı nerde görse «Kör» diye kızdırıyordu. Ama amca çocuklarıydılar, kızdırsa da ne olurdu sanki? Kör değil miydi?

«Yok.» dedi Süleyman. «Selmanla kavga etmedik.»

«Biliyorum.» dedi Recep ağa.

Nerden biliyordu? Yoksa bütün köy duymuş muydu? Eğer öyle ise çekip gitmeliydi buradan...

«Selmana dayak atmadan olmıyacak.» dedi amcası.

Süleyman rahatladı. Anlatabilirdi artık.

«Amca» dedi. Recep ağa bir şey olduğunu sezmişti. Başını kaldırdı. Süleymanın yüzüne baktı. Süleyman dokunsan ağlıyacak durumdaydı.. Anlamıştı amca, söyliyeceği önemliydi Süleymanın.

«Ne var sende bugün?» diye sordu.

«Hüsniye kötülük yapıyor bana amca.»

«Deme be?»

Süleyman konuşmadı.. Önüne baktı. Amca:

«Kim söyledi, günahını alma karının.» dedi.

«Kendi gözümle gördüm, Topalların İzzet'le konuşuyordu.»

«Yaa!.» dedi Recep ağa.. Yüzü birdenbire karışmıştı... Mavi gözleri ışıl ışıl yandı.. Süleyman gördüğünü olduğu gibi anlattı. Öğlende eve gelmişti, karısı yoktu. Aradı. Ama kaç gündür şurasında bir sıkıntı.. Yavaşça ahıra yaklaştı. Hüsniye İzzetle öpüşüyordu. Ondan sonra değirmene gelmişti... «Akşama gel, Süleyman uyuduktan sonra ben seni içeriye alırım» dediğini duymuştu Hüsniye'nin.

«Gel benimle.» dedi amca.

Eşek yüküyle kapıda bekliyen Sabri'ye:

«Sen burada dur, ben şimdi gelirim.» dedi.

Yürüdüler. Yol boyunca hiç konuşmadılar. Amca ileri gelenlere durumu anlattı. Birlikte Süleymanın evine gittiler. Amca Hüsniye'ye iki tokat attı, dışarıya çıkardı. Süleyman ilerde duruyordu. Hüsniye elleriyle yüzünü kapamış ağlıyordu.

«Aç şurasını!» dedi. Süleymana.

Süleyman kazmayı aldı eline. Helâ çukurunu açtı.

«Soyun.» dedi Hüsniye'ye amca.. Kadın yalvarmaya, yerde sürünmeye başladı. «Beni öldürün, bunu yapmayın.» dedi... Önüne gelen bir parça çekip aldı. Hüsniye'yi çırıl çıplak çukurun içine soktular, kafasını bastırdılar, çıkardılar, kollarını iple bağladılar, bütün köy evlerini kapı kapı dolaştılar, kimi ağlıyor, kimi kaçışıyor, kimi taş atıyordu Hüsniye'nin üzerine. Süleyman yoktu ortalıkta... Gittikçe büyüyen bir kalabalıkla köyün dışına çıktılar. Bu sırada Süleyman birisini sürükliyerek çıka-geldi.. Sonra sürüklediğini Hüsniye'nin ayakları dibine attı. İzzet boylu boyunca cansız yatıyordu.

«Atını getir» dedi amca.

Süleyman atı getirdi. Tek gözü ateş içindeydi.

«Bindirin şunu ata.» diye emir verdi. İki üç delikanlı, Hüsniye'nin boklu kollarından tutarak ata bindirdiler.

Süleyman çifteyi doğrulttu.

«Bırak» dedi amcası..

Ata bir kırbaç vurdular, iki dakika sonra çok uzaklarda bir kadınla bir at görünüyordu.. Hüsniye'nin peşinden kendini bir yere atmasın diye köyün sınırına kadar iki atlı gitti.. Sonra kalabalık yavaş yavaş dağıldı.

TARİK DURSUN K.

KAMYON DEVİREN...

Demek inkâr ediyor; demek suç bende değil onda asıl, diyor, demek öyle? Ah, namussuz. Hergele. İt. Hiç şaşmıyorum öyle demesine. Der çünkü; bunlar o çeşit insanlardan. Dillerinde kemik memik arama. Ne gelirse, söylerler bunlar. Ağızlarında bakla ıslanmaz. İftira bunlarda, yalanın dolanın enva-ı çeşidi bunlarda. Çirkef herifler hepsi. Suç bendeymiş... Hiç sıkılmadı mı acızık söylerken, hiç yüzü kızarmadı mı bir nebze olsun? Nerde o surat? İnsan utanır be. Bir parça hayâ olur, ar olur, namus olur insanda. Ne dedi size? Suç bendeymiş, lâfa tutmuşum virajı alamamışmış o yüzden. Yalan. Vallahi, tallahi yalan. Şurdan şuraya selâmetle gitmeyeyim. Virajı alamamışmış, lâfa dalmışmış... Lan, hani en usta şoför sendin, hani elli çırak çıkarmıştın, hani beş yüz kere geçmiştin bu yollardan; hani, gözü kapalı geçerdin yine? Hani, uzun yol şoförüydün sen ya? Kalıbına tüküreyim ben onun.» Taksi şoförleri mi Geç ağbey, geç, ben yirmi tane çıkarıyorum her sabah onlardan» diyorsun ya? Hepsi lâf-ı güzâf tabii. Koca kamyonu vurdu attı da, suçu yükleyecek adam arıyor şimdi... Onun için öyle diyor, kendini temize çıkarmaya bakıyor. İnkâr da edecek, yalan da söyleyecek. İftira mı lâzım? Onu da yapacak. Başka çıkar yolu yok ki işin. Kimbilir, kaç bin liralık yük sarılıydı üstünde. Kamyon eski - meski bir şeydi ama, olsun. Kamyon kamyondur. Bunlar, hep, zarar, ziyan. Paçayı kurtarabilmek, kendini sağlam kazığa bağlıyabilmek için, elinden geleni ardına komayacak. Yapsın yapacığını. Elinden geleni ardına komasın bakalım. Ama, benim aklımın al-

madığı bir şey var; kendisini kurtarmak için, başkasını nasıl göz göre göre ateşe atar insan? Vicdansızlığın bu derecesi görülmüş müdür? Yukarda Allah var, Peygamber var. Vicdanın titremez mi, Allahtan, peygamberden korkmaz mısın hiç?

Böyle dinsiz imansız, kitapsız, Peygambersiz zındıkların arabalarına binmekle suç bende de yok değil. Hattâ, suçun büyüğü, kahmerlisi, kaymaklısı bende. Nene gerek senin kamyon, nene gerek senin şoför mahalli? Geç kalmışım, kalayım. Tren rötar yapmışmış, yapsın efendim. Yağmur yağıyormuş, yağsın be. Hiç mi yağmur görmedik, hiç mi geç kalmadık, ilk defa mı rötar yapıyor tren? Elbette hayır. E, e,e, —sözüm yabana— ne bok yemelere bindim o eşşoğlusunun kamyonuna? Söylediğim lâfa bakındı? Yağmur yağıyormuş. Tabii efendim, tabii, yağar ya, yağacak ya.. Mevsimi değil mi? Yağabildiği kadar yağacak. Yağmur yağıyor diye kıçı kırık el tavukları gibi, ne halt etmeye acele ederim, tabahkaneye —ayıptır söylemesi— bilmem ne mi yetiştireceğim?

Tren geç geldi. Saat, öğleden sonra üçte istasyona girmiş olması lâzımken, rötar yaptı; gecenin birinde mi, ikisinde mi, anca gelebildik. O saatte de in - cin top oynuyor. Kimseler yok. Evli evinde, köylü köyünde. Gündüz olsa kolay. Aramadığın kadar, dolmuş kaptı kaçtılar, otobüsler, kamyonlar, çeçen arabaları; müşteri diye bekleşir dururlar. O asılır kolundan, öbürü bavulunu çekiştirir, beriki, sürür götürür: bir müşteriyi paylaştıramazlar aralarında. Gel gelelim, şimdi, bu saatinde gecenin, domuzlardan biri bile yok ortalıkta. Sanırsın sırra kadem basmışlar, kayıplara karışmışlar. Trende iken yağmur, gayet hafif yağıyordu. İstasyona gelinceye kadar mutlaka diner, kesilir diye epeyi, kendi kendime kurduydum. Aksilik bu ya. Ben indim inmedim trenden, bir başladı, bir başladı.. evlere şenlik. Sanki gök yarılmış. Afet ki ne afet. Bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Bizim kazaya istasyondan yol, en aşağısı, iki saat falan çeker yayan. Gözüme yidiremedim. Yağmur yan baktırmıyor. Yolsa, diz

boyu çamur. Hemen yayan yapıldak yollara düşmekten vazgeçtim. Hangi babayiğit, o yağmurda, o çamurda yola çıkmayı gözüne alabilir? Benim diyenin alnını karışla-rım.

Oldu olacak, kırıldı nacak. Gideyim bari dedim, istasyonun büfesinde sabahlayayım. Allahtan olacak işte. Büfeci henüz kapamamıştı. Girdim oturdum. Sindim. Ne de olsa yağmur tutmuyor, soğuk değil. Büfeci uykulu uykulu bakıyor. Lânetleme bir herif. Hani, yüzsüzlük edip içeri girmeseydim, yandımdım. Yoksa, «aç kapıyı bey birader, sokakta kaldık, acı halimize. Yol yok, yordam yok. Sabaha kadar şuracıkta oturayım» desem, imkânı yok içeri almazdı. Kapıyı suratıma çarpar, üstüne bir güzel kilit vururdu hem. Nezaketle, efendi efendi:

«Nasılsınız? -dedim- İyi akşamlar...»

Sanki herife «nasılsınız» dememişim, «iyi akşamlar» dememişim de; sümme hâşâ, anasına, avradına küfür etmişim gibi yüzüme bir bakış baktı, kırıldım, döküldüm, bin parça oldum. Şu gündüzü, gün ışığını, aydınlığı nasıl aramazsın. Gel, şu yere batası büfeye, bir kahve içeyim de. Hele bir kahve içeyim de bak. Şu it, bir fincan kahvemi içsin de on kuruşunu alayım diye, nasıl yaltaklanır, nasıl susta durur karşında gör.

Tezgâha, çıkardım bir iki buçukluk koydum. Tek ses etmesin, sıcak sıcak bir kupa çay yapsın da, iki buçuk lira alsın. Ben razıydım. Homur homur homurdandı. Ocak sönmüş. İki kâğıt parçası buldu, tutuşturdu, üstüne çalı - çırpı attı; çaydanlığı sürdü. O, susuyor, ben susuyorum. Behey Allahın kulu, iki satır lâf etsen, konuşsan n'olur? Biz de benî-ademiz. Biz de insanız. Dağdan mı indik, insan mı yiyoruz? Bari, ben başlıyayım, konuşmaya kapı pencere açsın diye tuttum:

«Amma yağıyor mübarek rahmet ha...» dedim.

Çaydanlığı ateşe itip itip duruyordu.

«Yağıyor..» dedi yalnız. Deyişine can kurban senin. Sanki, ben yağmurun yağdığını bilmiyorum. Eşşeğim de, farkında değilim. Bir kızdım, bir kızdım. Ağır bir lâf e-

deyim, gündüzkü aşağılıkça hareketlerini sayıp dökeyim, yüzüne vurayım dedim, güç tuttum kendimi. Neme lâzım. Değil ama? Şeytanından bulsun. Hayvan gibi herif. Kalkıp uyayım mı, çekişeyim mi, kavga mı edeyim? Lânet olsun dedim, sustum, bekledim çayı. İçimi ısıtır, kafamı dinler hiç olmazsa.

Biz bu minval üzere otururken, çat kapı. Bir de baktık: başında kasket, sırtında kara bir gocuk, yağmurlu - çamurlu biri. Bu. Üstünü, başını silkeliye silkeliye geldi, damdan düşer gibi:

«Selâmün aleyküm..» dedi.

Büfecide surat hep ayni surat. Ben «Aleykümselâm» dedim, toplandım, yer gösterdim. Ne bileyim? İnsan evlâdı sandım önce. Çöktü yanıma. Canım sıkılıyordu. Hava da biçimsiz. Malûm. Konuşuruz, vakit geçer dedim. Konuşkan da çıktı gâvur. Sözü aldı, yağmurdan, yollardan başladı: İstanbul dedi, kadın dedi, gençlik dedi, meyhane, kerhane dedi; kamyon, dedi, dedi oğlu dedi. Şoförmüş meğer. İstanbuldan bizim vilâyete yük sarmış, götürüyormuş. Ne yükü bilmiyorum. Sormadım. Aklıma, hayalime düşmedi. O da şunu götürüyorum demediydi. Kaldı öylece. Yolu bizim kazadan geçiyordu. İster istemez. Başka yol yoktu ki. Sevindim. Atlarım dedim yanına. Gideriz. Yol da uzun değil çok. Bir, bir buçuk saatte bizim kazadayız. Bir kahve ısmarladım. Güldü, açıldı daha fazla. «Sade olsun..» dedi. Sade kahve yaptırttı kendine. Dikkat ediyordum demindenberi. Paltosunun cebinde bir şişkinlik. Rakı şişesi olduğu belliydi. Nitekim çıkardı az sonra, «pardon» çekti bize. Gırk, gırk yudumladı rakıyı. Öteki cebi de negerek doluymuş. Şişeyi uzattı,

«İçmem, kullanmıyorum» dedim. Ağzı bir karış açık kaldı:

«Yaaa -dedi- Ne işle meşgul olursunuz sorması ayıp?»

«Nüfus kâtibiyim» dedim.

«İçmeden olmaz ki bizim zanaatta -dedi- Git git yol bitmez, gün geçmez. Bırak günü, saat geçmez, saniye geçmez.»

«Haklısınız» dedim.

Haklı olur mu? Sen içki iç, cebinde şişe gezdir, ayık dolaşma, sonra çık direksiyona, vur kendini yollara. Yenir yutulur mu? Hayır gelir mi hiç? Musibet dediğin, belâ dediğin zaten böyle adamların başında dört döner, konacak yer aranır. Sıtkım sıyrılıverdi hemen. Ama ne çare. Dışarda yağmur, çamur, karanlık. Bir de rica, minnet elin sarhoşuna. Az yüz suyu döktürmedi. Güç halle razı edebildim. Yanıma «ördek» almam diye tutunmuş gidiyor. Kahvesini bitirdi. Şişesini mantarladı. O arada yağmur hiç dinmemiş, hızlanmış hattâ.

«Gidelim beyim -dedi- Yolcu yolunda gerek..» İçimden yakalayıp öpesim geldi. Konuşmasını dinleyen, kılığına kıyafetine bakan bayağı bir şey sanırdı. Polimini de biliyordu. Paketlerimi yüklendim. Kapıyı çektik. Bir koşuda kamyona vardık, atladık. Daha binmeden, şöyle bakar bakmaz içim titredi. Belki karanlıktı, belki geceydi, belki ben yanıldım ama, kamyona sarılı yükün üst yanı gözükmüyordu hiç. Lâstikler kâmilen çamura gömülmüştü. Korkmadım dersem yalan olur. Allahın bildiğini kuldan ne saklayayım şimdi. Bereket kaptırmadım kendimi. «Aman dedim, atın ölümü arpadan. Serçeden korkan darı ekmezmiş. Sabaha kadar soğuktan, uykusuzluktan imanım gevreyeceğine, atla gitsin..» Atladım ben de. Alnımın yazısıymış. Çekti demek. Kamyon da netâmeli bir şey. Herif marşa basıyor, basıyor bana mısın dediği yok. Aman zaman. Anan yahşi, baban yahşi. İndi şoför. Söğüp sayıyor. Ne Allahını kodu, ne kitabını, ne yapanını kodu, ne getirtenini arabanın. İçerden lâhavle çektim. O ise, kapakların birini açıyor, birini kapıyor, elini bir yerlere sokup sokup çıkarıyor. Eli yüzü battı, yağmurda sucuğu çıktı. Bunlara karşılık da motor gürül gürül çalıştı. Geldi, direksiyona çıktı. Kasketi su içindeydi. Gocuğu da keza. Çıkardı ikisini de, baş ucuna astı.

Sular sızıyor. Şişeye bir sarılış sarıldı. İçti, içti, oh dedi. Yola koyulduk neyse. Bata çıka şosaya vurduk. İstasyon gerimizde kaldı. Şoför mahalli kutu gibi bir yer.

Ufacık. Bir iki dakikada içersi ısındı, hamam gibi oldu. Farların keskin ışığında dört beş metre ötesini âyan - beyân görüyorduk. Sıcaklığı bir yandan içersinin, kötü kötü de rakı kokuyor. Gönlüm bulandı. Yağmur çizgi çizgi yağıyordu. Hendekleri, çukurları su doldurmuştu. İkide bir batıveriyorduk birine. Kamyon zorlanıyor, yırtınıyordu. Üstümüzdeki yükün olanca ağırlığıyla ileri geri sallandığını duyar gibi oluyordum. Rakı kokusundan mı, ha devrildik, ha devrileceğiz korkusundan mı; bende hal kalmadı pek. İçim eziliyor, gözümün önünde beyaz beyaz bazı şeyler uçuşuyor. Bir ara:

«Galiba çok yük sarmışsınız» diyecek oldum. Kaptı aldı.

«Bu taka o yükün iki mislini çeker de daha var mı bile der -dedi- ne konuşuyorsun? Eh, fakir de usta şofördür hani. Yirmi beş senedir bu zanaattayım. Elli muavini şoför çıkardım. Hepsi şu kadar senelik şoför oldular. Hele bu yollardan kaç kere geçtiğimi Allah bilir. Ben sayısını unuttum gitti.»

Bir eliyle direksiyonu kullanırken, öbürü ile gözden rakı şişesini çıkardı tekrar. Başladı:

«Ben bu zanaata sonları ekmek parası için düştüm. Peder bey -nur içinde yatsın- sağlığında biraz dünyalıklıydı. Taş tutardı. Askere gidene kadar elimi sıcak sudan soğuk suya vurmadım. Ben askerde iken n'olmuşsa olmuş işte. Kırk küsur ay askerlik yaptık bu vatana. Vaziyetler kötüydü. Bırakmıyorlardı kolay kolay. Bir gün, Alamanlar yenildi, sulh oldu dediler, koyverdiler. Geldim, bir de ne göreyim. Giden gitmiş. Peder sizlere ömür. Bir üvey analık vardı. Askere değil, ölmeye gittik bellermiş gidinin kahpesi. Ne var ne yok malların tekmil üstüne yatmış. Sıvarım kolları, bir dayak, bir dayak döşenirim karıya. Doğduğuna pişman olur, aman ben ettim, sen etme, n'olursa senden olur der. Bir takım dalevera-lar çevirmiş. Borç senetleri yapmış. Güya peder rahmetlik, borç para alasıymış kendisinden. Sen kim oluyorsun ki peder senden borç para alsın, a orospu? Hepsini yırt-

tım senetlerin. Ağladı, sızladı, sövdü saydı, gösteririm sana dedi: deha mahkeme dedim. Alacağın varsa koş, durma. Kıçına baka baka gitti. Sonra...»

Başıma bir ağrı saplandı. Kurşun gibi. Deli edecek, çatlatacak. O hâlâ anlatıyor. N'apmış o paraları, kimlerle yemiş? Genelevde bir gece, evin birini içip içip nasıl komple etmiş? Bir Naciye'si varmış, Altındiş Naciye de derlermiş adına, Benli Naciye de. Dostuymuş bunun. Bir gün uslu durmadı, üstüne gül kokladı diye nasıl öldüresiye dövmüş, yerden yere nasıl çalmış Naciye'yi; anlata anlata bitiremiyor. «Karakolda ayna var, ayna var» şarkısını çıkaran, ikisinin maceralarını duymuş, onlardan kapmışmış da; çıkarmışmış. «Ah Naciye, ah» dedi, ağzından alev fışkırdı sandım. Dirsek vurdu.

«Ne karıydı. Günde yüz marka işlerdi, yine bana mısın demezdi. Beton gibiydi her yanı. Naciye derdim, başka demezdim. Gözüm görmezdi başka karıları. Naciye de...»

Naciye aşağı, Naciye yukarı. Bire sus, yeter. Hay senin Naciyene de, sana da başlatma diyeceğim; olmayacak. Sarhoş. Defol, in aşağı deyiverir diye korkuyorum. Allah kahretsin. Yağmur da bir parça olsun, dineyim demiyor. Dinse... Çamura razı olup, hadi arkadaş, yolun açık olsuń, Allah tez vakitte Naciyene kavuştursun seni, diyeceğim, ineceğim. Ondan sonra cehenneme kadar yolu var. Ne hali varsa görsün. Benden uzak, cehenneme direk.

Bir elini dostça omuzuna koydu. Çekti. Kuvvetle soludu burnundan. Rakı kokusu öldürdü beni. Arkasından «Naciyem aman, aman...» lı bir türküye başlamaz mı? Ne dediği anlaşılmıyordu. Sözlerini ya eziyor, ya yayıyor. Develi yokuşu'nun başına gelince elini aldı. Vites değiştirecek. Ayağını gazdan mı çekmedi ne, vitese takarken, koca kamyon bir zıpladı o yüklen, bir zorlandı; kulağımın zarı yırtıldı âdeta. Durduk. İleri atıldık neden sonra. Araba yokuşa çıkarken yine başlamasın mı Naciyesine?.. Yandım Allah, yangın var, yetişin diye bangır bangır bağıracağım; tutunuyorum.

«Kandırdım. Dedim ki: Naciye, seni alacağım. Kurtulacaksın. Yedi tas su dökeceğim başından. Ekmek doğratıp, elinden köpeklere vereceğim. Nikâhlayacağım seni. İnandı. Attığım gibi taksiye, Pınarbaşı'na götürdüm. Hem nasıl? İzinsiz mizinsiz. Giydirdim bir erkek elbisesi. Bir de kasket başına. Kapıdaki polisin ruhu bile duymadı çıkarken. O zamanlar karı beni deli gibi seviyordu. Ben de vurgundum ona. Tıpkı böyle bir geceydi. Kıştı. Yağmur yağıyordu. Taksinin içini içkiyle, mezeyle donatmıştım....»

Camı hafifçe açtım. Serin, ıslak bir rüzgâr yüzüme çarptı. Ben o vaziyette camdan rüzgârlanıp hava alırken uzandı, boş rakı şişesini dışarı fırlattı. Nefesini duymamak için n'aptımsa faydasız. Üstüne bir de kalktı, geğirdi. İşte bardağı taşıran son damla bu oldu. Camı tüm indirdim. Başladım kusmaya artık. Burama gelmişti. Başım dışarda, yediklerimi, içtiklerimi çıkarırken olanlar oldu, kıyametler koptu. Bir gürültü ki, dünya ikiye ayrılsa, yer yerinden oynasa bu kadar olur. Keskin, öldürücü bir sancı, bir sızı, bir karanlık... Hatırladıklarım bunlar. Devrilmişiz. Uçuruma yuvarlanmışız. Kamyondan hayır kalmamış. Mucize kabilinden ikimiz de kurtulmuşuz. Kurtulduğuna bin şükür edip sevineceğine, hâlâ malım da malım diye kıvranıyormuş. Davacıymış benden. Güleyim bari. İstediği kadar dava etsin. Suç kimde o zaman meydana çıkar, kimin yoğurdu ak, kimin yoğurdu kara o zaman belli olur. Hey gidi hey. Kafadan gözden, elden ayaktan olduk; bizim kalkıp zarar ziyan, tazminat davası açmamız lâzım gelirken, eloğluna bakın siz? Tevekkeli dememişler, yavuz hırsız ev sahibini bastırır diye. Devir değişmiş. Kıyamet alâmetleri bunlar hep. Derlerdi de inanmazdım. Sonumuz yaklaşmış, sonumuz.

CENGİZ YÖRÜK

DOKTORUN ÇOCUKLARI

Kalemimi bir güzel yontmuştum; yazı yazmıya hazırlanıyordum.

Mayıs sonları, öğle üzeriydi. Hava hayli sıcaktı. Penceremi açmış, masamı önüne yerleştirmiştim. Yine de rahat edemiyordum. Kirayla oturduğum ev; caddeye bakar, cadde de kupkurudur. Cadde dedim ya, parke, asfalt falan gelmesin aklınıza. Arnavut kaldırımıdır. Yılık, eğri büğrü, irili ufaklı taşlardan yapılmıştır. Beş - on çam dikilmişse de, bunlar pek bodur kaldığından, caddeyi inadına çirkinleştiriyor. İnsan her bakışında, «hemen şunları söküp atmalı.» diyor.

Yirmi beş memur evi yanyana. Benimkisi ortalara rastlıyor. Kaymakam, doktor, Mal müdürü, Tapucu, Şube reisi, Ortaokul müdürü v.s. aynı cadde üzerindeki evlerde oturuyoruz. Sırf memurlar için yapılmış bu evler. Sağ olsunlar.

Günlerden pazardı. Ortalıkta çıt yoktu. Tâ ötelerde, kaydırak oynıyan üç çocuktan başka, kimseler görünmüyordu.

Elim hareket etmiyor, bir şeyler yazamıyordum. Patlıyacaktım sıkıntıdan. Kalkmıya karar verdim. Kendime serin bir yer arıyacaktım. Biliyorum, buralarda aradığım gibi serin bir yer yoktu ama, bana bulacakmışım gibi geldi.

Tam kalkacağım sırada, aşağıya baktım. Evimin önünde iki çocuk duruyordu. Bunlar hemen nereden bitivermişti, şaştım. İkisini de tanıyordum; Hükûmet doktorunun çocuklarıydı.

Büyüğü on üç yaşlarındaydı. Saçları çiğ sarıydı, kısa kesilmişti. Küçüğü inadına esmer, dokuz yaşlarında. Pantalonunu zor tutuyor olmalı ki, sağ elini kemerinden ayırdığı yoktu.

Bunlar hep, benim evin önüne dadanmışlardır. Olur olmaz saatlerde gelirler, taş merdivene otururlar, tebeşirle bir sürü çizgi çizerler, kavga gürültü içinde, dama oynarlar. İlle evlerinden biri gelene kadar, ayrılmazlar, tabii sık sık ta dayak yerler.

Merdiveni her gün yıkatırdım. Belki, temiz, serin bulduklarından geliyorlardı. 3 5 gündür görünmemişlerdi, bu beni öyle sevindirmişti ki! Aksilik işte; yine çöktüler merdivene. Beni görmediler. İlkönce büyüğü cırtlak sesiyle konuştu:

— Hadi, dedi, başla.

Küçük, yaşının kaldıramıyacağı derecede şişmandı. Yumuk gözlerini daha da yumarak:

— Olmaz, dedi, sen başla.

— Ulan babama söylerim ha.

Bu söz küçük üzerinde müthiş bir tesir yapmıştı. Gözlerini tamamen yumdu. Sayıklar gibi, başladı söylenmiye. Büyüğü, o söyledikçe, elindeki tebeşirle merdivene bir çizgi çiziyordu. Ben de ağzım açık, hayretle küçüğün söylediklerini dinliyordum. O şöyle başlamıştı:

— Tasdik ettim, tesbit ettim, temyiz ettim, telkin ettim, teskin ettim, tahkik ettim, teşkil ettim, teşvik ettim, tenzil ettim, tenbih ettim, teşyi ettim...

Ben şakın şaşkın bakınıyor, boyuna: «Allah Allah, Allah Allah.» diyordum. Bacak kadar çocuk bunları nereden biliyordu?

Küçüğün soluğu tükenmemişti:

— Tertip ettim, tenzil ettim, tatil ettim, tensip ettim, taşmin ettim.

Büyüğü birden atıldı:

— Taşmin değil be. Tazmin ettim, diyeceksin.

«Bak sen kerataya, yaman şey.»

Öteki gözünü açmadan:

— Tazmin ettim, temsil ettim, tamim ettim, diye devam etti.

Gözlerini açtı, dura dura, gayet ağır:

— Terhis ettim. Teşkil ettim. Takbih ettim. Sonra tamamen soluğu kesildi.

Büyük dürttü:

— Söylesene ardını, hepsi bukadar mıydı? dedi

Küçük, durdu, durdu, başka kelime söyliyemedi. Büyük, tebeşirle çizdiklerini saydı:

— Onsekiz olmuş. Babam otuzbeşini de ezberliyecek, demişti, Hadi bakalım, daha arkası var.

Küçük sevinçle atıldı:

— Teşmil ettim de var dedi.

Büyük:

— Etti ondokuz, dedi. Sonrası?

Küçük susuyordu, başını önüne eğmişti. Ağabeysi:

— Akşam söylerim valla, dayağı da yersin. Onaltısını unutmuşsun.. Seni adam edemedik bir türlü.. Neyse şimdilik bunu geçelim. E, o şiiri oku bakalım.

Küçük korkmuştu, başladı söylemiye, fakat sesi titrek çıkıyordu:

«Yâri açtım açıl ey gonce-dehanım diyerek
Bezme geldi gele ey serv-i revanım diyerek

Payîne bari bu takrib ile düşsem yârin
Kalmadı ah meded tâb ü tüvanım diyerek

Âh bir kerre miya...»

Birden frenlendi, ardını getiremedi. Gözlerini defalarca kırparak ağabeysine bakakaldı. O:

— Babama söyliyeceğim, dedi. İki tokat yiyince anlarsın. O iğneden de yaptıracağım.

Bu sözler kuvvetini göstermişti. Küçük birden bütün gücüyle zırlamaya başladı. Bir yandan da yalvarıyordu:

— Söyleme babama abi, ne olur söyleme.

Büyük, tebeşirle oynuyordu.

— Bilmem dedi, bakalım.

— Ne olur söyleme abi.

Ardından yeni bir zırıltı koptu, bu daha boldu.

Nerdeyse, «Susun ulan veletler, defolun buradan.» diyecektim. Bereket büyük, onu susturdu.

— Söylemem ama, dedi. Babamın sana verdiği, o yirmibeş kuruşu, hafta harçlığını verisen bana, öyle söylemem.

Küçük:

— Olmaz olmaz, diye inledi.

— Ne yapalım, ben de söylerim. İyilikten anlamıyorsun ki!

Küçüğün yanaklarından yaşlar sızıyordu. Tombul küçük elini, pantolonunun cebine attı, istemiye istemiye çıkardığı yirmibeş kuruşu ağabeysine verdi.

— Babama, hepsini bildiğimi söyle, e mi? Hemen eve gidince söyle.

Büyük parayı cebine indirmişti. Gayet lâkayt:

— Olur be dedi. Söyleriz. Fazla uzatma.

Sonra merdiveni tebeşirle çizmeye başladı. Küçük taş topluyordu, dama oynıyacakları belliydi... Hazırlığı bitirdiler, oyuna başladılar. Hiç konuşmuyorlardı.

Bir müddet sonra ikisi de durdular, kulak kabarttılar. Bir kapı açılmıştı. Küçük:

— Babam, dedi.

Heyecanla ayağa kalktılar.

Doktor:

— Vural! Erol! diye bağırıyordu.

Büyük:

— Burdayız baba, diye karşılık verdi.

Doktor yanlarına kadar gelmişti. Tepeden bakınca gördüm; saçları iyice dökülmüş meğer. Başı, ayna gibi parlıyordu. Sert sert konuştu:

— İki saattir banyo yanıyor. Hemen nereye defoldunuz. Hadi eve yürüyün, yıkanacaksınız. Hem buralarda ne işiniz vardı bakayım

Büyük:

— Erol'a o öğrettiklerinizi ezberletiyordum baba, dedi.

— Nasıl, pişirmiş mi bari?

— Hepsini biliyor baba.

— Peki, aferin. Sonra ben de yoklarım.

Sanki varlığımdan haberliymiş gibi, başını yukarı kaldırdı, beni gördü.

— Merhaba azizim, dedi. Bakıyorum bugünlerde tetebbua daldınız. Neyle meşgul oluyorsunuz?

— Hiç, dedim, benimkisi ne olacak, ufak tefek yazılar.

— Burada ne mevzu bulunur efendim? Vallahi boş. Kaba saba insanlar arasında ne yazabilirsiniz?

Küçükler uzaklaşıyorlardı. Onlara baktı.

— Ben de bunları yetiştirmiye çalışıyorum. Bazı kelimeler ezberletmiye gayret ettim. Tekerleme gibi, o kadar hoş okuyorlar ki. İkisi de yaman, emsalsiz. Güzel şiirler de biliyorlar. Küçük bile, Baki'den, Nedim'den belki yirmi şiir ezberledi. Kusursuz okuyor. Sağ kalırsam 3 5 sene içinde, Divan Edebiyatı'na aşina olurlar. Değil mi efendim? Uğraşıyorum ya.

— Evet, dedim, olurlar. Doğrusu akıllı çocuklar. Demindenberi burada oyun oynuyorlardı. Çok hoşuma gittiler. Küçük Baki'den mükemmel bir parça okudu.

Doktor ağzını iyice yayarak gülümsedi.

— Kendilerine öğretilmek istenenleri görüyorum da, gülmek değil efendim, ağlamak geçiyor içimden. Vallahi böyle efendim, dedi. Allah inandırsın; memleket yavruları hesabına, feryat etmek istiyorum. Nedir onlar öyle efendim? «Ana ata ot ver. Baba bana at al.» Şu basitliğe, şu basitliğe bakın? Çocuklarımızın nasıl yetiştirildiğine bakın?

Ben hiç aralıksız gülüyordum. Gülüşüm, sözlerini tasdik eder gibi miydi bilmem; ayrılırken bana çok candan, dostça bir selâm verdi, uzaklaştı.

İşte ben, böyleyim; yani bu hikâyeyi yazan adam. Beş para etmem ben, mıymıntının biriyim.

MÜFİDE ANADOL

AHMET EFENDİ

Herkes öğle yemeğine çıktığı için dairede kimse kalmamıştı. Ahmet Efendi masa başında yirmi dakikadan beri ceplerini karıştırıyor, fakat yirmibeş kuruştan bir kuruş bile fazla bulamıyordu.

Yirmibeş kuruşla ne yiyebilirim diye düşündü. Domates böbreklerine dokunuyordu. Peynir ekmekten de bıkmıştı artık. Takvime baktı. Daha onüç gün vardı aybaşına. Yüzünü buruşturdu. Oğlu askerdeydi. Karısı da civar kasabalardan birinde evli olan kızının doğumuna gitmişti. Fırsattan istifade bakkaldan biraz iktisat yapmak istiyordu.

Yirmibeş kuruşu daha olsa işkembeciye giderdi. Mayhoşça bir tas çorba buram buram burnunda tüttü. Hafifçe içini çekti. Dışarıdan ayak sesleri ve gülüşmeler işitildi. Kulak kabarttı. Dairede yemek yiyen kızlarla delikanlılar şakalaşıyorlardı. Şaşırdı. Ya odaya uğrarlarsa!

Herkes cebindeki parayı biliyor ne düşündüğünü anlıyor sanıyordu. Hemen dolaba yanaştı. Dosyaları karıştırmıya başladı. İçeri girerlerse: «Bir evrak kayıp ta» deyiveridi. Gülüşmeler uzaklaştı. Vakit geçiyor, birşeye karar veremediği için hırsından deliye dönüyordu. Herşeye, herkese küfretmek geliyordu içinden. Kendini bırakıp giden karısına kızıyor; epeydir mektup yazmıyan oğluna kızıyor, paslı peynir satan kazıkçı bakkala kızıyor; sepet kafalı müdüre kızıyor, kısacası aklına kim ve ne gelirse ona kızıyordu.

Kul sıkılmayınca hızır yetişmezmiş. Ahmet Efendiye hızır mızır görünmedi, görünmedi amma epeydir uğrama-

dığı kayınbiraderi geldi aklına. Zengin kimselerdi. Görünmüyorsun diye de sitem ediyorlardı. Fotörünü başına geçirdiği gibi fırladı. Köşe başındaki şekerciden aldığı çukulatayı da cebine yerleştirdi.

Kayın biraderi çıkmaz sokaktaki Uğur apartmanında oturuyordu. Lâkin eve yaklaşınca heyecanlanmaya başladı. Yemek zamanı ayıp olmaz mıydı? «Adam sen de hergün değil ya, yılda bir kere.» Böyle düşünerek sıkıntısını gidermek, kuvvet toplamak istiyordu. Fakat apartmana yaklaştığı her adımda heyecanı biraz daha artıyor, imtihana girecek çocuklar gibi titriyordu. Ya iyi karşılamazlrasa; ya ne istiyorsun der gibi bakarlarsa.

Zile basacağı sırada cesareti büsbütün kırıldı. Kaçmayı düşündü. Pencereden görülme ihtimali vardı. Vaz geçti. Kapının önünde ecel terleri döküyordu. Kıravatını sıkıştırdı. Ceketini birkaç kere çözüp ilikledi. Üst katın merdivenlerinde hafif bir pıtırtı oldu. Baktı. Semiz bir kedi yalana yalana iniyordu. Bıyık kıvırarak öyle bakışı vardı ki Ahmet Efendinin kulakları kıpkırmızı oldu. Kedi yukarıdan aşağı kendini süzüyor, sanki alaylı alaylı gülüyordu.

Daha fazla dayanamadı Ahmet Efendi. Yaradana sığınıp zile bastı. Misafir odasına girdiği vakit biraz ferahlamıştı. Kayın biraderi daha gelmemişti. Dışarıda nefis yemekler kokuyor, çatal kaşık şıkırtıları işitiliyordu. Ahmet Efendi bu nefasetin zevkine varacak durumda değildi. Sıkılıyor, soğuk soğuk terliyordu.

Kapıya yaklaşan bir ayak sesi duyunca sahte bir hayranlıkla tablolara dalıyordu. Bir ara odanın kapısı büyük bir şangırtı ile arkasına kadar açıldı. Küçük Nazlı güleрek içeri girdi. Elinde kocaman süslü bir sepet vardı. Sepet çeşitli oyuncaklarla ağız ağıza doluydu. Ağlayan, gülen bebekler, tavşanlar, ördekler, tavuklar ve daha bir sürüleri...

Küçük Nazlı oyuncaklarını çıkarıyor, yayıyor, dağıtıyor, topluyor, tekrar dağıtıyordu. Ahmet Efendi kızının dört yaşındaki halini hatırladı. Komşu çocuklarında gör-

düğü bir bebek için günlerce ağlamıştı da bu isteğinden vaz geçmesi için az mı dayak yemişti. Hâdiseyi dün gibi hatırlıyordu. Gözleri sulandı.

Hassasiyetin sırası değildi. Kendini topladı. Parmaklarını çıtlattı. Usulca cebindeki çukulatayı çıkarıp Nazlıya uzattı. Nazlı biraz nazlandı, tenezzül etmez gibi bir hâl takındı, çocuk değil mi, dayanamadı. Çukulatayı alır almaz koşa koşa dışarı çıktı. Koşarken sırmalı terlikleri şıp şıp ediyordu.

Vakit geçmiyor. Dakikalar uzadıkça uzuyordu. Nihayet zil çalındı. Beyefendi gelmişti. Ahmet Efendi kendine çeki düzen verdi. Hazır ol vaziyetinde beklemeye başladı. Boşunaydı zahmeti. Göbeklilere mahsus bir hışıltı kapının yanından uzaklaşıp gitti. Beyefendinin rahatı herşeyden mühimdir. Soyunur, dökünür, ferahlanır. Canı istediği vakitte kapıdan başını uzatarak lütfen bir hoşgeldin der. Çok gülmez, çok konuşmaz, misafirin yanında fazla oturmaz. Bu kodamanlığın şanındandır.

Ter dökmek; ter dökmenin çeşitleri vardır. İmtihan kapısında, ameliyat masasında; borçlu karşısında, azrail huzurında... Bunların hepsinin tadı başka başkadır; fakat Ahmet Efendinin döktüğü ter hiçbirisine benzemiyordu. Tavşan gibi kulaklarını dikmiş ses dinliyor.

Oda sessiz ve sakindi. Tıpkı romantik şairlerin mehtaplı geceleri gibi. Keşke böyle olmasaydı. Kör şeytanın işi yok ya! Ahmet Efendiye takmış bugün çengeli. Sıkıldığı yetmiyormuş gibi üstelik karnında bir gurultu, bir gurultu... Ne edeceğini şaşırdı Ahmet Efendi. Ev halkı değil sanki bütün mahalleli bu gürültüyü işitilecekti. Karnını avuçluyor, sıkıyor, oğuşturuyor, sıvazlıyor; nefesini içine çekiyor, yer değiştiriyor. Ne yaparsa yapsın gurultu kesilmiyor; bilâkis artıyordu.

Olmazsa, «Tokum, şöyle bir uğradım» derim diye düşünüyordu. Ya bu gurultu!

Ne etmeli? Rezil olmıya devam etmektense etrafına bakındı. Çocuğun oyuncak sepetindeki oyuncakları ara-

sında çörekler de vardı. Silâh şeklinde, tavşan biçiminde, ördek gibi çörekler...

Kapı örtülüydü. Buzlu camda da delik yoktu. Uzandı, tavşanın başını ısırdığı gibi yüttu. Gurultu kesilir gibi olmuştu. Hiç bir şey olmamış gibi beklemeye başladı.

Sofraya oturuldu. Otuz beş dakikanın içinde olmuştu bunlar amma daireden çıkalı bir ayı geçmiş gibi geliyordu Ahmet Efendiye.

İlk porsiyonun yarısına ancak gelmişlerdi ki misafir odasında bir çığlık koptu. Nazlı tepiniyor bar bar bağırıyordu:

«Tavşanımın başı nerede?»

Her kafadan bir ses çıkıyor, çocuğu susturmak için binbir şaklabanlıklar yapıyorlardı.

Ahmet Efendi kedi diyecekti. Diyemedi. Kıpkırmızı kesildi. Öyle ya, ya kedileri yoksa. Hem ortalıkta da görünmüyordu. Çocuğu zorlukla susturabildiler ama tavşanın başının nereye gittiğine Ahmet Efendiden başkasının aklı ermedi.

İÇİNDEKİLER

Sait Faik: Hikâye peşinde 3
Orhan Kemal: Kırk yaş 10
Umran Nazif: Veysel efendinin kuşları 15
Haldun Taner: On biri elli dokuz 24
Ziya Osman Saba: Misafirlikler 36
Sabahattin Kudret Aksal: Bir başka türlüsü 49
Ceyhun Atuf Kansu: Ormanda 57
Muzaffer Hacıhasanoğlu: Yıldızlar kadar para 64
Tahsin Yücel: İnce Sanat 72
Tektaş Ağaoğlu: Gidiş 77
Kâmuran Şipal: Köstebek 87
Yıldırım Keskin: Enrico 93
Halil Turgut Acar: Karın doyunca 100
Muzaffer Orhan Buyrukçu: «Anastas mum satsana» 106
Tarık Dursun K. Kamyon deviren 110
Cengiz Yörük Doktorun çocukları 118
Müfide Anadol Ahmet efendi 123